

*Uzmanlık Tezleri Serisi No: 185*

# REKABET KURUMU

## AĐ TARAFSIZLIĞININ GELİŞİMİ VE REKABET HUKUKU İLİŞKİSİ

*KEMAL KÜÇÜKKAVRUK*

# **AĐ TARAFSIZLIĞININ GELİŞİMİ VE REKABET HUKUKU İLİŞKİSİ**

*Kemal KÜÇÜKKAVRUK*

Mayıs 2021

©Bu eserin tüm telif hakları  
Rekabet Kurumuna aittir. 2021

Baskı, Mayıs 2021  
Rekabet Kurumu-ANKARA

Bu kitapta öne sürülen fikirler eserin yazarına aittir;  
Rekabet Kurumunun görüşlerini yansıtmaz.

Bu tez, Rekabet Kurumu Başkan Yardımcısı Abdulgani GÜNGÖRDÜ, Rekabet Kurumu Başkan Yardımcısı Kürşat ÜNLÜSOY, II. Denetim Uygulama Dairesi Başkanı Hatice YAVUZ, Prof. Dr. Mahmut YAVAŞI ve Doç. Dr. Fatih Cemil ÖZBUĞDAY'dan oluşan Tez Değerlendirme Heyeti tarafından 16 Nisan 2020 tarihinde yürütülen Tez Savunma Toplantısı sonucunda yeterli ve başarılı kabul edilmiştir.

Tez yazarı Kemal KÜÇÜKKAVRUK, 24.07.2020 tarihinde yapılan Yeterlik Sınavında başarılı olmuş ve Başkanlık Makamınının 10.09.2020 tarih ve 12337 sayılı onayı ile Rekabet Uzmanı olarak atanmıştır.

YAYIN NO

367

*Sevgili eşime ve canım aileme...*



## İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
GİRİŞ .....	1

### BÖLÜM 1

#### İNTERNETİN GELİŞİM SÜRECİ VE AĞ TARAFSIZLIĞININ ORTAYA ÇIKIŞI

1.1. İNTERNETİN GELİŞİM SÜRECİ.....	2
1.2. İNTERNET ALTYAPISI.....	4
1.3. AĞ TARAFSIZLIĞI KAVRAMI.....	6
1.3.1. Ağ Tarafsızlığı Tanımı .....	6
1.3.2. Ağ Tarafsızlığı Kapsamı ve İlgili Uygulamalar.....	8
1.3.2.1. Derin Paket İncelemesi Yöntemi.....	9
1.3.2.2. Aygıt Tarafsızlığı Kavramı .....	9
1.3.2.3. Uçtan Uca Kuralı.....	10
1.3.2.4. Akılsız Şebeke .....	11
1.3.2.5. Saklı Bahçe Kavramı.....	12
1.3.2.6. Arama Tarafsızlığı Kavramı .....	13
1.3.2.7. Ücretsiz Kullanım Uygulamaları .....	13

### BÖLÜM 2

#### ABD, AB ve TÜRKİYE'DE AĞ TARAFSIZLIĞININ GELİŞİMİ

2.1. ABD'DE AĞ TARAFSIZLIĞI .....	21
2.1.1. ABD'de Ağ Tarafsızlığı Mevzuatının Gelişimi.....	23
2.1.1.1. FCC Açık İnternet Düzenlemesi 2005 .....	23
2.1.1.2. FCC Açık İnternet Düzenlemesi 2010 .....	24
2.1.1.3. FCC Açık İnternet Düzenlemesi 2015 .....	25
2.1.1.4. İnternet Özgürlüklerini Yenileyen Düzenleme.....	26
2.1.2. Ağ Tarafsızlığına İlişkin Kararlar .....	28

2.1.2.1. Madison River Kararı.....	28
2.1.2.2. Comcast v. Bittorrent Kararı .....	29
2.1.2.3. Apple and AT&T v. Skype’ın İncelenmesi.....	30
2.1.2.4. MetroPCS Kararı.....	32
2.1.2.5. Verizon Uzlaşma Kararı .....	32
2.1.2.6. Verizon v. FCC Kararı.....	33
2.2. AVRUPA AĞ TARAFSIZLIĞI DÜZENLEMELERİ.....	34
2.2.1. Telekom Paket Yönergeleri .....	34
2.2.2. Telekom Tek Pazar Düzenlemesi .....	37
2.3. TÜRKİYE UYGULAMASI .....	41

### **BÖLÜM 3**

#### **AĞ TARAFSIZLIĞI VE REKABET HUKUKU İLİŞKİSİ**

3.1. REKABET HUKUKU PERSPEKTİFİNDEN AĞ TARAFSIZLIĞI.....	45
3.2. TÜRKİYE İÇİN AĞ TARAFSIZLIĞI MEVZUATI ÖNERİSİ .....	54
<b>SONUÇ VE ÖNERİLER.....</b>	<b>61</b>
<b>ABSTRACT .....</b>	<b>64</b>
<b>KAYNAKÇA .....</b>	<b>65</b>

#### **Tablo Dizini**

<b>Tablo 1: İnternet Bant Genişliği Kullanımının Kanallara Göre Dağılımı.....</b>	<b>5</b>
---	----------

#### **Şekil Dizini**

<b>Şekil 1: İSS Çift Taraflı Pazar Yapısı.....</b>	<b>47</b>
--	-----------

## KISALTMALAR

<b>AAD</b>	: Avrupa Adalet Divanı (European Court Of Justice)
<b>AB</b>	: Avrupa Birliği
<b>ABD</b>	: Amerika Birleşik Devletleri
<b>ACM</b>	: Hollanda Rekabet Otoritesi (Netherlands Authority for Consumer Markets)
<b>AKN</b>	: Adil Kullanım Noktası
<b>Apple</b>	: Apple Incorporated
<b>AR-GE</b>	: Araştırma Geliştirme
<b>ARPANET</b>	: Gelişmiş Araştırma Projeleri Dairesi Ağı (Advanced Research Projects Agency Network)
<b>AT&amp;T</b>	: American Telephone and Telegraph Company
<b>BEREC</b>	: Avrupa Elektronik Haberleşme Düzenleyicileri Birliği (Body of European Regulators for Electronic Communications)
<b>Bittorrent</b>	: Bittorrent Incorporated
<b>BTK</b>	: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
<b>CERN</b>	: Avrupa Nükleer Araştırma Merkezi (Conseil Européen pour la Recherche Nucléaire)
<b>Comcast</b>	: Comcast Corporation
<b>der.</b>	: Derleyen
<b>D.C. Cir.</b>	: United States Court of Appeals for the District of Columbia Circuit
<b>DOJ</b>	: ABD Adalet Bakanlığı (Department of Justice)
<b>DSL</b>	: Sayısal Abone Hattı (Digital Subscriber Line)
<b>EHK</b>	: Elektronik Haberleşme Kanunu
<b>Facebook</b>	: Facebook, Incorporated
<b>FCC</b>	: Federal İletişim Komisyonu (Federal Communications Commission)
<b>FTC</b>	: Federal Ticaret Komisyonu (Federal Trade Commission)
<b>FTP</b>	: Dosya Transfer Protokolü (File Transport Protocol)
<b>GB</b>	: Gigabyte
<b>HTML</b>	: Hiper Metin İşaretleme Dili (Hypertext Markup Language)
<b>HTTP</b>	: Üstün Metin Transfer Protokolü (Hyper Text Transfer Protocol)
<b><i>Ibid.</i></b>	: Adı geçen eser, adı geçen makale ( <i>ibidem</i> )
<b>IP</b>	: İnternet Protokolü (Internet Protocol)
<b>IOS</b>	: Iphone İşletim Sistemi (Iphone Operating System)
<b>IPTV</b>	: İnternet Protokol Televizyonu (Internet Protocol Television)
<b>İSS</b>	: İnternet Servis Sağlayıcısı



<b>LEDBAT</b>	: Düşük Ek Gecikmeli Taşıma (Low Extra Delay Background Transport)
<b>LTE</b>	: Yüksek Hızlı Mobil İnternet (Long Term Evolution)
<b>Madison River</b>	: Madison River Communication, Limited Liability Company
<b>MetroPCS</b>	: MetroPCS Communications, Incorporated
<b>Netflix</b>	: Netflix, Incorporated
<b>NPRM</b>	: Düzenleme Taslağı (Notice of Proposed Rulemaking)
<b>NSFNET</b>	: Ulusal Bilim Kurumu Ağı (National Science Foundation Network)
<b>OECD</b>	: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-operation and Development )
<b>Para</b>	: Paragraf
<b>Qos</b>	: Servis kalitesi (Quality of Service)
<b>RKHK</b>	: 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun
<b>s.</b>	: Sayfa
<b>SABAM</b>	: Belçika Yazarlar Topluluğu (Société d’Auteurs Belge - Belgische Auteurs Maatschappij)
<b>Scarlet</b>	: Scarlet Extended SA
<b>Telekomünikasyon Kanunu</b>	: 1996 Tarihli Telekomünikasyon Kanunu: (Telecommunications Act of 1996)
<b>TCK</b>	: 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu
<b>TCP</b>	: Geçiş Kontrol Protokolü (Transmission Control Protocol)
<b>TSMR</b>	: Telekom Tek Pazar Düzenlemesi (Telecom Single Market Regulation)
<b>Turkcell</b>	: Turkcell İletişim Hizmetleri Anonim Şirketi
<b>TTNET</b>	: TTNET A.Ş.
<b>TV</b>	: Televizyon
<b>Twitter</b>	: Twitter, Incorporated
<b>v.</b>	: Karşı (Versus)
<b>Verizon</b>	: Verizon Communications
<b>vb.</b>	: Ve Benzeri
<b>vd.</b>	: Ve Diğerleri
<b>VOIP</b>	: İnternet Üzerinden Sesli İletişim (Voice Over İnternet Protocol)
<b>Vol</b>	: Cilt (Volume)
<b>VoLTE</b>	: 4.5g Üzerinden Sesli İletişim (Voice Over Long Term Evolution)
<b>Youtube</b>	: Youtube, Limited Liability Company
<b>WWW</b>	: Dünyayı Saran Ağ (World Wide Web)

## GİRİŞ

Ortaya çıkış ve gelişim sürecinde tamamıyla haberleşme ve bilgi paylaşımı temelinde ilerleyen internet, günümüzde trilyonlarca doların harcandığı, yüzlerce hizmetin sunulduğu, ticaret taraflarının bulunduğu ve daha birçok hizmetin sergilenmesine olanak tanıyan bir ekosisteme dönüşmüştür<sup>1</sup>. Fiziki olarak sunulan birçok hizmetin internet üzerinden verilmeye başlamasının yanı sıra yalnızca çevrim içi hizmet sunan teşebbüslerin dünyanın en değerli şirketlerine dönüşmesi, rekabet ve regülasyon kurumlarının internet üzerinden gerçekleştirilen ticari faaliyetlere dönük ilgisini açıklayan nedenlerin başında gelmektedir (Gorp ve Batura 2015, 29).

İnternetin doğuşundan itibaren neredeyse her zaman uygulanagelmış ağ tarafsızlığı ilkelerinin hukuki zemin kazanmasının gerekliliği ve söz konusu ilkelerin internet ekosisteminin gelişimine engel teşkil edip etmediği konusundaki tartışmalar, başta ABD (Amerika Birleşik Devletleri) olmak üzere, küresel ölçekte devam etmektedir.

Bu tartışmanın bir tarafında rekabet hukuku hükümleri uygulandığı müddetçe ağ tarafsızlığı düzenlemesine ihtiyaç duyulmaksızın herkese açık, rekabetçi ve gelişen bir internetin mümkün olduğu görüşü yer alırken tartışmanın bir diğer tarafında rekabet hukuku ve ağ tarafsızlığı düzenlemelerinin bir arada uygulanması gerektiğini ileri sürenler yer almaktadır (Maureen ve Ohlhausen 2016, 119). Anılan tartışma ekseninde, bu çalışmada, rekabet hukukunun ağ tarafsızlığı düzenlemelerine alternatif teşkil edip etmediği ağ tarafsızlığından beklenen fayda çerçevesinde ele alınacaktır.

Çalışma kapsamında, internetin oldukça hızlı gelişen yenilikçi ve özgürlükçü doğasına zarar verilmeden kamu kurumları tarafından nasıl bir çerçeve içinde düzenlenmesi gerektiği, tüketici refahının ne şekilde maksimize edilebileceği ve bu amaçların gerçekleştirilmesinde rekabet hukukunun nerede konumlandırılacağı sorularına, ilgili mevzuatın ABD, AB (Avrupa Birliği) ve Türkiye'deki gelişimi ve bu gelişime yön veren önemli kararlar zemininde yanıt aranacak ve Türkiye için ağ tarafsızlığı düzenlemesine ilişkin bir dizi öneri sunulacaktır.

---

<sup>1</sup> <https://datareportal.com/reports/digital-2019-global-digital-overview> Erişim Tarihi:05.12.2019.

## BÖLÜM 1

# İNTERNETİN GELİŞİM SÜRECİ VE AĞ TARAFSIZLIĞININ ORTAYA ÇIKIŞI

İnternetin gelişim süreci, ağ tarafsızlığı kavramının ortaya çıkışının ve telekomünikasyon alanında faaliyet gösteren teşebbüslerle içerik sağlayıcıları arasındaki ilişkinin anlaşılabilmesi açısından önemlidir. Bu bölümde internet gelişim sürecinde hangi amaçların etkili olduğu incelenip ağ tarafsızlığının tanımı ve kapsamına ilişkin bilgiler verilerek uzun yıllar boyunca ağ tarafsızlığı veya benzeri koruyucu kurallar olmadan ağın nasıl tarafsız kaldığı anlatılmaya çalışacaktır.

### 1.1. İNTERNETİN GELİŞİM SÜRECİ

İlk kez 1960'lı yıllarda askeri amaçlarla kullanılmaya başlayan internetin sivil hayatta kullanılmaya başlandığı dönem 1990'lı yıllara denk gelmektedir<sup>2</sup>. İnternetin ortaya çıkmasını sağlayan amaç en zor şartlar altında dahi iletişimi mümkün kılacak bir teknoloji geliştirmektir. Tek ağ üzerinden bilgisayarlar arasında bilgi aktarımının yapılabilirdiği ilkel yapı, farklı ağlar arasında bilgi paketlerinin aktarımını sağlayan protokollerin<sup>3</sup> oluşturulmasıyla Ocak 1983'te bugünkü modern internet yapısına dönüşmeye başlamıştır. Askeri amaçlarla kurulan bu yapı 1990 yılına gelindiğinde üniversiteler ve diğer bilim merkezlerinin hizmetine sunulmuştur. Modern internetin kurucusu olarak kabul edilen Tim Berners-Lee<sup>4</sup> elindeki dokümanları dünyanın her yerindeki insanların ulaşımına

---

<sup>2</sup> Advanced Research Projects Agency Network (*ARPANET*) ağırlıklı olarak askeri amaçlarla tasarlanmış bir ağ sistemdir (Roberts 1988, 5).

<sup>3</sup> Transmission Control Protocol (*TCP*) ve Internet Protocol (*IP*) veri akışını kayıpsız ve doğru biçimde sağlayabilmek için tasarlanmış ve bugün hala kullanılan internet protokolleridir.

<sup>4</sup> O dönem CERN'de bilgisayar mühendisi olarak görev yapmış olup şimdiyse Massachusetts Institute of Technology'de öğretim üyesidir.

sunmak amacıyla Dünyayı Saran Ağ (*World Wide Web*, WWW), Hiper Metin İşaretleme Dili'ni (*Hypertext Markup Language*, HTML) ve internet sitelerinin internet sayfalarına bağlanmasını sağlayan Üstün Metin Transfer Protokolü'nü (*Hyper Text Transfer Protocol*, HTTP) geliştirmiştir (Barford ve Crovella, 2000, 1). Yalnızca elli civarında internet sayfası ile başlayan modern internetin sayfa sayısı birkaç yılda milyonlara ulaşmıştır (Segal 1995).

Tim Berners-Lee geliştirdiği ağın tamamıyla ücretsiz olarak devam etmesini temin edebilmek için World Wide Web Consortium'u kurmuştur. Tim Berners-Lee ve onun gibi internetin gelişim sürecinde emek veren bilim insanları ticari kaygıları ön planda tutmamayı tercih etmiştir. İnternetin gelişiminde etkili olan amaçlar iletişim ve bilgi paylaşımı gibi insanlığın gelişimine hayati etkileri olabilecek hedeflerdir. Ticari bir hedef konulmaması, internet üzerinden bilgi paylaşımını ve bilgiye erişimi kolaylaştırmak gibi kâr amaçlı olmayan beklentiler internette ağ tarafsızlığı ve altında yatan ilkelerin kendiliğinden egemen olmasında etkili olmuştur (Berners-Lee 2010, 80-85).

Birden fazla kişi veya kurumun genellikle birbirinden bağımsız olarak katkı sağladığı, çoğunluğu kullanıcıları tarafından yaratılan içeriklerden oluşan ve sanal bir ortam olan internet, tek bir merkezden yönlendirilemediği gibi tek bir merkez tarafından da kontrol edilememektedir (Gralla 1998, 6) . Başlangıcından günümüze kadar değişmeyen bir kural olan yüklenen içeriklerin kullanıcıya erişimine regülasyon kurumlarınca ve mahkemelerce asgari düzeyde müdahale edilebilmesi prensibi neredeyse tüm ülkelerde benzer şekilde yürürlüktedir (Cory 2018).

Günümüzde internet yalnızca makale paylaşılan bir yer olmaktan çıkmış olup yemek siparişinden fatura yatırmaya, televizyon izlemekten alışveriş yapmaya, sesli ve görüntülü iletişimden banka hesaplarını kontrol etmeye kadar çok geniş bir hizmetler bütünü sunan bir platforma dönüşmüş; yalnızca eşler arası (*peer to peer*) çalışan ve paylaşım sağlayan yapılar dâhil, bir internet sitesine dahi bağlanmadan internet ağı üzerinden işlemler yapılmaya başlanmıştır. Toplamda 4,4 milyar aktif internet kullanıcısı<sup>5</sup> günlük ortalama 6,3 saat ağ üzerinde aktif konumdadır (Meeker 2019, 41). Dünya nüfusunun yarıdan fazlasının günün dörtte birini ağ üzerinden trafik alışverişi yaparak geçirmesi internet ağının günümüzdeki değerini ortaya koymaktadır.

---

<sup>5</sup> <https://www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide/>Erişim Tarihi: 04.01.2020.

İnternetin kullanıcı sayısının artması, daha fazla ev, okul, işyeri vb. noktalara ulaşması için gereken altyapı yatırımı ise başlı başına devasa bir sermaye gerektirmektedir (Brogan 2019, 2). İnternette daha kaliteli içeriklerin ve daha fazla hizmetin yer alabilmesi için daha fazla kullanıcıya, daha fazla kullanıcının yararlanabilmesi için de daha büyük ve hızlı bir altyapıya ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla internet altyapısı ve içeriklerinin gelişimini birlikte incelemeksizin çalışmanın konusu hakkında sağlıklı değerlendirmeler yapmanın mümkün olmayacağı düşünülmektedir.

## 1.2. İNTERNET ALTYAPISI

1994 yılından itibaren internet omurgasının gelişimi devletlerin tekelinden çıkarılarak özel teşebbüslere bırakılmaya başlanmış; böylece internetin gelişiminin hızlanması ve internet ağının daha fazla kişiye ulaşabilmesi hedeflenmiş ve bu yönde çalışmalara ağırlık verilmiştir. 1995 yılına gelindiğinde ticari firmalar, kamu tarafından finanse edilen Ulusal Bilim Kurumu Ağı'nın (National Science Foundation Network, NSFNET) görevine talip olmuş ve uzun mesafeli internet trafiğini taşıma işini üstlenmişlerdir. Ancak kamu otoriteleri, şirketlerden birinin omurgayı tek başına kontrol etmesinin önüne geçmek amacıyla çok sayıda İSS (İnternet Servis Sağlayıcısı) yetkilendirmeyi tercih etmiştir.

O tarihlerde en büyük özel uzun mesafeli ağ sağlayıcılarından dördü olan UUNet, AT&T, Sprint ve Level 3'ten her biri ABD çapında kendi ağını kurmuş ve daha küçük ağ sağlayıcıları da uzun mesafeli bağlantı sağlamak için birbirleriyle rekabet etmeye başlamıştır (Liljenstam vd. 2003, 700). UUNet, 1996 yılında WorldCom'un bir parçası olmuş, 2006'da ise Verizon'a katılmıştır. Bugün Verizon; AT&T, Sprint, Level 3 ve diğer birçok firma ile rekabet halinde dünyanın en büyük internet omurgalarından birini işletmektedir. İnternet altyapı geliştirme çalışmalarının özel teşebbüsler tarafından yürütülmeye başlanması, çok az kişinin bildiği ve kullandığı bir akademik ağ olan yapının bir ticari yenilik alanına dönüşmesini sağlamıştır. 1990'ların sonunda, internetin tanıdığı olanakları kullanmak ve fırsatlardan yararlanmak için yüzlerce yeni şirket filizlenmiştir.

2019 itibarıyla dünya genelinde 1,1 milyon kilometrenin üzerinde uzanan 370'den fazla denizaltı kablosu hizmet sunmaktadır<sup>6</sup>. Ağ, Singapur ve New York

<sup>6</sup> <https://www2.telegeography.com/submarine-cable-faqs-frequently-asked-questions> Erişim Tarihi: 04.01.2020.

gibi bilgi ekonomisi noktaları etrafında toplanmış olup kablolarla hemen hemen insanların yaşadığı her yerleşim birimine bağlanmaktadır<sup>7</sup> (Bischof vd. 2018,1). Bu büyüklükte bir altyapıyı sürekli geliştirmek, çalışır vaziyette tutmak saniyede trilyonlarca bayt veri aktarım talebini gerçekleştirmek yüksek maliyetlere katlanmayı gerektirmektedir. Bu nedenle birçok ülkede kullanıcıların internet için ödedikleri faturalar yüksektir<sup>8</sup>. Diğer taraftan düzenli olarak internete erişebilen kişi sayısı 2018 yılında dört milyar<sup>9</sup> düzeyinde olup dünya nüfusunun neredeyse yarısının internet erişimi olmadığı görülmektedir.

İnternet erişimi olan kişilerin tüketim alışkanlıklarına yer verilen aşağıdaki tablo incelendiğinde ise ortalama bant genişliği kullanımı yoğun olan ve performans gerektiren çevrim içi oyun, video akış ve dosya paylaşım uygulamalarının çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir.

**Tablo 1:** İnternet Bant Genişliği Kullanımının Kanallara Göre Dağılımı

Sıra	Uygulama Kategorisi	İndirme Trafığı (%)	Yükleme Trafığı (%)
1	Video akış	57,69	22,43
2	Genel internet	17,01	20,98
3	Çevrim içi oyun	7,78	2,68
4	Sosyal medya	5,01	3,73
5	Sanal pazaryerleri	4,61	1,90
6	Dosya paylaşımı	2,84	22,05
7	Mesajlaşma	1,72	8,12
8	Güvenlik	1,41	7,48
9	Bulut depolama	1,41	9,37
10	Ses akışı	1,05	0,46
Toplam		100	100

**Kaynak:** Sandvine Raporu, 2018

<sup>7</sup> <https://www.visualcapitalist.com/submarine-cables/> Erişim Tarihi: 04.01.2020.

<sup>8</sup> <https://www.atlasandboots.com/remote-jobs/countries-with-the-cheapest-internet-world/> Erişim Tarihi: 04.01.2020.

<sup>9</sup> <https://wearesocial.com/us/blog/2018/01/global-digital-report-2018> Erişim Tarihi: 03.01.2020.

### 1.3. AĞ TARAFSIZLIĞI KAVRAMI

Bu başlık altında ağ tarafsızlığı kavramının teorik ve pratik anlamda nasıl ortaya çıktığına değinildikten sonra, ağ tarafsızlığının temel amaçları ve prensipleri incelenecektir.

#### 1.3.1. Ağ Tarafsızlığı Tanımı

Ağ tarafsızlığı ilkesi; internet servis sağlayıcılarının, kaynaktan bağımsız olarak ve belirli ürünleri veya web sitelerini tercih etmeden veya engellemeden tüm içeriklere ve uygulamalara eşit erişim hizmeti vermesi olarak tanımlanmaktadır (Kraemer 2012, 796). Henüz ağ tarafsızlığı ilkesi isimlendirilmeden evvel ağ yapısındaki gelişim, değişim ve endüstrileşmenin internetin gelişimini olumsuz etkileyebileceğine dair endişeler doğmuştur. Tam anlamıyla bir terimsel karşılık bulunamamış olmakla birlikte, genişbant döneminde internet mimarisinin korunması gerektiğine dair çalışmalar yapılmış ve yenilikçi bir yapı olan internetin gelişiminin çok başlarında olduğu belirtilmiştir (Lemley ve Lessig 2000).

İlk kez Tim Wu (2003, 141) tarafından 2003 yılında kullanılan *net neutrality* kavramına karşılık olarak ülkemizde *ağ tarafsızlığı* veya *şebeke tarafsızlığı* kullanılmaktadır. Kısa süre içerisinde çok sayıda makale ve akademik çalışmaya konu olan ağ tarafsızlığı medyanın ve kamuoyunun da ilgisini çekmiştir. Kullanıcılar, akademisyenler ve sivil toplum kuruluşları internetin gelişiminin devam edebilmesi için İSS'lerin herhangi bir müdahalesi olmaması gerektiğini savunmaktadır<sup>10</sup>. Zira ağ tarafsızlığı olmadan, internetin kablo TV gibi görünmeye başlayacağı, bunun yanı sıra birkaç büyük şirketin içerik erişimini ve dağıtımını kontrol edeceği; sağlık, finans ve perakendecilik gibi büyük endüstrilerin, hızlı ve güvenli internet kullanımı için yüksek tarife ücretleri ödemesine neden olacağı; içerik üreticilerinin telefon ve altyapı sağlayıcılarının ayrımcı ve münhasırlık içeren anlaşmalarıyla karşı karşıya kalacağından endişe edilmektedir (Lessig ve McChesney 2006).

Ağ tarafsızlığı henüz ülkemizde çok tartışılan bir kavram olmadığından akademik çevreler ve regülasyon kurumları haricinde pek bilinmemektedir. Kanımızca, ABD başta olmak üzere birçok ülkede bu konuda tartışmaların daha erken başlaması ve yasal altyapı hakkında kamuoyu oluşmasının nedeni temel

<sup>10</sup> <https://www.battleforthenet.com/> adresinden ağ tarafsızlığı kurallarını destekleyen ve karşı çıkan teşebbüsler görülebilmektedir. Erişim Tarihi:05.01.2020.

dijital medya kullanımının ve kullanım bilincinin yaygın olmasıdır. Ülkemizin internet kullanımı oranı açısından Avrupa ve ABD ortalamalarına yaklaşmasına karşın çevrim içi kanallarla sunulan hizmet miktarı ve hizmet kalitesi anlamında, önümüzde hala gidilmesi gereken uzun bir yol bulunmaktadır.<sup>11</sup>

Bu noktada, ağ tarafsızlığının daha net anlaşılabilmesi amacıyla üzerinde uzlaşılan temel amaçlara ve prensiplere değinmek gerekmektedir. Bunlara aşağıda yer verilmektedir<sup>12</sup> (Powell 2004, 11-13):

- **İçeriğe Erişim Özgürlüğü:** Tüketicilerin yasal içerik seçimine erişimi olmalıdır.
- **Uygulamaları Kullanma Özgürlüğü:** Tüketiciler kendi seçtikleri uygulamaları çalıştırabilmelidir.
- **Kişisel Cihazları Bağlama Özgürlüğü:** Tüketicilerin internete bağlanmak amacıyla seçtikleri herhangi bir cihazı evlerine bağlamasına izin verilmelidir.
- **Hizmet Planı Bilgisini Alma Özgürlüğü:** Tüketicilerin hizmet planları hakkında anlamlı bilgiler alması gerekir.

Yukarıda sayılan ve genel itibarıyla bir konsensüs olduğu kabul edilen ilkelerin sonucu olarak İSS'lerin uyması gereken kurallar şu şekildedir (Horton 2019):

- **Engelleme Yasağı:** İSS'ler yasal içerikleri, uygulamaları, hizmetleri veya zararlı olmayan cihazları engelleyemez; mobil genişbant sağlayıcıları yasal web sitelerini engelleyemez veya kendi ses veya görüntülü telefon hizmetleriyle rekabet eden uygulamaları engelleyemez.
- **Yavaşlatma Yasağı:** İSS'ler herhangi bir içeriği diğer içeriklerden daha yavaş biçimde sunamaz.
- **Ücretli Önceliklendirme Yasağı:** İSS'lerin herhangi bir içeriği ücretli olarak önceliklendirilmesi, tüketicinin mevcut internet paketindeki hızdan daha yüksek hızda sunması yasaklanmaktadır.<sup>13</sup>

---

<sup>11</sup><https://www.statista.com/statistics/489169/canada-united-states-average-data-usage-user-per-month/> Erişim Tarihi: 05.01.2020.

<sup>12</sup> Bu ilkeler 2015 FCC Açık İnternet Düzenlemelerinde sayılan ilkeler olup farklı isimler adı altında 2005 ve 2010 FCC Açık İnternet Düzenlemelerinde ifade edilen hususlar kapsamlı hale getirilmiştir. Literatürde isimlendirmeler değişmekle birlikte özünde ifade edilenler aynıdır.

<sup>13</sup> Akıllı ağ yönetim programları/yazılımları tarafından yapılan paket önceliklendirmeleri hariç tutulmaktadır (Rajabian ve Scurato 2018, 23).



- **Şeffaflık:** İSS'ler tarifelerinin ücretleri, kotaları, kullanım şartları ve ağ yönetimi uygulamaları kapsamında şeffaf biçimde açıklama yapmakla yükümlüdür (Ruane 2015, 2).

Henüz tüm ülkelerde uygulanan standart hale gelmiş tek bir mevzuattan veya evrenselleşmiş kurallardan bahsetmek mümkün değildir. Bununla birlikte ana hatlarıyla kabul görmüş ağ tarafsızlığı kuralları yukarıdaki başlıklar altında toplanmaktadır. Literatürde ağ tarafsızlığı kapsamının ve tanımının daha geniş tutulduğu görüşler de mevcut olup bu görüşlere ilerleyen bölümlerde değinilecektir.

Google'ın genel müdürünün bu konuyla ilgili yaptığı açıklamaya önemi nedeniyle aşağıda değinilmektedir:

Görüşümüze göre, genişbant taşıyıcılarının, rakip uygulamalara veya içeriğe karşı ayrımcılık yapmak için pazar güçlerini kullanmalarına izin verilmemelidir. Telefon şirketlerinin, tüketicilere kimi arayabileceklerini veya ne söyleyebileceklerini söylemelerine izin verilmediği gibi, genişbant taşıyıcılarının çevrim içi etkinliklerini kontrol etmek için pazar güçlerini kullanmalarına izin verilmemelidir. Bugün, internetin geleceği, Kongre'nin İSS'lere hangi içeriğin en hızlı şekilde iletileceğini belirleme yetkisi vermek istediği için tehlikededir. Basit biçimde ifade etmek gerekirse, bu uygulama temelde internetin şeffaflığını ve açıklığını değiştirebilir (Schmidt 2006).

Ağ tarafsızlığı tanımlarında benzer noktalara odaklanılsa da, farklı kaygıların gözetildiği farklı yaklaşımlar da söz konusudur. Bu kapsamda, yukarıda yer verilen kavramların yanı sıra aşağıda yer verilen kurallar da ağ tarafsızlığı tanımı kapsamında kabul edilebilmektedir. Aşağıda ayrıca, ağ tarafsızlığı kurallarını ihlal edip etmediği tartışılan uygulamalara da yer verilerek, konunun geniş bir çerçevede ele alınması sağlanmaya çalışılmıştır.

### **1.3.2. Ağ Tarafsızlığı Kapsamı ve İlgili Uygulamalar**

Literatürde, yukarıda yer verilen ağ tarafsızlığı ilkelerinin yanı sıra ülke bazında ayrı düzenlemelerle korunan veya korunması gerektiği savunulan nispeten daha tartışmalı ilkeler de mevcuttur. Aşağıda bu ilkeler hakkında verilmiş yargı kararları, literatürde yer alan görüşler ve mevzuat incelenecektir.

### 1.3.2.1. Derin Paket İncelemesi Yöntemi

Derin paket incelemesi (*deep packet inspection*), ağ üzerinden iletilen data paketlerinin içeriğini incelemek amacıyla kullanılan bir teknolojidir. İSS'ler tarafından bilgi paketlerinin tüm katmanlarını veya katmanlardan bir kısmını incelemek amacıyla kullanılabilir (Daly 2011, 2). İSS'lerin kullanıldığı amaca göre değişmekle birlikte belirli durumlarda ağ tarafsızlığı kurallarını ihlal etmektedir. Yalnızca data paketinin kategorisini sınıflandırmak amacıyla kullanıldığı takdirde akıllı ağ yönetim sistemi olarak değerlendirilmektedir. Ancak datanın tamamının incelenmesi ve bazı uygulama ve içeriklerin yavaşlatılması durumunda ağ tarafsızlığı kurallarını ihlal edecektir (DeRose 2010, 13). Yukarıda yer verilen ağ yönetimi şeffaf davranılması kuralı dataların incelenmesine ilişkin endişelerin çözümüne katkı sağlamaktadır.

### 1.3.2.2. Aygıt Tarafsızlığı Kavramı

Aygıt tarafsızlığı (*device neutrality*), ABD ve İtalya merkezli olarak ortaya çıkmış bir kavramdır. Literatürde iki farklı biçimde ifade edilmekte olup birincisi tüm yasal biçimde üretilmiş cihazların internete bağlanma hakkı olduğu, ikincisi ise tüm cihazlardan tüm yasal uygulamalara erişim hakkının bulunması gerektiğidir (Kraemer vd. 2012, 810). FCC (Federal Communications Commission) Başkanı Michael Powell tarafından 2004 yılında internete bağlanma kabiliyeti olan her cihaza eşit davranılması gerektiği belirtilmiştir (Powell 2004). Bu doğrultuda Açık İnternet Düzenlemesi metninde engelleme yasağı başlığı altında hukuka uygun olarak üretilen cihazlarda engelleme yapılmaması da sayılmıştır (FCC, 2010, 1).

Aygıt tarafsızlığı ile ilgili benzer tartışma da İtalya'da yaşanmıştır. Apple tarafından üretilen aygıtlara üçüncü taraflara ait uygulamaların yüklenmesi teknik olarak engellenmektedir. Apple tarafından yapılan kullanıcı bilgilerinin güvenli olarak saklanması için zorunlu olduğu savunması birçok ülkede kabul görse de, İtalya'da bu konu uzun süre tartışılmış olup tartışmaların odağında kullanıcı seçeneklerinin kısıtlanması bulunmaktadır.

Tartışmaların sonucunda eklenen ve İtalya'da aygıt tarafsızlığı hakkını düzenleyen 2484 sayılı Kullanıcılar İçin Rekabet ve Erişim Özgürlüğünün Korunmasına Yönelik İnternet Ağı Hizmetlerinin Sağlanmasına İlişkin Kanun'un 4. maddesi şu şekildedir:<sup>14</sup>

---

<sup>14</sup> <https://parlamento17.openpolis.it/atto/documento/id/255634> Erişim Tarihi:04.01.2020.

Kullanıcılar, istedikleri teknoloji platformuna uygun bir formatta tescilli veya açık kaynak kodlu, meşru ve açık yazılımı adil ve ayrımcı olmayan biçimde bulma ve kullanma hakkına sahiptir. Kullanıcılar, zorunlu standartlar gerektirmediği veya cihazın çalışması için veya cihazın güvenliği için, bulunduğu kamu iletişim şebekelerinin güvenliği için gerekli olmadıkça, yazılımı ve kendi menfaatlerinde olmayan içeriği kaldırma hakkına sahiptir. Ancak cihaza bağlı veya cihaz tarafından yönetilen verilerin, cihazın çalışması için zorunlu bir unsurun kaldırılması yasaklanabilir.

Bölüm 1’de belirtilen haklar; bölüm 1’de belirtilen durumlar kapsamında olmadıkça, sözleşmesel, teknolojik, ekonomik veya kullanıcı deneyimi ile ilgili araçlar aracılığıyla platform yöneticileri tarafından belirli yazılım, içerik veya hizmetlerin satın alınması veya kullanımı ile sınırlandırılmaz veya kısıtlanamaz.

Düzenlemeye göre ağın herhangi bir aygıtta ayrımcılık yapmamasının yanı sıra aygıtın herhangi bir uygulamaya veya içerik üreticisine ayrımcılık yapmaması da ağ tarafsızlığı kapsamında kabul edilmektedir.

Literatürde, aygıt tarafsızlığının, ağ tarafsızlığı içerisinde değerlendirilmesinin yanlış olacağı, tüketici refahı ve yenilikçiliğe etkileri yönleriyle ağ tarafsızlığına benzemekle birlikte farklı konular olduğu görüşü mevcuttur (Sahel 2011, 22). Ancak yukarıda da belirtildiği üzere ağ tarafsızlığı kapsamında tüketicilerin diledikleri cihazı seçme ve kullanma özgürlükleri mevcut olup zararlı uygulamaları yayma benzeri amaçlar taşımadığı takdirde tüm cihazların internete bağlanma hakkı mevcuttur.

### **1.3.2.3. Uçtan Uca Kuralı**

Uçtan uca kuralı (*end to end principle*), bir ağ dizayn metodu olarak tanımlanmış olup ilk kez 1970’li yılların başında araştırma amacıyla geliştirilen CYCLADES isimli ağda kullanılmıştır. CYCLADES döneminde, farklı bölgelerde kullanılan onlarca ağdan farklı olarak CYCLADES ağı, ana bilgisayarların, ağın kendisinin merkezi bir hizmeti olması yerine, verilerin güvenilir bir şekilde sunulmasından sorumlu olmasını sağlayan ilk yapı olmuştur<sup>15</sup>. Ağın güçlendirilmesi amacıyla ana bilgisayarların hataları düzeltilmesi, ağ gecikmelerini ve hata ihtimalini azaltmayı

<sup>15</sup> CYCLADES 1972 yılında Fransa’da geliştirilmiş veri gizliliğini sağlamayı hedefleyen bir paketleme sistemidir.

başarmıştır (Bennett 2009, 9). Daha sonra uçtan uca prensibi olarak adlandırılan bu sistem ARPANET dâhil birçok ağ yönetimi sisteminde kullanılmıştır.

Uçtan uca sistemi ağ üzerinde nakledilen paketlerin hangi içerik türüne ait olursa olsun aynı şekilde iletilmesi, hiçbir İSS'nin akıllı trafik yönetim sistemlerini kullanamaması anlamına gelmektedir (Clark ve Blumenthal 2001, 70-75) . Bu sistem ilkel olmakla birlikte önerilme sebebi kanımızca İSS'lerin müdahalesine olanak tanındığında yalnızca kullanıcı dostu değil kullanıcı tercihlerini kısıtlayan müdahalelerin de önünün açılacağı endişesidir. Nitekim 2003 yılında Çin, Google'a erişmek isteyen kullanıcıların data paketlerini yeniden işleyerek yerli arama motoruna yönlendirmiştir. Literatürde Çin'deki gibi durumların yaşanmaması için uçtan uca kuralının uygulanması gerektiğini savunanlar mevcuttur (Garfinkel 2003). Ancak günümüzde uçtan uca kuralının yerini şeffaflık ilkesi almıştır.

#### 1.3.2.4. Akılsız Şebeke

Akılsız şebeke (*dumb network*): “*Aptal terminal ve telefon dünyasında ağların akıllı olması gerekiyordu ancak akıllı terminallerin dünyasında ağların aptal olması gerekir.*” (Gilder 1993). Genişbant internet hizmeti sunan teşebbüslerin ağ üzerinden aktarılan veriye hiçbir olumlu veya olumsuz müdahalesini kabul etmeyen bu anlayışa göre ağ yönetimi gibi akıllı yönetimlerin uygulanmaması gerektiği gibi, ağ üzerinden yollanan zararlı yazılımlara dahi müdahale edilmemelidir. Telefonların ve içerik sağlayıcıların gerekli koruma ve filtreleme mekanizmasını haiz olduğu düşüncesi hâkimdir. Uçtan uca kuralı ve akılsız şebeke birbirini tamamlamaktadır. Böylece veri paketleri hem ağ üzerinde müdahale olmaksızın taşınacak hem de kaynak ve hedef arasındaki iletişime müdahale edilemeyecektir.

Avrupa Adalet Divanı'nın (*Court of Justice of the European Union-AAD*), akılsız şebeke ve derin paket incelemesi kavramlarının her ikisini de ilgilendiren *Scarlet (Scarlet Extended SA) v. SABAM (Société d'Auteurs Belge - Belgische Auteurs Maatschappij- SABAM)* Kararı<sup>16</sup> menfaatler çatışmasını ele alışı ve temel haklara ilişkin değerlendirmesi açısından önemlidir. Belçika'nın yazar, besteci ve yayıncı birliklerinden biri olan SABAM tarafından Scarlet'a karşı açılan davada talep, telif hakkı bulunan içeriklerin

---

<sup>16</sup> 24.11.2011 tarih ve ECLI:EU:C:2011/771 sayılı AAD Kararı.

indirilmesini ve aktarılmasını engelleyen bir yazılımın Scarlet altyapısına eklenmesi yönündeydi<sup>17</sup>. Yerel mahkeme kararının temyiz edilmesi üzerine AAD tarafından verilen kararda telif hakları ve kullanıcıların temel hakları arasında adil bir denge kurulması gerektiğine işaret edilmiş, kullanıcıların bilgi alış verişi yapma, kişisel verilerinin gizliliği ve buna benzer temel haklarının daha kıymetli olduğuna hükmedilmiştir (Hinze 2012).

2011 tarihli olmasının da etkisiyle ağ tarafsızlığı hükümlerine değinilmese de Karar, derin paket incelemesinin ve şebekeye İSS yazılımlarınca bu gibi engelleme müdahalelerinin temel kişi haklarını ihlal edeceğinin tespiti açısından değerlidir. Aynı zamanda akılsız şebeke ve derin paket incelemesinin, AB hukuku kapsamında, ağ tarafsızlığı düzenlemesi olmaksızın da yasaklandığını göstermektedir.

### 1.3.2.5. Saklı Bahçe Kavramı

İlk kez John Malone tarafından kullanılan saklı bahçe (*walled garden*) kavramı tüm işlemlerin ekosistem operatörü tarafından kontrol edildiği kapalı ekosistemi ifade etmek için kullanılmaktadır. Günümüzde Apple'ın IOS işletim sistemi bir saklı bahçe örneği olarak gösterilmektedir<sup>18</sup>. IOS üzerinden sunulan tüm hizmetler (müzik, reklam, video vb.) Apple'ın yetkilendirdiği uygulamalar tarafından veya doğrudan Apple tarafından sunulmaktadır. Böylelikle kendi kontrolünde bir alan yaratabilen Apple, bu alanda kuralları kendi lehine değiştirebilmektedir. Bir diğer örneği ise Facebook'tur (*Facebook, Incorporated*). Facebook, Instagram ve Whatsapp uygulamaları üzerinden topladığı veriyi işlemekte ve bu mecralar üzerinden belirli bir kitleye ulaşmayı hedefleyen kişilere kendi koyduğu kurallar kapsamında sunmaktadır. Aynı zamanda Facebook ve iştiraklerinden oluşan ekosistem üzerinde ticaret yapan teşebbüslerin kaderini dilediği gibi çizebilmektedir (Plantin vd. 2018, 304). İSS'lerin de Apple benzeri uygulamaları benimsemesinin anti-rekabetçi sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir (Musiani ve Löblich 2016, 51).

---

<sup>17</sup> Belçika'da faaliyet gösteren bir İSS'dir.

<sup>18</sup> Komisyon oranlarını, reklam biçimlerini, platform üzerinde nelerin yasak veya serbest olduğunu dilediği gibi belirleyebilmektedir. Apple tarafından uygulanan yüksek komisyonlar yakın zaman önce ABD'de, rekabet hukuku incelemesine konu olmuştur. *Apple v. Pepper*, 13.05.2019 tarih ve 17-24 sayılı Supreme Court of United States Kararı.

### 1.3.2.6. Arama Tarafsızlığı Kavramı

Ağ tarafsızlığı ve arama tarafsızlığı (*search neutrality*) kavramları arasındaki ilişki, sıklıkla sorgulanan ve doktrinde fikir birliğine varılamayan konulardandır. Arama tarafsızlığı, arama motorlarının sonuçları sıralarken herhangi bir taraf tutmaması ve belirlediği objektif arama kriterlerine göre sıralama yapılmasını ifade etmektedir (Crane 2012, 1199). Ağ tarafsızlığı ve arama tarafsızlığı arasındaki ilişkiyi açıklayan iki temel görüş vardır. Bunlardan birincisi, arama tarafsızlığı kavramının ağ tarafsızlığının devamı olduğu ve ağ tarafsızlığının tam manasıyla sağlanabilmesi için bilgiye erişim sağlayan arama motorlarının da tarafsız olması gerektiğidir (Odlyzko 2009, 19).

İkinci görüş ise iki kavram arasında bir bağ kurmanın anlamsız olduğunu gerekçelendirerek açıklamaktadır. Bu görüşe göre ağ tarafsızlığı ve arama tarafsızlığı kavramlarının temelde iki farklı soruna işaret ettiği, ağ tarafsızlığının herkesçe kabul edilen bir tanımı olmadığı, tarafsız bir arama motoru fikrinin hiçbir zaman gerçek olamayacağı çünkü her arama motorunun normatif değerlere dayanacağı ileri sürülmektedir (Goldman 2011, 107).

Ağ tarafsızlığının kapsamının nasıl tanımlanacağına göre arama tarafsızlığı veya arama motoru tarafsızlığının nerede konumlanacağı netleşecektir. 2003 yılından itibaren yapılan genel geçer tanımlamalarda ortak vurgu, telekomünikasyon firmaları tarafından yönetilen ağın, tüm teşebbüslerin erişimine açık tutulması ve işletmeciler tarafından veri önceliklendirme veya sponsorlu data gibi uygulamaların kullanımı üzerinedir. Bununla birlikte ağ tarafsızlığı hukukunun kapsamını zaman zaman daha geniş tutanlar olmuş ve aygıt tarafsızlığı ile arama motoru tarafsızlığıyla ilişkilendirmiştir. Arama tarafsızlığı kavramı arama motorlarının, ağ tarafsızlığı ise İSS'lerin faaliyetlerine ilişkin olduğundan bu çalışma kapsamında incelenmeyecektir.

### 1.3.2.7. Ücretsiz Kullanım Uygulamaları

Ücretsiz kullanım (zero rating) uygulaması genellikle mobil genişbant hizmetlerinde rastlanan ancak sabit genişbant hizmetlerinde pek kullanılmayan bir uygulamadır. Bu farklılığın ortaya çıkmasında temel etken mobil internetin, sabit

internetegöredahapahalı olmasıdır (Belli 2016a, 57). Sabit genişbant internet kotası<sup>19</sup> veya adil kullanım sınırlaması giderek azalmaktadır, bu nedenle sabit internette ücretsiz kullanım uygulaması verim sağlamamaktadır (Belli 2016a, 58). Aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerde mobil genişbant internet altyapısı henüz yeterli düzeye erişemediğinden gelişmiş ülkelere nazaran mobil internet kullanımının daha pahalı, kota duyarlılığının daha yüksek olduğu görülmektedir<sup>20</sup>.

Ücretsiz kullanım uygulamalarını daha iyi anlatabilmek açısından birkaç örneğe değinmenin fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Wikimedia Foundation 2012 yılında kendine has bir ücretsiz kullanım modeliyle 29 ülkede 350 milyon kullanıcıyı hedefleyen bir proje başlatmıştır (Ramos, 2014, 9). Proje kapsamında aşağıda yer verilen dört temel ilke belirlenmiş ve bu şartlara uymayı kabul eden erişim sağlayıcılarıyla anlaşılmıştır (Belli 2016a, 76):

- Wikipedia Zero için Wikipedia ödeme yapmayacak ve ödeme talep etmeyecektir.
- Wikipedia Zero bir paketin parçası olarak kullanıcılara satılmayacaktır.
- Aynı ülkede ve bölgede faaliyet gösteren diğer erişim sağlayıcılarla da daha fazla kullanıcıya ücretsiz bilgi erişimi sağlayabilmek amacıyla anlaşılacaktır.
- Wikimedia ile kamuya açık diğer web siteleri arasında işbirliği yapılabilecektir.

2016 yılına gelindiğinde Wikipedia Zero 72 ülkede 97 mobil operatörle anlaşarak, 800 milyon kullanıcının bilgiye ücretsiz erişmesine imkân sağlamıştır. Mobil operatörlere herhangi bir ücret ödemeyen ve kullanıcılarına ücretsiz erişimin ücret karşılığı paket olarak satılmasını engelleyen Wikipedia Zero'nun az gelişmiş ülkelerde internete ve bilgiye erişimi kolaylaştırarak tüketici refahını artırdığı düşünülmektedir (Rossini ve Moore 2015).

Bir diğer örnekse Facebook tarafından geliştirilen *internet.org* projesidir. Proje kapsamında *internet.org* ücretsiz temel bilgileri (*free basics*) kullanıcılarına

<sup>19</sup> Türkiye başlığında değinileceği üzere adil kullanım kotası vb. uygulamaların sayısı giderek azalmaktadır.

<sup>20</sup> <https://www.ispreview.co.uk/index.php/2019/03/uk-ranked-136th-out-of-230-countries-for-its-high-mobile-data-price.html> Erişim Tarihi:05.01.2020.

sunmaktadır. İlk kez 2014 yılında Zambia’da uygulanan modelde, Facebook ve yerel mobil operatör *internet.org* uygulamasının kullanıcı kotasından tüketmemesi konusunda anlaşmıştır<sup>21</sup>. Facebook herhangi bir ödeme yapmaksızın mobil operatörlerin ücretsiz kullanım uygulamasından faydalanarak internete olan talebi yükseltmeyi ve daha fazla kişiyi bu ekosisteme çekerek mobil operatör kullanıcı sayısını artırmayı vaat etmiş, kullanıcıların yarısından fazlası otuz gün gibi kısa bir süre içerisinde ücretli internet paketleri satın almıştır (Ramos 2014, 4).

Global çapta uygulanan iki örnek, bilgiye az gelişmiş toplumların daha kolay erişebilmesi için yapılmış ve mobil operatörlerin ek ödeme talep etmedikleri iki modeldir. Her iki örneğin de tüketici lehine olumlu sonuçları olduğunu söylemek yerinde olacaktır (Feamaster 2016). Wikipedia zero ve internet.org yapısı ve kullanım amacı açısından internet tüketimi yoğun servisler olmadığından yaygınlaşması ve mobil operatörlerle anlaşması zor olmamıştır. Şöyle ki, Facebook’un yalnızca metin içeren versiyonu olan Facebook Zero uygulamasında ortalama bir kullanıcı aylık 1,5 MB veri tüketmektedir<sup>22</sup>. Görsel öğeleri içermemesi nedeniyle standart Facebook uygulamasına göre daha az veri tükettiğinden mobil operatörlerin ağı üzerindeki yükü de daha az artırmaktadır.

Türkiye’de ise 2010 yılında, Facebook, Zero Facebook uygulaması için Turkcell (Turkcell İletişim Hizmetleri Anonim Şirketi) ile anlaşarak mobil veri üzerinde ücretsiz kullanım sağlamıştır. Ardından 2012 yılında Twitter (*Twitter, Incorporated*) da benzer bir tanıtım başlatmıştır. Ücretsiz kullanım dönemi sona erdiğinde, teşebbüsler ücretsiz ve kısıtlı hizmeti, belirli bir ücret karşılığında standart Facebook veya Twitter erişimini içeren ücretli bir paketle değiştirmiştir. Turkcell temsilcileri, ücretsiz Facebook teklifinin 2010 yılında mobil Facebook kullanımında %820’lik bir artış sağladığını belirtmiştir. Yıl sonunda her ay 6,5 milyon Turkcell müşterisi telefonlarından Facebook’a erişmiştir. Twitter Zero, mobil Twitter kullanımında %340’lık bir artışa yol açmıştır (Lyons 2015, 3).

İçerik hizmetleri ve genişbant internet hizmetleri pazarları yatırım ve yenilikçiliğin yüksek olduğu, müşteri doyumuna henüz ulaşmamış pazarlardır.

---

<sup>21</sup> Ücretsiz temel bilgi kavramı temel eğitim, sağlık, kamu siteleri ve iş bulmaya yarayan internet sitelerine ücretsiz erişim sağlamaktadır.

<sup>22</sup> <https://www.facebook.com/notes/digicel/all-the-information-you-need-on-facebook-0facebook-com/10150419514896024/> Erişim Tarihi:24.12.2019.



Ücretsiz kullanım sıra dışı bir fiyatlandırma sistemi olup rekabetçi fiyat ayrımcılığı olarak değerlendirilmiştir. Bu tür fiyatlandırma daha fazla kullanıcının ekosisteme dâhil olmasını kolaylaştırdığı gibi eklenen yeni kullanıcılara sunulan hizmetin marjinal maliyetini de azaltmaktadır (Eisenach 2015). Daha fazla kullanıcının internet ekosistemine dâhil olacağı öngörüsünün pratikteki karşılığı internet.org projesinde görülmektedir (Andersen 2009). Ancak ücretsiz kullanım yöntemini tercih edenler genellikle hâkim durumda veya pazar gücü yüksek olan teşebbüslerdir. Wikipedia, Facebook, Spotify gibi teşebbüsler pazar gücünü korumak ve yeni kullanıcılara erişmek amacıyla bu yöntemi kullanırken, pazara yeni giren bir teşebbüsün ağ etkisini azaltabilmek için veya kısa sürede pazar gücü kazanabilmek için benzeri bir yöntem kullandığı sınırlı örnek mevcuttur (Avrupa Komisyonu 2017, 112). Ücretsiz kullanım uygulamalarının 2010 yılında başladığını değerlendirildiğinde, hüküm vermek için erken olmakla birlikte, kanımızca şu ana kadar pazardaki rekabeti artırıcı bir etkiden uzaktır.

Örneklerden yalnızca Spotify'ın Almanya pazarına girerken Deutsche Telekom ile yaptığı anlaşmanın kısa sürede Almanya pazarında lider konuma gelmesinde etkili olduğu düşünülmekte ancak Spotify'ın mevcut marka gücünün etkisi ve Deutsche Telekom ile anlaşmasının etkisi ayrıştırılamamaktadır. Aynı zamanda Spotify'ın faaliyet gösterdiği alanda global pazar payı oldukça yüksek olup 2018 için bu oran %83'tür (Mulligan 2018).

Ücretsiz kullanım uygulamasının tüketici refahını artıracağına dair bir diğer teori kapsamında beş ana başlıkta uygulamanın faydalarına değinilmiştir (Brake 2016, 7-13). Birincisi, içerik sağlayıcıların yanı sıra ağ operatörlerinin de marjinal maliyeti nispeten düşük olan platformlar kurmak için büyük yatırımlar yapması ve her ek kullanıcıyla değer kazanması durumunda, ücretsiz kullanımın, yeni müşterilerin bir teşebbüsün müşteri listesine girmesine yardımcı olabileceğidir. Ek gelir sağlamak amacıyla yeni ürünler için ar-ge ve yatırım yapılması da mümkündür (Schnurr ve Wiewiorra 2018, 37).

İkincisi, ücretsiz kullanım uygulamaları özellikle gelişmekte olan ülkelerde bilgiye erişimin genişletilmesi için önemli bir araçtır. 2015 itibarıyla, mobil genişbant ağları dünya nüfusunun yaklaşık %78'ini kapsamaktadır, ancak yalnızca %43'ü tam anlamıyla internetin olanaklarından faydalanabilmiştir. Mobil şebekelere erişimi olan, ancak abone olmamayı seçen, 2,5 milyar kadar insana

ücretsiz kullanım programları ile nispeten daha düşük bir maliyetle bağlantı kurma fırsatı verilebilecektir (Brake 2016,9).

Üçüncüsü, ücretsiz kullanım genel olarak rekabetçidir. İçerik çeşitliği, rakip sayısının artmasına ve rakip teşebbüsler arasında fiyat veya paket tekliflerini farklılaştırmaya olanak tanımaktadır. Hizmetleri farklılaştırma yeteneği; firmaların rekabet etme şartlarını değiştirmekte ve yeni uygulamaların keşfedilmesi için teşebbüslere olanak tanımaktadır (Brake 2016, 10).

Dördüncüsü, tüketiciler ücretsiz kullanım planlarından yararlanmakta ve kota sınırlamaları, ek ücretlendirme gibi konularda endişelenmelerine gerek kalmadığı için tüketicilerin internet kullanma olanakları artmaktadır (Brake 2016, 11).

Beşinci olarak, ücretsiz kullanım uygulamaları kapsamında sunulan hizmet daha fazla kullanıcıyı ücretsiz kullanılan platformlara çekecek olup platformu kullanan kişi sayısının artması platformların daha fazla hizmeti sunabilmesine olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda pazara yeni giren teşebbüsler için alternatif bir tanıtım modelidir (Brake 2016, 12).

Ücretsiz kullanım uygulamalarının kullanıcı sayısını, internet kullanım sürelerini ve internet ekosistemine olan rağbeti artıracığına yönelik tahminler genel itibarıyla literatürde üzerinde uzlaşılan ve tecrübelerden elde edilen bilgiler kapsamında doğrulansa da başkaca çelişiklere yol açmaktadır. İnternet kullanıcı sayısının artması birim kullanıcının tükettiği bant genişliği azalsa dahi trafik yoğunluğunu artırabilir. Deutsche Telekom, Spotify ile olan anlaşmasını sonlandırma gerekçesi olarak veri hacimlerinin dört kat artışını göstermiştir (Avrupa Komisyonu 2017, 45).

Benzer bir şekilde internet kullanıcılarına ücretsiz daha fazla alternatif sunabilmek amacıyla çalışan Mozilla Foundation tarafından birden fazla araştırma kuruluşuna yaptırılan çalışmaların birlikte yorumlanmasından şu sonuçlara ulaşılmıştır: Ücretsiz kullanım kapsamında kabul edilebilecek uygulamalar birçok ülkede sınırlanmış olup izin verilen ülkelerde ise regülasyona tabidir. Raporda kotadan belirli uygulamaların muaf tutulması vb. uygulamalardan en fazla fayda elde edilebilecek ve çözüm üretilebilecek olan nokta olarak potansiyel kullanıcılara internetin eriştirilmesi gösterilmiş ancak mevcut uygulamalardan yola çıkılarak amaca ilişkin şu tespitlerde bulunulmuştur: Kullanıcılar birden fazla sim kart edinerek olabildiğince bedava internetten faydalanmayı amaçlamış, wi-fi

noktalarının artmasıyla birlikte mobil verinin kullanımı azalmış, ücretsiz kullanım uygulamaları tüm kullanıcılara değil belirli paketleri satın alan kullanıcılara sağlanmıştır. Bu tespitlerin sonucu olarak ücretsiz kullanım uygulamalarının amacına erişmekten uzak olduğu görülmektedir (Dixon 2017).

Her kullanıcıya değil de premium veya benzer üst segment kullanıcılara belirli servislerin ücretsiz kullanım biçiminde sunulması ve bunun bir ürün farklılaştırma yöntemine dönüştürülmesi yaygın bir uygulamadır. ABD'nin en büyük İSS'lerinden olan T-Mobile tarafından sunulan dünyanın en kapsamlı video uygulaması olarak bilinen Binge On kullanıcı kotasından tüketmeyen uygulamalar için daha yüksek ücretli paketler oluşturmuş ve bağlama satış yöntemini tercih etmiştir (Kahki vd. 2016, 43).

Bu örneklerden de anlaşıldığı üzere yalnızca ağ yönetimi bakımından değil rekabetçi açıdan da endişeler mevcuttur (Eisenach 2015, 1). Bunların başında uzun vadede kullanıcı tercihlerinin nasıl etkileneceğine ilişkin endişeler gelmektedir. İSS'lerin kullanıcılara indirimler vererek imzalattığı taahhüt sözleşmeleri 12-24 ay arasında<sup>23</sup> kullanıcıları bağlamakta olup bu süre içerisinde kullanıcı, tercihlerini değiştirmek için cayma bedeli ödemesi gerekmektedir. Uzun taahhüt sürelerine ek olarak ücretsiz kullanım programlarının münhasırlık hükmü içermesi ihtimali kullanıcının tercihlerini etkileyecektir. Münhasırlık hükmü içeren ücretsiz kullanım anlaşmasına rastlanmamış olup kanımızca bu tablonun oluşmasının temelinde İSS'lerin daha fazla alternatif platformu kullanıcıyı ücretlendirmeksizin sunma arzusu yatmaktadır (Eisenach 2015, 8). Başka bir deyişle İSS'lerin münhasır bir sözleşme imzalamayarak içerik sağlayıcıları alternatif teklif vermek suretiyle rekabete zorladığı düşünülmektedir. Fiyat açısından rekabeti artırabilecek bu hamle piyasaya giriş için daha yüksek bütçelere ihtiyaç duyulmasına neden olduğu gibi tüketici seçeneklerinin azalmasını engellemeye tek başına yeterli olamayacaktır. Bugüne kadar münhasırlık hükmü içeren anlaşma sayısının az olması herhangi bir garanti vermeyeceği gibi İSS'lerin kendi içerik servislerini oluşturma ihtimali de mevcuttur (Avrupa Komisyonu 2017, 116).

Ücretsiz kullanım uygulamalarının ağ tarafsızlığını neden ihlal ettiği veya hangi açıdan kötü olduğu konusunda çoğunlukla fiili durumdan ziyade potansiyel

---

<sup>23</sup> <https://bireysel.turktelekom.com.tr/evde-internet/web/kampanyalar/sayfalar/kampanyalar.aspx>  
Erişim Tarihi: 04.12.2019.

endişelerin daha fazla olduğu görülmektedir (Avrupa Komisyonu 2017, 113). Herhangi bir içerik sağlayıcının İSS ile yaptığı anlaşma sonucu içeriklerini ücretsiz kullanım kapsamına alması aynı alanda faal olan diğer içerik sağlayıcıları da benzer anlaşmaları yapmaya itecek böylelikle içerik sağlayıcılardan İSS'lere içerik önceliklendirmesine benzer biçimde kaynak akışı oluşacaktır. Uzun dönemde içerik üreticilerinin alternatif, farklı iş modelleri ve hizmetler üretmekte zorlanacağı ve gelişimlerinin yavaşlayacağı tahmin edilmektedir<sup>24</sup>.

Avrupa Komisyonu (2017, 30-68) tarafından Bulgaristan, Almanya, Portekiz, İsveç, İngiltere üzerinden yapılan analizlerde ağırlıklı olarak sosyal medya ve mesajlaşma uygulamalarının ücretsiz kullanım kapsamında sunulduğu, internet tüketiminin çoğunluğunu oluşturan video ve ses nakli uygulamalarının yaygın olmadığı belirtilmiştir. İSS'lerin birbiriyle etkin rekabet edebilmesi anlamında kullanıcıların sıklıkla tercih ettiği uygulamaların kullanıcıya kısmen veya tamamen ücretsiz veya düşük tarife ücretiyle sunulması olumlu görünmekle birlikte uzun vadede bununla sınırlı kalınıp kalınmayacağı belirli değildir. AB ülkelerinde İSS'ler kendi uygulamalarını internet kullanımı dışında tutmak gibi bir uygulamayı denememiş, popüler uygulamalar üzerinden rekabeti tercih etmiştir (Avrupa Komisyonu 2017, 17). Uzun vadede İSS'lerin içerik sağlayıcıları ile rakip olmaları fazlaca uzak bir ihtimal değildir (Avrupa Komisyonu 2017, 127). İSS'lerin yüksek sermaye büyüklüğüyle, teknoloji gücü yardımıyla kısa sürede pazarda iyi konumlara gelmesi mümkün olduğu gibi mevcut içerik üreticilerini devralması da bir diğer ihtimaldir. İSS'lerin pazara yeni bir teşebbüsle dâhil olması rekabetçi açıdan faydalı olabileceken mevcut teşebbüs ya da teşebbüsleri devralmaları yoğunlaşma endişeleri yaratacağı düşünülmektedir.

İçerik sağlayıcıların sermaye birikimleri, teknoloji altyapıları çoğunlukla İSS'ler kadar büyük olmayıp daha ziyade ürettikleri eser veya sundukları hizmet kalitesiyle öne çıkabilmektedir<sup>25</sup>. İçerik sektöründe faaliyet göstermek isteyen İSS'lerle rekabet edebilmek içerik sağlayıcılar için kolay olmayacaktır. Diğerlerinden farklı yapıya sahip bazı pazarlarda içerik sağlayıcının marka gücü, şebeke etkileri, erken giren avantajı gibi pazarın yapısından kaynaklanan avantajları mevcuttur. Bu pazarlardan başlıcaları çevrim içi oyun, sosyal medya ve mesajlaşma uygulamaları, dijital platformlar, sanal pazar yerleri, arama motorları,

<sup>24</sup> <https://ecfsapi.fcc.gov/file/60001031560.pdf> Erişim Tarihi: 11.12.2019

<sup>25</sup> <https://www.investopedia.com/articles/markets/030216/worlds-top-10-telecommunications-companies.asp> Erişim Tarihi: 27.12.2019.

mesajlaşma uygulamaları olarak sıralanmaktadır (Haucap ve Heimeshoff 2014, 3). Bu alanlarda genişbant İSS'ler kendi uygulamalarını internet kotasını azaltmayacak biçimde sunarak, alt pazarda kullanıcı çoğunluğunu üzerine çekmeyi isteyecektir (Schewick 2015a, 4). Bu noktada kullanıcıların kota duyarlılığı, ilgili uygulamaların internet tüketim miktarı ve bu tüketimin mobilden mi yoksa sabit internetten mi yapıldığı dahi genişbant internet servis sağlayıcısının alt pazarda yaratacağı etki üzerinde belirleyici olacaktır<sup>26</sup>. Video ve fotoğraf gibi görsel odaklı ve fazla internet tüketen veya mobil mesajlaşma uygulamaları gibi mobil veriden tüketen uygulamaların ücretsiz kullanım kapsamında sunulması tercih edilebilirliğini artıracaktır (Belli 2016b, 101).

Ağ tarafsızlığının tanım ve kapsamına ilişkin teorik tartışmaların yanı sıra kimlerin bu kuralları desteklediğinin ve kimlerin karşı çıktığının incelemesinin, çalışmanın konusunu daha net anlayabilmek açısından faydalı olacağı düşünülmektedir. Ağ tarafsızlığının korunmasını ve sürdürülmesini destekleyenler, içerik üreticileri olup karşı çıkanlar İSS'lerdir. İçerik üreticilerinin temel argümanları internet ekosisteminin gelişimi sürecinde, şebeke üzerinde İSS'lerin çift taraflı fiyatlandırma<sup>27</sup> veya müdahale gibi etkilerinin olmamasının faydalı olduğudur<sup>28</sup>. Dolayısıyla ağ tarafsızlığı katı biçimde korunmadığı takdirde internetin eskisi kadar dinamik ve yenilikçi bir mecra olmaktan çıkacağını iddia etmektedirler (Wu 2004, 72, 74). İSS'ler ise, yeni teknolojilerle birlikte ihtiyaç duyulan anlık bant genişliği miktarının sürekli arttığını, dolayısıyla daha güçlü bir altyapıya ihtiyaç duyulduğunu, daha fazla altyapı yatırımı yapabilmek için yeni gelir kaynaklarına ihtiyaçları olduğunu, ağ tarafsızlığı kurallarının ise yeni gelir kaynakları yaratmalarını önlediğini ifade etmektedir (Hahn ve Wallsten 2006, 2).

Birinci bölümde internetin ilk zamanları, gelişim süreci, geçirdiği aşamalar, ağ tarafsızlığının tanımı ve kapsamı incelenmiş ve literatürde tartışmalı olan hususlara değinilmiştir. Kapsama ilişkin tartışmalar nedeniyle uzmanların çoğunluğunun kabul ettiği ve üzerinde uzlaşılan ilkelerin üzerinden gidilmesinin makul olduğu sonucuna varılmıştır. Bu ilkeler: engelleme yasağı, yavaşlatma yasağı, ücretli önceliklendirme yasağı ve şeffaf ağ yönetimi olarak belirlenmiştir.

---

<sup>26</sup> BTK (2019) ikinci çeyrek pazar verilerine göre kullanıcılar sabit internetten ortalama 114,5 GB veri tüketirken mobil ortalama 5,6 GB olarak tespit edilmiştir. Bu farkın mobil internet fiyatlarının görece daha yüksek olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

<sup>27</sup> Hem tüketicilerin hem içerik sağlayıcıların ücretlendirilmesi.

<sup>28</sup> Netflix, Google, Reddit, Kickstarter, Bittorrent başlıca ağ tarafsızlığını destekleyen teşebbüslerdir.

## BÖLÜM 2

### ABD, AB ve TÜRKİYE'DE AĞ TARAFSIZLIĞININ GELİŞİMİ

Çalışmanın ikinci bölümünde ABD ve AB mevzuat gelişim süreçleri incelenecek ve bu süreçte etkili olan vakalara yer verilecektir. ABD uygulamaları internetin ve çalışmanın konusuyla ilgili tartışmaların doğduğu yer olması nedeniyle önem taşımaktadır. AB uygulamaları Türkiye ile genel mevzuat benzerliği ve Türkiye'nin AB aday ülke statüsünde olması nedeniyle önem arz etmektedir. ABD ve AB mevzuat gelişimi incelendikten sonra ise Türkiye uygulamaları değerlendirilecektir.

#### 2.1. ABD'DE AĞ TARAFSIZLIĞI

Bu başlıkta ABD'de mevzuatın gelişim süreci, bu süreçte etkili olan olay ve faktörler kronolojik bir sırayla incelenecek, olaylar ve hukuki düzenlemeler ayrı alt başlıklar altında ele alınacaktır. Konunun net biçimde anlaşılabilmesi için ilgili mevzuat ve kavramların bilinmesi gerekmekte olup aşağıda birinci başlık (*Title 1*), ikinci başlık (*Title 2*) ve ortak taşıyıcı (*common carrier*) kavramları açıklanacaktır<sup>29</sup>. 1934 tarihli ABD İletişim Kanununda yer alan sınıflandırmadan kaynaklanan bu isimlendirme bugün ABD'nin ağ tarafsızlığı tartışmasının başlıca terimlerini oluşturmaktadır<sup>30</sup>. (Gobetz 2018).

Uzun yıllar ihtiyaç duyulmaması nedeniyle İletişim Kanununda önemli kabul edilebilecek bir değişiklik yapılmamış ve uygulanmaya devam etmiştir. 1996

---

<sup>29</sup> Bu kavramlar FCC'nin düzenleme yetkisinin belirlenmesi noktasında önem arz ettiği için spesifik olarak ele alınmaktadır.

<sup>30</sup> 19 Haziran 1934 tarih ve 1064 Sayılı İletişim Kanunu (*Communications Act of 1934*)

yılında telekomünikasyon kavramının bütün iletişim altyapısını ifade etmekte yetersiz kaldığı, İletişim Kanununda güncellenmenin uygun olacağı takdir edilmiş ve 1996 tarihli Telekomünikasyon Kanunu (Telecommunications Act of 1996 - Telekomünikasyon Kanunu) yürürlüğe girmiştir<sup>31</sup>. İletişim Kanunu'nu yürürlükten kaldırmayan Telekomünikasyon Kanunu bir takım yenilikler getirmiştir. Telekomünikasyon Kanunu, hizmet tiplerini daha detaylı sınıflandırmış, telekomünikasyon hizmetleri ve bilgi hizmetleri şeklinde birbirine oldukça yakın iki alanı birbirinden ayırmıştır. Telekomünikasyon Kanunu kapsamında bilgi hizmetleri kavramı aşağıdaki biçimde tanımlanmıştır<sup>32</sup>:

Telekomünikasyon yoluyla bilgi üretme, edinme, saklama, dönüştürme, işleme, alma, kullanma veya kullanılabilir hale getirme yeteneğinin sunulması anlamına gelmekte ve elektronik yayımlamayı içermekte, ancak bir telekomünikasyon servisinin veya telekomünikasyon sisteminin yönetimini içermemektedir.

Telekomünikasyon Kanunu kapsamında telekomünikasyon hizmetleri kavramı aşağıdaki yer verildiği biçimde tanımlanmıştır<sup>33</sup>.

Kullanılan tesislerden bağımsız olarak, halka açık olarak etkin bir şekilde erişilebilecek olan kullanıcı sınıflarına bir ücret karşılığında telekomünikasyonun hizmetinin sunulmasıdır.

ABD ağ tarafsızlığı tartışmasında, FCC, 2017 yılına kadar İSS'lerin ikinci başlık altında sınıflandırılıp sundukları hizmetin telekomünikasyon hizmeti olarak nitelendirilmesi gerektiğini savunmuştur. Tartışmanın diğer tarafı olan İSS'ler ise birinci başlık altında sınıflandırılmaları gerektiğini savunmuş ve bilgi hizmeti sunduklarını ifade etmiştir<sup>34</sup>. FCC, ikinci başlık altında sınıflandırılan teşebbüslere ortak taşıyıcı olmaları nedeniyle daha kapsamlı düzenlemeler yapma yetkisine sahiptir (Keser Berber 2019, 47).

Bu iki kavramın sınırlarını çizmenin ve birbirinden ayırmanın hem zor hem de kritik düzeyde önemli olduğu düşünülmektedir. Zor olma nedeni genellikle aynı

---

<sup>31</sup> <https://www.fcc.gov/general/telecommunications-act-1996> Erişim Tarihi:01.11.2019.

<sup>32</sup> Telekomünikasyon Kanunu 41. para.

<sup>33</sup> *Ibid.* 51. para.

<sup>34</sup> ABD literatürünün kullanımında, bilgi hizmeti kavramı birinci başlık, telekomünikasyon hizmeti kavramı ise ikinci başlık olarak yerleşmiştir.

teşebbüsler tarafından verilen ve birbirine oldukça yakın hizmetler olmalarıyken, önemli olmasının nedeni ise regülasyonun sınırlarının çizilebilmesi ihtiyacıdır. Teşebbüs tarafından sunulan hizmet hangi kapsamda nitelenirse nitelensin FCC'nin regülasyon yetkisi mevcut olup regülasyon kapsamının sınırları farklılaşmaktadır. FCC tarafından telekomünikasyon hizmeti olarak değerlendirilen altyapı hakkında, FCC'nin rakipleriyle altyapı paylaşımı gibi kararları alma yetkisi mevcutken, bilgi hizmetleri için benzeri bir karar alma yetkisi bulunmamaktadır. Hizmet sunan ve hizmetten faydalanan tüm taraflara eşit davranılmasını gerektiren ve sosyal eşitliğe dayanan ortak taşıyıcı kavramı telekomünikasyon hizmetlerini kapsarken, bilgi hizmetlerini kapsamamaktadır.

İletişim Kanunu hükümleri ağ tarafsızlığı tartışmaları başlamadan evvel değiştirilmiştir. Eğer yapılan ayrımın ileride yıllarca sürecektir bu denli büyük tartışmalara sebebiyet vereceği tahmin edilse Telekomünikasyon Kanunu ile yapılan değişiklikte bu durum dikkate alınacağı düşünülmektedir.

### **2.1.1. ABD'de Ağ Tarafsızlığı Mevzuatının Gelişimi**

Yukarıda bahsedilen teorik tartışmaların ardından 2005 yılında FCC tarafından ağ tarafsızlığına ilişkin ilk düzenleme yayınlanmıştır. Bu kapsamda duyuruda aşağıda detayları verilecek olan belirli ilkelere net biçimde yer verildiği görülmektedir.

#### **2.1.1.1. FCC Açık İnternet Düzenlemesi 2005**

05.08.2005 tarihli FCC Açık İnternet Düzenlemesi'nde yer alan ağ tarafsızlığı ilkeleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (FCC, 2005, 3):

- İnternette, tüketicilerin seçtikleri uygulamaları ve hizmetleri kullanma hakları vardır<sup>35</sup>.
- Tüketiciler, ağa zarar vermeyen yasal cihaz seçimini yapma ve kullanma hakkına sahiptir.
- Tüketiciler seçtikleri yasal internet içeriğine erişim hakkına sahiptir.
- Tüketiciler; şebeke sağlayıcıları, uygulama ve servis sağlayıcıları ve içerik sağlayıcıları arasında rekabetçi bir pazar yapısını hak etmektedir.

---

<sup>35</sup> Hukuk kurallarına uygun biçimde hizmet sunan uygulama ve hizmetler kastedilmektedir.



FCC yukarıda yer alan dört ilkeyi açıklamış, genişbant internet altyapısını ve içerik hizmetlerinin gelişimini korumayı ilke edindiğini de belirtmiştir. FCC yukarıda saydığı dört ilkeye 2006 yılında *AT&T/BellSouth* Kararında<sup>36</sup> atıf yapmış ve birleşmeyi takip eden otuz ay boyunca bu ilkelere uyma taahhüdünde bulunulması gerektiğine hükmetmiştir (Winston ve Crandal 2006).

### 2.1.1.2. FCC Açık İnternet Düzenlemesi 2010

Yaklaşık beş yıl artarak devam eden İSS'lerin internete müdahale edip edemeyeceği ve FCC'nin İSS'leri regüle edip edemeyeceği tartışması, 2010 yılına gelindiğinde başka bir boyut kazanmıştır. FCC tarafından daha evvel kamuya duyurulan ve kararlarında yer verilen dört ilke daha keskin biçimde sınırları belirlenerek kural halini almıştır. 21 Aralık 2010 tarihli düzenleme metninde kurallaştırılan, bu ilkelere kısaca aşağıda yer verilmektedir.

- **Şeffaflık (*Transparency*):** Genişbant internet kullanıcıları olabildiğince açık şekilde internet kullanımı, servisler, tarifeler hakkında bilgilendirilmelidir<sup>37</sup>.
- **Engelleme Yasağı (*No Blocking*):** Hukuka uygun herhangi bir içeriği, içerik türünü, uygulamayı veya cihazı engellemek yasaktır<sup>38</sup>.
- **Makul Trafik Yönetimi (*Reasonable Traffic Management*):** Makul trafik yönetimi kapsamında İSS trafik yoğunluğunu azaltmak ve dağıtmak, yasadışı içeriğin iletilmesini önlemek ve içeriklerin yasadışı biçimde iletilmesini önlemek için akıllı ağ yönetim sistemlerini kullanabilir<sup>39</sup>.
- **Makul Olmayan Ayrımcılık Yasağı (*No Unreasonable Discrimination*):** Makul trafik yönetimine izin verdiği anlaşılan düzenleme aynı zamanda bunun ayrımcı amaçlarla kullanılmasını yasaklamaktadır. Ancak düzenleme metninde makul kavramı somutlaştırılmamıştır<sup>40</sup>.

Silikon Vadisi'nin teknoloji devleri başta olmak üzere birçok teknoloji teşebbüsü FCC'nin çalışmasını olumlu karşılamıştır (Schewick 2010,1). İnternetin

<sup>36</sup> 26 Aralık 2006 tarih ve 06-74 sayılı FCC kararı.

<sup>37</sup> 2010 Açık İnternet Düzenlemesi 53. para.

<sup>38</sup> *Ibid.* 68. para.

<sup>39</sup> *Ibid.* 81. para.

<sup>40</sup> *Ibid.* 68. para.

yenilikçi yapısının aksamasını engelleyebilecek düzenlemenin, çevrim içi hizmet veren daha fazla teşebbüsün büyümesini kolaylaştıracağı ve girişimcileri cesaretlendireceği değerlendirilmiştir.

### 2.1.1.3. FCC Açık İnternet Düzenlemesi 2015

2015 tarihli FCC kararı bu zamana kadar yapılan en ayrıntılı ağ tarafsızlığı düzenlemesidir. Yaklaşık 580 sayfalık düzenlemeye göre internet servis sağlayıcıları telekomünikasyon servisi olarak tanımlanmış ve 1934 tarihli İletişim Yasasının ikinci başlığı altında kabul edilmiştir. 2010 yılında yayımlanan düzenlemeye temel oluşturan ilkelerden şeffaflık haricindeki ilkeler mahkemelerde iptal edilmiştir<sup>41</sup>. Ancak 2015 düzenlemesiyle bu ilkeler tekrar uygulamaya konulduğu gibi ek ilkeler de getirilmiştir. Bu ilkeler tüketicilerin seçim hakkının ve içerik sağlayıcıların erişim hakkının kısıtlanmamasıdır.

2015 yılında yapılan düzenleme 2010 yılında hazırlanan düzenlemeyle benzer amaçları taşımaktadır. FCC denetim yetkisini genişletmiş ancak kendisini bağlayacak kurallar koymaktan da kaçınmış, vaka bazlı (*case by case*) bir inceleme planladığının ipuçlarını vermiştir (Schewick 2015b, 6).

ABD’de ağ tarafsızlığı mevzuatı bu doğrultuda gelişmeye devam ederken 2017 yılında FCC Başkanının değişmesi ile birlikte FCC’nin politikaları da değiştirmiştir. Yeni Başkan Ajit Pai<sup>42</sup>, ABD ulusal radyosunda katıldığı programda FCC’nin daha az müdahaleci bir yaklaşımı benimseyerek yalnızca anti-rekabetçi davranışları engellemeye odaklanması gerektiğini belirtirken, ağ tarafsızlığı kurallarının altyapı yatırımlarını azaltma riski taşıdığına altını çizmiştir<sup>43</sup>.

Tartışma buraya kadar, ağırlıklı olarak İSS’lerin birinci başlık altında mı yoksa ikinci başlık altında mı yer aldığı hususu, diğer bir ifadeyle FCC’nin regülasyon yetkisinin sınırları üzerinde devam ederken artık yeni bir tartışma alt başlığı daha açılmıştır. Ağ tarafsızlığı karşıtları 2015 yılında yayımlanan düzenlemenin altyapı yatırımlarını olumsuz etkilediğini belirtmiş ve yerleşik bir uygulama haline

<sup>41</sup> *Verizon v. FCC* kararına ilerleyen bölümlerde yer verilmektedir.

<sup>42</sup> 23 Ocak 2017 tarihinde atanarak görevine başlamış ağ tarafsızlığı ilkesine ve hükümlerine karşı olduğunu en başından itibaren belirtmiştir.

<sup>43</sup> Ajit Pai, 5 Mayıs 2017 tarihli National Public Radio programında ağ tarafsızlığına ilişkin görüşlerini açıklamıştır.<https://www.npr.org/sections/alltechconsidered/2017/05/05/526916610/fcc-chief-net-neutrality-rules-treating-internet-as-utility-stifle-growth> Erişim Tarihi: 21.12.2019.

getirilmesi durumunda altyapı yatırımlarının daha da olumsuz etkileneceğini iddia etmiştir (Njoroge vd. 2010). Temyiz Mahkemesi 14 Haziran 2016 tarihinde FCC'nin ağ tarafsızlığı düzenlemesini tamamıyla onaylamıştır. Karar, 2003 yılından itibaren ABD gündemini meşgul eden ağ tarafsızlığı konusundaki belirsizliğin artık sonlandığı şeklinde yorumlanmıştır (Obama 2016).

FCC'nin 2015 yılında yayımladığı ilkelerden vazgeçen yeni yönetim, kararı temyize götürmüş ancak temyiz mahkemesi davayı incelemeyi reddetmiştir<sup>44</sup>. Ajit Pai ağ tarafsızlığı kurallarını kaldırmakta son derece kararlı olduğunu gösteren FCC kararını<sup>45</sup> duyurarak, 2015 yılında yapılan düzenlemenin geri alınma sürecini başlatmıştır. İki kez<sup>46</sup> taslak metin hazırlanıp kamuoyu görüşüne açılan ve büyük tartışmaların sonunda hazırlanan İnternet Özgürlüklerini Yenileyen Düzenleme (*Restoring Internet Freedom*) 22 Şubat 2018 tarihinde uygulamaya konulmuştur.

FCC'nin yeni başkanı Ajit Pai; ağ tarafsızlığını koruyan düzenlemelerin altyapı yatırımlarını engellediğini ve rekabetçi pazar yapısına zarar verdiğini iddia etmiş, 2015 düzenlemesinin gerekçesini bu iddia üzerine kurgulamıştır. Teknoloji girişimleri ve içerik üreticileri, ağ tarafsızlığı karşıtı bu ve benzeri açıklamalara yoğun tepki gösterdiği gibi yenilikçiliğin önünde büyük bir engel yaratacağının da altını çizmiştir (Kastrenakes 2017).

#### **2.1.1.4. İnternet Özgürlüklerini Yenileyen Düzenleme**

FCC'nin yeni başkanı ve yönetimi, özgürlükleri kısıtladığı gerekçesiyle ağ tarafsızlığı düzenlemelerini reddeden bir anlayışa sahiptir. Bu nedenle “internet özgürlüklerini geri getirmek” gibi iddialı bir sloganla ağ tarafsızlığı kurallarını yürürlükten kaldırmıştır. İnternet Özgürlüklerini Yenileyen Düzenleme metninde rekabet hukukuna ve tüketicinin korunmasına ilişkin kurallara atıf yapılmaktadır<sup>47</sup>. ABD tarihindeki ağ tarafsızlığı ihlallerinin ele alındığı metinde, bu vakaların aslında rekabet hukukunun uygulama alanına girdiği ve Sherman Act'ın birinci başlığında yer alan düzenlemedeki ticaretin kısıtlanmasına neden olan anlaşma

---

<sup>44</sup> 14.06.2016 tarih ve 15-1063 sayılı D.C. Cir. Kararı. Karar United States Telecom Ass'n v. FCC (2016) şeklinde isimlendirilmiştir.

<sup>45</sup> İki oya karşı bir oy ile alınan 18 Mayıs 2017 tarih ve 17-108 sayılı FCC Kararı.

<sup>46</sup> 17 Temmuz 2017 ve 30 ağustos 2017 tarihli iki taslak metne (NPRM) de milyonlarca yorum ve değişiklik önerisi yapılmıştır.

<sup>47</sup> İnternet Özgürlüklerini Yenileyen Düzenleme s. 86, 87.

ve eylemlere ilişkin yasakların uygulama alanı bulacağına ifade edildiği görülmektedir<sup>48</sup>.

Anılan metinde çalışmanın ilerleyen bölümlerinde detaylarına verilen *Madison River* Kararına (Madison River Communication, LLC) değinilerek, Madison River'ın ağ üzerinden VOIP (*Voice Over Internet Protocol*) hizmeti sunan teşebbüsleri engellemesi eyleminin ağ tarafsızlığı düzenlemesi olmasaydı rekabet hukuku çerçevesinde ele alınacağı, teşebbüsün telefon pazarındaki tekelci gücünü korumak için VOIP uygulamalarını engellediği gerekçesiyle eyleme müdahale edilebileceği ifade edilmiştir. Ayrıca Comcast'in (*Comcast Corporation*), Bittorrent'i (*Bittorrent Incorporated*) engellemesi örneği verilerek Bittorrent üzerinden Comcast'e ait videoların ücretsiz izlenmesi ve paylaşılmasının da rekabet hukukunun uygulama alanına gireceği belirtilmiştir<sup>49</sup>.

Yine aynı düzenlemede, rekabet hukukunun tüketici refahı ve toplumsal refah odaklı olması, olayları vaka bazlı incelemesi, internetin dinamik yapısına müdahale etmede kolaylık ve geniş hareket alanı sağlayabileceğine dikkat çekilmiştir<sup>50</sup>. Metnin genelinde tüketici refahı odaklı yürütülen soruşturmanın ve vaka bazlı incelemelerin, standart ve önceden tipikleştirilmiş katı kurallara göre daha işlevsel olduğu vurgulanmıştır. Rekabet hukuku uygulamalarının *ex-post* yapısı müdahalede gecikmelere neden olduğu ve işlevsiz kaldığı (Coyle, 2018, 12) eleştirilerine yer yer maruz kalsa da, FCC erken müdahale edilmesi olasılığında yenilikçiliğin yavaşlaması veya durması gibi daha büyük tehlikelerin doğabileceği görüşündedir<sup>51</sup>. Ekonomi, yenilikçilik ve tüketici refahı odaklı düşünüldüğünde; rekabet hukukunu, gerek sabit genişbant hizmetleri gerek mobil internet hizmetleri pazarında ve bu pazarların alt ve üst pazarlarında faaliyet gösteren teşebbüsler arasında etkin rekabeti sağlayabileceğinin düşünülmesi sağlıklı olsa da tek başına yeterli olup olmayacağı kapsamlı bir tartışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Ağ tarafsızlığının ayrı bir mevzuatla düzenlenmesinin işlevsiz ve fazlasıyla müdahaleci olduğunu vurgulayan İnternet Özgürlüklerini Yenileyen Düzenleme, rekabet hukuku ve tüketici hukukunun birlikte uygulanması durumunda sağlıklı ekonomik sonuçlar alacağı savı üzerine kurulmuş bir metindir. Aşırı regülasyonun (*over regulation*) pazara rağbeti, yeni girişleri ve yatırımları azaltacağı bunun yanı

<sup>48</sup> İnternet Özgürlüklerini Yenileyen Düzenleme para. 140,141,142.

<sup>49</sup> İnternet Özgürlüklerini Yenileyen Düzenleme para. 145.

<sup>50</sup> *Ibid.* para. 146.

<sup>51</sup> *Ibid.* para. 142.

sıra altyapı yatırımlarının 2015 tarihli ağ tarafsızlığı düzenlemesinden olumsuz etkilendiği, altyapı yatırımlarının riske atılmaması gerekliliği konuları ele alınarak daha özgürlükçü bir politikanın benimseneceği belirtilmiştir. Düzenlemeye literatürde olumlu tepkiler ve eleştiriler gelmekle birlikte oldukça yoğun toplumsal tepkiyle<sup>52</sup> karşılanmıştır.

### **2.1.2. Ağ Tarafsızlığına İlişkin Kararlar**

FCC tarafından incelenmiş ağ tarafsızlığına ilişkin çok sayıda şikâyet bulunmakla birlikte başlıcaları incelenecektir.

#### **2.1.2.1. Madison River Kararı**

İnternet üzerinden sesli görüşme hizmeti sunan Vonage, genişbant internet hizmeti sunan Madison River tarafından portlara müdahale edilerek kullanıcılarına hizmet sunmalarının zorlaştırıldığı ve engellendiğini belirterek FCC'ye başvuru yapmış, FCC şikâyeti işleme alarak konuyla ilgili soruşturma başlattığını kamuoyuna duyurmuştur<sup>53</sup>.

Kuzey Carolina'da bölgesel hizmet veren İSS'lerden biri olan Madison River 2005 yılında kırk bin civarında abonesi olan<sup>54</sup> ve yaptığı DSL yatırımları nedeniyle borç miktarı 500 milyon doların üzerine çıkmış bir teşebbüstür. Kararda, DSL teknolojisinin geri planda kalmaya başladığı, telefon görüşmelerinin, kısa mesajların yerini VOIP ve çevrim içi mesajlaşma programlarının aldığı dönemde zararını telafi edebilmek amacıyla VOIP hizmetlerini bilinçli olarak otuz ay boyunca yavaşlattığı ve ağ üzerinden ses paketlerinin iletilmesini sağlayan portların kapatılması yöntemiyle yalnızca bir teşebbüsün değil VOIP hizmeti sunan tüm teşebbüslerin kullanıcıya sağlıklı hizmet sunmasını engellediği sonucuna varılmıştır.

11 Şubat 2015 tarihinde Madison River aleyhine FCC tarafından başlatılan soruşturma, Madison River'ın ABD hazinesine 15.000 ABD doları ödemeyi kabul etmesiyle 22 Şubat 2015 tarihinde sonuçlanmıştır. FCC tarafından yayınlanan onay kararı (*Consent Decree*) kamuoyuna duyurulmuştur<sup>55</sup>.

<sup>52</sup> Battle for the Net ve Internet Association benzeri başlatılan hareketler büyük kitlelerin desteğini almıştır.

<sup>53</sup> Duyuru tarihi 11 Şubat 2005, karar metni para. 3.

<sup>54</sup> 2005 yılında Madison River'ın, 40 bin DSL, 180 bin telefon abonesi bulunmaktadır.

<sup>55</sup> 3 Mart 2005 tarih ve EB-05-IH-0110 sayılı FCC kararı.

Madison River Davası olarak bilinen kararda FCC, 2005 yılında ilk kez, ağ tarafsızlığı ilkelerini uygulamıştır. Kararla birlikte bugüne kadar teorik tartışmalardan ibaret olan ağ tarafsızlığı ilkeleri ilk kez somutlaşmıştır.

### 2.1.2.2. Comcast v. Bittorrent Kararı

ABD’de faaliyet gösteren ve kendi altyapısı olması nedeniyle en büyük İSS’lerden biri olan Comcast, 2005 yılından itibaren iki yıl boyunca Bittorrent uygulamasının internetini yavaşlatmıştır<sup>56</sup>. Yaklaşık iki yıl gibi uzun bir sürenin sonunda uygulamanın anlaşılmasının nedeni ise kendine has yöntemi kullanarak, dosya paylaşımı yapan kullanıcılara müdahale etmesidir<sup>57</sup>. FCC, önüne gelen şikâyeti soruşturmuş ve 2007 yılının Ekim ayında oy çokluğuyla aldığı kararda Comcast’e herhangi bir yaptırım uygulamamış ancak ihlalin sonlandırılmasına karar vermiştir<sup>58</sup>.

Comcast kararı kabul etmeyerek temyiz yolunu işletmiş aynı zamanda da Bittorrent isimli teşebbüsle ağdaki trafiğin yoğun zamanlarda daha etkili bir biçimde yönetimine ilişkin bir anlaşma imzalamayı tercih etmiştir (Sandoval, 2009, 679). Temyiz mahkemesi FCC’nin İSS’ler üzerinde bu kapsamda karar verme yetkisi olmadığına hükmederken<sup>59</sup>, Comcast herhangi bir ihlal yaptığını kabul etmemiş ancak trafiğini kısıttığı Bittorrent ile anlaşmayı<sup>60</sup> seçerek, hem herhangi bir hukuka aykırı eylemi olmadığını kabul ettirmiş hem de kullanıcılarını ve trafiğini yavaşlattığı Bittorrent’i ikna etmiştir<sup>61</sup>. Anlaşmanın detayları ağ yönetimi açısından dikkat çekici niteliktedir. Bittorrent diğer bir uygulama açıkken kendi bant genişliğini daraltacak bir yazılımı<sup>62</sup> sistemine entegre ederken, Comcast ise bir adil kullanım uygulaması yazılımı ile internet kullanımının yoğun olduğu saatlerle yoğunluğun azaldığı saatlerdeki bantgenişliği uygulamalarını farklılaştırmıştır<sup>63</sup>.

<sup>56</sup> İnternet üzerinden dosya takas sistemine verilen isimdir (Epema vd. 2005, 205).

<sup>57</sup> TCP reset spoofing internet bant genişliğini kolay yönetmek amacıyla özelleştirilmiş ve ihlalin gerçekleşmesini sağlayan yazılımdır.

<sup>58</sup> 01.08.2008 tarih ve 07-52 sayılı FCC Kararı.

<sup>59</sup> Comcast Corp. V FCC, 06 Nisan 2010 tarih ve 08-291 sayılı D.C. Cir. Kararı.

<sup>60</sup> Anlaşma kapsamında, Comcast, toplu davanın taraflarına toplam 16 milyon ABD Doları ödeme yapmıştır.

<sup>61</sup> DOCSIS 1.1 versiyonunda Bittorrent’i engellemiş, yapılan güncelleme sonrası DOCSIS 3.0’da kısıtlamaları kaldırmıştır.

<sup>62</sup> Low Extra Delay Background Transport (LEDBAT)

<sup>63</sup> Fair Share yoğunluk yönetim sistemi olarak tanımlanmaktadır. <https://tools.ietf.org/html/rfc6057>  
Erişim Tarihi: 21.12.2019.

Bu kararın diğerk ağ tarafsızlığı ihlallerinden ayrıştığı önemli bir nokta ise bütün dosya paylaşım sitelerine değil de Bittorrent'e karşı bu yönde bir eylemde bulunulmasıdır. Bittorrent'in yaygın kullanılan bir dosya paylaşım uygulaması olması nedeniyle seçildiği ve ilgili kategoride trafiğin büyük bölümünü tek başına oluşturduğu düşünülmektedir (Epema vd. 2005, 205).

Comcast v. Bittorrent dosyasında ve diğerk kararlarda da görüleceği üzere ağ tarafsızlığı karşıtlarının temel argümanlarından biri video akış siteleri ve eşler arası yapıların internette taşınan verinin çok büyük kısmını oluşturmasıdır<sup>64</sup>. Bittorrent ve Comcast arasındaki gerilimin yaşandığı yıllardaki kadar yoğun olmasa da dosya paylaşımı uygulamaları özellikle internete yüklenen veri trafiğinin yoğunlaşmasına yol açan başlıca uygulamalardandır. İSS'ler bu yüzden bu iki veri türünün farklı ücretlendirmeye tabi tutulmasını ve gerektiğinde engellenebilmesinin uygun olacağını savunmaktadır (Hande vd. 2009, 8).

### 2.1.2.3. Apple and AT&T v. Skype'ın İncelenmesi

2007 yılında Apple tarafından iPhone'un ilk modelleri piyasaya sürülmüş, telefon kısa sürede ABD'de en fazla satılan telefon modellerinden bir tanesi haline gelmiştir (Detert ve Xing 2011, 340). Aynı dönemde yüz yüze ücretsiz görüşme yapma olanağı sunan Skype ise en fazla indirilen uygulamalardandır. Skype'ın yaygınlaştığı ve bunun sonucu olarak mobil telefon görüşmelerinden elde edilen kârın düşmeye başladığı dönemde, Apple tarafından AT&T mobil verisi üzerinde Skype kullanamayacağı yalnızca sabit internet üzerinden hizmet sunabileceği açıklanmıştır. Apple yalnızca Skype'ı değil tüm VOIP uygulamalarını AT&T mobil verisi üzerinden kullanmayı engellemiştir. Appstore'a, Google Voice isimli VOIP uygulamasını yüklemek ve daha fazla kullanıcıya erişmek isteyen Google, ret cevabıyla karşılaşmış ve bu eylem de FCC soruşturmasına dâhil edilmiştir.

2009 yılına kadar devam eden uygulama FCC tarafından soruşturulmuştur<sup>65</sup>. Apple, FCC tarafından kendisine yöneltilen soruları ve verdiği cevapları internet sitesi üzerinden paylaşmıştır<sup>66</sup>. Toplamda altı soru yöneltilmiş olup bu çalışmanın konusuyla yakından ilgili olduğu düşünülen iki soru ve cevabı üzerinde durulacaktır.

---

<sup>64</sup> Tabloda internet bantgenişliği kullanımının kanallara göre dağılımına yer verilmiştir.

<sup>65</sup> <https://www.apple.com/hotnews/apple-answers-fcc-questions/>. Erişim Tarihi: 29.12.2019.

<sup>66</sup> <https://www.apple.com/hotnews/apple-answers-fcc-questions/>. Erişim Tarihi: 29.12.2019.

İlk soru, Apple'ın, Google Voice uygulamasını ve aynı kategorideki ilgili uygulamaları reddetme kararını tek başına mı, yoksa AT&T ile iletişim halinde mi verdiğine ilişkindir. İkinci olarak ise, Google Voice'u reddetme kararı ile bağlantılı olarak Apple ve AT&T arasındaki ilişkiyi açıklaması istenmiştir. Aynı soruda, Apple'ın bu konudaki kararını etkileyen AT&T ile herhangi bir sözleşme şartı veya sözleşme dışı anlaşma olup olmadığı ve uygulamayı neden Appstore'a kabul etmediği sorulmuştur (Ghazawneh ve Henfridsson 2011, 11).

Apple'ın cevabında, AT&T'yle yapılan sözleşmede, Apple'ın AT&T'nin hücresel şebeke servisini kullanarak, AT&T'nin iznini almadan bir VOIP oturumunun başlatılmasını veya sonlandırılmasını imkânsız kılan hüküm bulunmadığı, Apple'ın AT & T'nin müşteri hizmet koşullarını ve yükümlülüklerini kabul ettiği belirtilmiştir. AT&T'nin zaman zaman ağ etkinliği ve belirli uygulamalarla ilişkili potansiyel ağ tıkanıklığı konusundaki endişelerini dile getirdiği ve Apple'ın bu endişeleri dikkate aldığı belirtilmiştir. Aynı soruya AT&T tarafından da benzeri bir cevap verilmiştir (Ghazawneh ve Henfridsson 2011, 11).

AT&T, Skype'ın sunduğu hizmete ikame olarak kabul edilebilecek bir hizmet olan mobil ve sabit telefon görüşmesi yapma olanağı sunmaktadır. Bu kapsamda VOIP hizmetleri ve operatörlerinin sunduğu hizmetlerin birbirine ikame olduğu düşünülmektedir (Lange ve Saric 2016). Apple'ın, Skype'ın mobil veri üzerinden kullanımını engellemesinden herhangi bir kâr veya maliyet avantajı elde etmesinin mümkün olmaması ve yalnızca belirli bir İSS üzerinden akışın kısıtlanması gibi nedenler, kamuoyunda AT&T'nin etkisiyle bu kararın alındığı ihtimali üzerinde yoğunlaşmaktadır. Apple ve AT&T'nin Skype'ı mobil veri üzerinde engellemesine karşın, inceleme sürecinde AT&T tarafından mobil veri ile Skype kullanımını aktif hale getirildiğinden FCC soruşturma sonucunda yaptırım uygulamamıştır (Ghazawneh ve Henfridsson 2011, 10).

2005 ile 2010 arası süreçte konuyla ilgili tartışmalar son bulmadığı gibi doktrinsel tartışmaların arttığı ve konunun daha popüler hale geldiği görülmektedir. Çevrim içi kullanıcı sayısının artması ve internet ekosisteminin ekonomik değerinin giderek fazlalaşması öngörülebilirliği artırma ihtiyacını da doğurmuştur. Böylece 2010 yılında FCC konuyla ilgili daha net açıklamalar yapma ihtiyacı hissetmiştir<sup>67</sup>.

---

<sup>67</sup> 2010 Açık İnternet Düzenlemesi.



#### 2.1.2.4. *MetroPCS* Kararı

ABD'nin Teksas Eyaletinde, kırsal kesimlerde ve küçük şehirlerde kullanıcılara mobil genişbant ve sesli, yazılı iletişim hizmeti sunan ve kısıtlı teknik altyapısıyla dar bir alanda hizmet vermeye çalışan MetroPCS (*MetroPCS Communications, Incorporated*), LTE üzerinden hizmet sunmaya başladığı 2011 yılında bant genişliği ve trafik yönetimi üzerinde sıkıntular yaşamaya başlamıştır<sup>68</sup>. Çözüm olarak ise Youtube (Youtube, Limited Liability Company) ile anlaşış diğer tüm video yayın içeriklerine LTE üzerinden erişimi engellemekte bulmuştur. Free Press<sup>69</sup> tarafından FCC'ye şikâyet edilen MetroPCS'nin bu uygulaması 2010 Açık İnternet Düzenlemesi sonrası ilk davalardan olması nedeniyle önem taşımaktadır. Devam ettiği takdirde *Verizon v. FCC* benzeri bir kararın çıkacağı tahmin edilen dosya MetroPCS'nin T-mobile tarafından devralınması ve mevcut uygulamaların sonlandırılması nedeniyle kapatılmıştır<sup>70</sup>.

#### 2.1.2.5. *Verizon* Uzlaşma Kararı

Verizon'un mobil erişim noktası oluşturarak internetini paylaşan kullanıcılardan aylık ek ücret talep edip ödeme yapmayan kullanıcıların erişim noktası oluşturmasının engellemesi üzerine FCC incelemesi başlatılmıştır. FCC tarafından yürütülen soruşturma sürecinde, Verizon uzlaşma talep edip ABD hazinesine 1,25 milyon ABD Doları gönüllü katkı (Voluntary Contribution) yapmıştır<sup>71</sup>. Verizon, FCC'nin ağ tarafsızlığı kurallarını koymaya yetkisi olmadığı gerekçesiyle 2010 Açık İnternet Düzenlemesi'ni dava etmiştir<sup>72</sup>.

Türkiye'de kullanıcıların mobil cihazlarında erişim noktası oluşturarak mobil verinin başka cihazlar üzerinden kullanılmasını ek ücrete tabi tutan uygulamalar mevcut olup konu ilgili başlık altında değerlendirilecektir.

---

<sup>68</sup> MetroPCS Communications, Incorporated olarak kurulmuş 2013 yılından itibaren Metro by T-Mobile adını almıştır.

<sup>69</sup> ABD'de örgütlenmiş medya hakkında alınan önemli kararlara karşı kamuoyu oluşturmayı amaçlayan bir sivil toplum kuruluşudur.

<sup>70</sup> 12.03.2013 tarih ve 12-301 sayılı FCC kararı.

<sup>71</sup> 31.07.2012 tarih ve EB-11-IH-1351 sayılı FCC kararı.

<sup>72</sup> İlgili dava *Verizon v. FCC* Kararı başlığında incelenmiştir.

### 2.1.2.6. Verizon v. FCC Kararı

Mahkeme FCC'nin İSS'leri ikinci başlık altında kabul edip bu kapsamda düzenleyemeyeceğine hükmetmiş, aynı kararda şeffaflık haricindeki diğer ağ tarafsızlığı düzenlemelerini iptal etmiştir<sup>73</sup>. Mahkemenin ayrımcılık yasağı için temel iptal gerekçesi, düzenlemede<sup>74</sup> yer verilen makul olmayan ayrımcılık (*unresonable discrimination*) ibaresinin tanımına ve somut olaya nasıl uygulanacağına dair belirsizlik içermesidir<sup>75</sup>. Diğer bir ilke olan engelleme yasağının iptal gerekçesiyse İSS'lerin ortak taşıyıcı olarak nitelendirilerek ikinci başlık altında düzenlenmesidir. Gerekçede, FCC'nin İSS'leri ikinci başlık altında niteleyip ortak taşıyıcılara getirdiğine benzer, geniş kapsamlı yükümlülükler getiremeyeceği belirtilmiştir. İptal kararı nedeniyle, 2010 Açık İnternet Düzenlemesi'nden ağ tarafsızlığının sağlanabilmesi için beklenen fayda elde edilemeyeceği de düşünülerek yukarıda detaylarına yer verilen 2015 Açık İnternet Düzenlemesi hazırlanmış ve yürürlüğe konulmuştur<sup>76</sup>.

ABD'nin son derece çekişmeli ağ tarafsızlığı serüveninde hala son bulmayan tartışmalar belirli noktalar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu noktalar İSS'lerin sınıflandırılması<sup>77</sup>, internet altyapı yatırımlarının ve içerik sağlayıcıların nasıl etkileeneceği ve ağ tarafsızlığının spesifik bir mevzuatla korunmadığı senaryonun kullanıcı refahını ne yönde etkileyeceği şeklinde sıralanmaktadır. Bunların yanı sıra İnternet Özgürlüklerini Yenileyen Düzenleme ile birlikte rekabet hukukunun ağ tarafsızlığı tartışmalarının merkezine oturduğu görülmektedir<sup>78</sup> (Layton ve Struble, 2017, 138). Merkezini tüketici refahı, toplumsal refah ve inovasyonun oluşturduğu bir tartışmanın rekabet hukuku ile kesişmesi beklenen bir durumdur (Kennedy 2018, 2). Bu kapsamda pazar yapıları da dikkate alınarak rekabet hukukunun ve ağ tarafsızlığı ilkelerinin, birlikte veya ayrı ayrı uygulanabilirliği Bölüm 3'te tartışılacaktır.

---

<sup>73</sup> 14.01.2014 tarih ve 11-1355 sayılı U.S. Court of Appeals for the D.C. Circuit kararı.

<sup>74</sup> 2010 Açık İnternet Düzenlemesi.

<sup>75</sup> 2010 Açık İnternet Düzenlemesi'nde yer alan ayrımcılık hükmü yalnızca makul olmayan ayrımcılığı yasaklarken, akıllı trafik yönetimi sistemlerini yasak kapsamı dışında bırakmayı amaçlamıştır. Ancak kanımızca, somut olayda makul olmayan kavramının nasıl belirleneceğine dair yeterli detay ve somut kriterler düzenleme metninde yer almadığından mahkemenin gerekçeli kararında geçen keyfi uygulamalara yol açabileceği endişesi makuldür.

<sup>76</sup> 2 Mart 2015 tarih ve FCC-15-24 sayılı FCC kararı.

<sup>77</sup> Birinci başlık mı ikinci başlık mı tartışması FCC'nin regülasyon uygulama yetkisinin sınırlarının tespiti açısından önem arz etmektedir.

<sup>78</sup> İnternet Özgürlüklerini Yenileyen Düzenleme 87. paragraf.

## 2.2. AVRUPA AĞ TARAFSIZLIĞI DÜZENLEMELERİ

FCC tarafından 2005 yılında üzerinde çalışılan ağ tarafsızlığı konusu Avrupa ülkelerinin gündemine tam anlamıyla 2011 sonrasında girmiştir. İlk kez Hollanda Rekabet Otoritesi (*Authority for Consumer Markets - ACM*) tarafından verilen KPN<sup>79</sup> ve ardından Vodafone kararları AB ülkelerini kapsayan bir düzenleme ihtiyacı olup olmadığı tartışmasını başlatmıştır. Avrupa’da ağ tarafsızlığı tartışmalarının nispeten daha yeni olmasında teknolojik yeniliklerin ABD’de başlayıp Avrupa’ya yayılmasında geçen zamanın etkili olduğu düşünülmektedir.

AB sınırları içerisinde bilinen ilk ağ tarafsızlığı ihlali kabul edilebilecek eylem, 2011 yılında Plusnet<sup>80</sup> adlı teşebbüs tarafından gerçekleştirilmiştir. Plusnet kullanıcılarına dört farklı internet paketi sunup, diğer teşebbüslerden farklı olarak, paketlerde standart olarak sunulması beklenen hizmetlerden video akışı, VOIP ve çevrim içi oyun uygulamalarını ek ücretlendirmeye tabi tutmuştur (Kraemer vd. 2012, 799). Plusnet uyguladığı fiyatlandırma sisteminin kullanıcının lehine olduğunu, rakip İSS’lerin limitsiz internet adı altında sattığı internet paketlerine adil kullanım kotası uyguladığını ve kendi paketlerinde bu yönde bir sınırlama olmadığını belirtmiştir. Yapılan derin paket incelemesi ağ tarafsızlığı tanımına aykırı olmasına rağmen yeterince karşıt tepki gelmediği gibi regülasyon kurumlarınca herhangi bir soruşturma veya çalışma yürütülmemiştir.

### 2.2.1. Telekom Paket Yönergeleri

2002 yılında, elektronik iletişim ağları ve hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin AB üyesi ülkelerin mevzuat ve uygulamalarının oluşturulması sürecinde, ulusal regülasyon kurumlarının uyması gereken standartları belirleyen 5 yönerge (Telekom Paket Yönergeleri) hazırlanmıştır<sup>81</sup>. Telekom Paket Yönergeleri oldukça geniş bir alanı düzenlemesi ve çalışmanın konusu olan ağ tarafsızlığını doğrudan ilgilendirmemesi nedenleriyle detaylarına girilmeyecektir. Telekom

<sup>79</sup> Hollanda’da, telekomünikasyon alanında faaliyet gösteren bir teşebbüstür.

<sup>80</sup> İngiltere’de faaliyet gösteren bir İSS’dir.

<sup>81</sup> Telekom Paket Yönergesi, Erişim Yönergesi (2002/19/EC), Yetkilendirme Yönergesi (2002/20/EC), Çerçeve Yönerge (2002/21/EC), Evrensel Hizmet Yönergesi (2002/22/EC), Gizlilik ve Elektronik İletişim Yönergesinden (2002/58/EC) Yönerge oluşmakta olup. Kabul Tarihi 5 yönerge için de 7 Mart 2002’dir.

Paket Yönergeleri genel olarak AB üyesi ülkelerin ulusal regülasyon kurumlarına yapacakları düzenlemelere ve vakaları nasıl incelemeleri gerektiğine dair öneriler getirmektedir. Ancak Evrensel Hizmet Yönergesi'nin 22. Maddesinin Qos (*Quality of service- hizmet kalitesi*) yönetimi başlığını taşıdığı görülmektedir. Evrensel Hizmet Yönergesi 22/2'te konuyla ilgili olarak ulusal regülasyon otoritelerinin yönergede yer alan Qos parametrelerini kullanabileceği gibi kendi parametrelerini oluşturabileceği de düzenlenmiştir (Keser Berber 2019, 35).

İleride açıklanacağı üzere sonraki yıllarda AB'nin ağ tarafsızlığına ilişkin spesifik düzenlemelerinde detaylı olarak düzenlenecek olan Qos yönetiminin, henüz ağ tarafsızlığının kavram olarak adının dahi konulmadığı dönemde ilgili yönergede yer alması AB'nin hizmet kalitesi alanında hassas davrandığını göstermektedir.

2009 yılına iki yeni yönergeyle<sup>82</sup> Telekom Paket Yönergelerinde değişiklikler yapılmış ve bir düzenlemeyle BEREC (*Body of European Regulators for Electronic Communications*) kurulmuştur<sup>83</sup>. Yukarıda yer verdiğimiz Evrensel Hizmet Yönergesi 22. maddesi, Evrensel Hizmetler ve E-gizlilik Yönergesi ile değiştirilmiş olup hizmetlerin bozulması ve ağlar üzerindeki trafiğin engellenmesi veya yavaşlatılmasının engellenmesi için ulusal otoritelerin minimum standartları çizmesi gerektiği belirtilmiştir. Aynı zamanda düzenlemede İSS'lerin ağ yönetiminde şeffaf davranması gerektiği, ulusal düzenleyici otoritelerin bu durumu dikkate alarak fiyat, tarife, kullanıcı sözleşmesini denetlemesinin uygun olacağı düzenlenmiştir<sup>84</sup>. Ağ tarafsızlığı hakkında herhangi bir açık hüküm bulunmamasıyla beraber ağ tarafsızlığı kuralları dikkate alınarak ulusal düzenleyici otoritelere mevzuat ve uygulama standardı çizen bir düzenleme yapıldığı görülmektedir (Keser Berber 2019, 36).

Telekom Paket Yönergeleri sonrasında ağ tarafsızlığı kurallarının ihlaline ilişkin vakalar yaşandıkça Hollanda başta olmak üzere diğer AB ülkeleri de kendi mevzuatlarını oluşturmuştur.

---

<sup>82</sup> 2009/140 / EC Yönergesi (Çerçeve, Yetkilendirme ve Erişim Yönergesi) ve 2009/136 / EC Yönergesi (Evrensel Hizmetler ve E-gizlilik Yönergesi). Karar tarihi 25.11.2009, yayınlanma ve yürürlüğe girme tarihi 18.12.2009.

<sup>83</sup> 25.11.2009 tarih ve 1211/2009 sayılı düzenleme. Yayınlanma ve yürürlüğe girme tarihi 18.12.2009.

<sup>84</sup> Evrensel Hizmetler ve E-gizlilik Yönergesi'nin 21. maddesi.

2011 yılında KPN<sup>85</sup> tarafından yapılan derin paket incelemesine ilişkin açıklama, AB ülkelerinde ağ tarafsızlığı tartışmalarını hızlandırmıştır. Bu açıklamada *skype* ve *whatsapp* firmalarının popüler hale gelmesiyle SMS (*Short Message Service*) ve konuşma sürelerinin önemli oranda azaldığı, buna bağlı olarak da ortalama fatura ücretlerinin düştüğü, ücretlendirme sisteminin değişmesi amacıyla derin paket incelemesi yapıldığı ve bu tür servislerin engellenmesi değil ücretlendirilmesi üzerinde çalışıldığı konularına değinilmiştir<sup>86</sup> (Rhoen 2015, 37). ACM tarafından alınan kararda belirli servislere erişimin engellenerek kullanıcının seçme özgürlüğünün kısıtladığı ve tüketicinin refah kaybına neden olduğu belirtilerek 250 bin Avro para cezasının yanı sıra ihlale son verilmesi gerektiği belirtilmiştir<sup>87</sup>.

KPN ve Vodafone tarafından ağın veri akışına müdahale edilmesi Hollandalı yetkilileri düzenleyici bir çalışmanın başlatılması yönünde harekete geçirmiştir. Avrupa'da ağ tarafsızlığını özel bir düzenlemeyle koruma altına alan ilk ülke Hollanda olup düzenlemeyle internet erişim hizmetleri sunan kamu elektronik iletişim ağları sağlayıcılarının ve internet erişim hizmetleri sağlayıcılarının, internetteki hizmetleri veya uygulamaları engellemesi veya yavaşlamasını yasaklanmıştır<sup>88</sup>. Düzenleme aşağıda detaylarına yer vereceğimiz AB uygulamalarıyla benzer olduğundan ayrıca detaylarına yer verilmeyecektir. 2015 yılına gelindiğinde ise Avrupa Komisyonu Tek Avrupa Dijital Pazarı Stratejisi kapsamında, Telekom Tek Pazar Düzenlemesi (Telecom Single Market Regulation -TSMR) hazırlanmıştır<sup>89</sup>.

---

<sup>85</sup> KPN, Hollanda'da hizmet sunan bir İSS'dir.

<sup>86</sup> Derin paket incelemesi ağ üzerindeki bilgi paketlerini gerçek zamanlı olarak tanımlayabilen donanım ve yazılım bütünüdür. Tanımlanan trafiğin türüne göre ilgili paketler için ayrılan bantgenişliğini artırma ve azaltma olanakları İSS'nin elindedir (Werbach 2005, 92).

<sup>87</sup> 18.11.2014 tarihli ve 14.0875.31 sayılı ACM Kararı.

<sup>88</sup> 19 Kasım 1998 tarihli Hollanda Telekomünikasyon Kanunu 7(4)(a). <https://www.government.nl/documents/policy-notes/2012/06/07/dutch-telecommunications-act> Erişim Tarihi:3.12.2019.Z

<sup>89</sup> 25.11.2015 tarih ve 2015/2120/EU sayılı düzenleme. Yürürlük tarihi 30 Nisan 2016.

## 2.2.2. Telekom Tek Pazar Düzenlemesi

TSMR, AB'nin ilk ağ tarafsızlığı düzenlemesi olarak kabul edilmektedir. Düzenleme

İSS'ler, ayrımcılık, kısıtlama veya kesinti olmaksızın ve gönderen ve alıcıya, erişilen veya dağıtılan içeriğe, kullanılan veya sağlanan uygulamalara veya kullanılan terminal ekipmanına bakmaksızın tüm trafiği eşit şekilde ele alır.

hükümüyle bir içeriğin kısıtlanmasını, ayrımcılığı ve alıcı ile gönderici arasındaki iletişime müdahale edilmesi yasaklamıştır<sup>90</sup>.

Bu hükümden akıllı trafik yönetimi uygulamaları (*reasonable traffic management*) muaf tutulmuştur<sup>91</sup>. TSMR'nin yine aynı maddesinde yer alan hükme göre akıllı trafik yönetimi ticari amaçlarla diğer bir ifadeyle daha fazla kâr etmek amacıyla değil kaynaklarını daha etkin kullanabilmek amacıyla tercih edilebilecek bir yöntem olarak kabul edilmiş ve uygulanabilmesi için üç şart getirilmiştir<sup>92</sup>. Bu şartlar akıllı trafik yönetimi uygulamasının şeffaflıkla yürütülmesi, ayrımcılık yapılmaması ve orantılı olması şeklinde sıralanmaktadır. Böylece TSMR yoğun saatlerde (*prime time*) artan trafik yoğunluğunu yönetebilmesi için İSS'lere daha fazla teknik enstrüman kullanma olanağı tanıırken ticari amaçlarla müdahaleleri, kısıtlamaları ve akıllı trafik yönetimi adı altında tüm orantılı olmayan eylemleri yasaklamaktadır. Başka bir ifadeyle QoS yönetimi gibi teknik ve mevcut bant genişliğinin efektif olarak kullanılmasına olanak tanıyan uygulamalar yukarıda sayılan şartları taşıdığı zaman meşru kabul edilmekte ancak bir içeriğin iletilmesi için ek ücret talep edilmesi, ücret karşılığında paket önceliklendirilmesi gibi uygulamalar ihlal kabul edilmektedir (Landy 2018, 247).

TSMR'nin daha net anlaşılabilmesi ve gerekli pratiğin kazanılabilmesi için hazırlanan kılavuz (BEREC Guidelines – BEREC Kılavuzu) akıllı trafik yönetimi konusunda daha detaylı açıklamalar içermektedir. Kılavuzda yer alan açıklamalara göre içerikler sınıflandırmaya tabi tutulabilir ancak belirlenen sınıflarda aynı kategoride yer alan uygulamalara aynı davranılmak zorundadır<sup>93</sup>. Dolayısıyla VOIP hizmeti veren kuruluşlar ayrı bir sınıf veya kategori olarak kabul edilip

<sup>90</sup> TSMR 3(3).

<sup>91</sup> TSMR 3(3).

<sup>92</sup> TSMR 3(3/2).

<sup>93</sup> 30.08.2016 tarihli ve BoR (16) 127 sayılı Kılavuz.

buna göre teknik düzenlemeler ve *QoS* yönetimi yapılması mümkündür ancak bu kategoride hizmet veren tüm teşebbüslere eşit davranılması gerekmektedir. Farklı kategoride yer alan teşebbüslere ise paket önceliklendirmesi ise ticari amaçlarla yapılmadığı sürece yönetmeliğe uygun kabul edilmiştir.

Video, ses aktarımı ve eşler arası dosya paylaşımlarının arttığı yıllardan itibaren ağ yönetiminin değeri artmış olup günümüzde ise kullanımı zorunlu hale gelmiştir. Her uygulamaya eşit bant genişliği tanıyan ilkel “ilk gelen ilk gider” sistemiyle bugünkü internet trafiğini yönetmek teknik olarak mümkün görünmemektedir (Belli 2016b, 101). Bu nedenlerle *QoS* uygulamaları olan tıkanıklık yönetimi (*congestion management*) ve tıkanıklıktan kaçınma (*congestion avoidance*) video, VOIP, eşler arası paylaşım, çevrim içi oyun gibi yapılar için tercih edilmektedir. İçerikleri ücretlendirmeksizin uygulanan *QoS* yönetiminin tüketici açısından hizmetin hızını ve kalitesini artıracığı görüşü literatürde kabul görmektedir (Cave ve Crocioni 2007, 672).

*QoS* yönetimini daha detaylı inceleyebilmek için şu dört kavram üzerinde durmak gerekmektedir (Zhao vd. 2000, 2):

- **Jitter (Seğirme):** Data paketinin kaynaktan çıkıp hedefe erişmesine kadar geçen süreler arasındaki farktır. Olması beklenen ağ üzerinden aktarılan data paketlerinin sabit aralıklarla iletilmesi olup iki paket arasındaki sürenin artması seğirme olarak ifade edilirken bu seğirmelerin ortalaması ise *seğirme oranı* şeklinde kullanılmaktadır.
- **Packet Loss (Paket Kaybı):** Kaynaktan çıkıp hedefe varamayan paketleri tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır. Paket kayıp oranı arttıkça ağ yönetimi verimsizleşmektedir.
- **Throughput (Veri Büyüklüğü):** Sağlıklı şekilde iletilen toplam veriyi tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır.
- **Bandwidth (Bant Genişliği):** Belirli bir zamanda bant üzerinden taşınabilen veri miktarı olup bit/saniye olarak ifade edilmektedir. Çevrim içi uygulamaların anlık veri alışveriş büyüklüğü arttıkça bant genişliği ihtiyacı da artacaktır.

Bu dört kavramın optimal biçimde idare edilebilmesi ihtiyacı *QoS* yönetimini

gerekli kılmakta olup her bir uygulama türünde bu aktarım sorunlarına duyarlılıklar farklıdır. Ses haberleşmesinde gereken bant genişliği orta seviye, paket kaybı duyarlılığı düşük, seğirme ve gecikme duyarlılığı yüksektir. Dosya aktarımı protokolü (*file transfer protokol - FTP*) uygulamasında bant genişliği orta-yüksek seviyede, paket kaybı duyarlılığı düşük, gecikme ve seğirme duyarlılığı düşüktür. Video uygulamalarında ise bant genişliği ihtiyacı yüksek, paket kaybı duyarlılığı orta seviye, gecikme ve seğirme duyarlılığı yüksek gerçekleşmektedir. Farklı duyarlılıklar farklı önceliklendirmeleri gerektirmektedir (Anjum ve Perros 2015, 74). Yukarıda kısaca değinilen ve mevcut ağdan daha verimli faydalanmayı sağlayan teknik çalışmalar orantılı, şeffaf olmak kaydıyla ve ayrımcılık gözetilmeden uygulanabilecektir.

BEREC Kılavuzunda yer alan ve İSS'ler ve içerik sağlayıcıları arasındaki tartışmanın odak noktalarından olan bir diğer konu ücretsiz kullanım uygulamasıdır. En temel haliyle internet ücretinin nihai kullanıcıdan değil de içerik sağlayıcıdan alınması olarak tanımlanabilecek uygulama kota sınırlamalarından belirli uygulamaların muaf tutulması ve internet tüketmemesidir. İSS ve operatörlerin kendi uygulamalarını veya anlaştıkları uygulamaları internet kotası kapsamı dışında tutması rekabetçi açıdan avantaj yaratmaktadır (Lyons 2016a, 5).

TSMR'de ücretsiz kullanım uygulamaları hakkında net bir hüküm verilmekten kaçınılırken BEREC Kılavuzunda ücretsiz kullanım uygulamaların ağ tarafsızlığını olumsuz etkileme potansiyeli olduğu belirtilmiştir. BEREC Kılavuzunun 46. ve 48. paragraflarında ayrıntılı açıklanan konular, Kılavuzun tamamıyla birlikte yorumlandığında birkaç başlık etrafında yoğunlaştığı görülmektedir (BEREC 2016, 12). Bu başlıklar

- Nihai kullanıcılarının kullanabileceği içerik ve uygulamaların çeşitliliği üzerinde bir etkisinin olup olmadığı, etkisi mevcutsa son kullanıcıların seçebileceği uygulamaların çeşitliliğinin pratikte azaltılıp azaltılmadığı,
- İçerik sağlayıcıları pazarına mevcut giriş engellerinin hangi yönde etkileneceği,
- İSS'lerin içerik sağlayıcıları üzerinde etkinliğini artırıp artırmadığı,
- İnternet ekosisteminin yenilikçi yapısının ne yönde etkilendiği,
- İçerik sağlayıcıları pazarında yeni giriş engelleri doğup doğmayacağı.



şeklinde sıralanmıştır. BEREC Kılavuzunda bu odak noktalarının en iyi biçimde çözümlenmesi için rekabet hukukundan faydalanılması gerektiğini belirtilmiştir<sup>94</sup>. Giriş engeli, dikey ilişki, yatay ilişki, hakim durum, pazar gücü gibi terimleri için tamamıyla rekabet hukukuna atıf yapılmış, böylece pazar analizinin yapılmasında olası bir belirsizlik giderilmiştir (BEREC 2016, 44). Avrupa Komisyonu (*European Commission*) yukarıda incelenen çalışmaların yanı sıra genişbant internet hizmetleri ücretsiz kullanım hakkında kapsamlı bir rapor yayımlamıştır<sup>95</sup>. Raporunda mevcut AB ülkeleri ve ABD uygulamalarına ilişkin tespitlerin mevcut olumlu etkilerinin yanı sıra olası olumsuz etkilerine de değinilmiştir. Literatürde ücretsiz kullanım uygulamalarına ilişkin AB yaklaşımının hatalı olduğu, bu uygulamalar nedeniyle AB’de büyük içerik sağlayıcıların hiçbir zaman gelişemeyeceği ifade edilmiştir (Sacher 2018, 20).

AB ağ tarafsızlığı düzenlemesine detaylı olarak ele alınan bir diğer uygulama ise özelleştirilmiş servis (*specialised services*) kavramıdır<sup>96</sup>. Özelleştirilmiş servis kavramı BEREC Kılavuzunda belirli içerik kalitesi gereksinimlerini karşılamak için optimizasyonun gerekli olduğu, uygulamalar veya hizmetler yahut bunların bir kombinasyonu için optimize edilmiş internet erişim servisleri<sup>97</sup> olarak tanımlanmıştır (Renda 2013, 2). Kılavuzda IP TV, gerçek zamanlı sağlık hizmetleri, mobil ağlarda yüksek kaliteli sesli arama (VoLTE) örnekleme yoluyla sayılmıştır<sup>98</sup>.

Ulusal regülasyon kurumlarının uygulamada dikkat etmesi gereken kriterlerden birincisi; seçirme, paket kaybı, gecikme gibi teknik parametrelerin esas alınmasıdır. Bu parametrelere bakılarak standardın ötesinde teknik gereksinimlere ihtiyaç olup olmadığı belirlenecektir<sup>99</sup>.

İkinci kriterde ise ulusal regülatör kurumlara İSS’lerden özelleştirilmiş servis uygulamaları, bu uygulamaların sonuçları ve yeterli kapasiteyi nasıl yarattıkları hakkında bilgi talep etmeleri önerilmektedir. Bunun yanı sıra ağ yönetiminde özelleştirilmiş servis ayırımının olduğu ve olmadığı durumlarda kalite ölçümünün yapıp karşılaştırılmasının fayda sağlayacağı belirtilmiştir. İhtiyaca yönelik

---

<sup>94</sup> BEREC Kılavuzu 46. paragraf.

<sup>95</sup> 2017 yılında, Zero-Rating Practices in Broadband Markets adıyla yayımlanmıştır.

<sup>96</sup> [https://berec.europa.eu/eng/netneutrality/specialised\\_services/](https://berec.europa.eu/eng/netneutrality/specialised_services/) Erişim Tarihi:05.01.2020.

<sup>97</sup> BEREC Kılavuzu 3(5).

<sup>98</sup> *Ibid.* 113. paragrafta açıklanmıştır.

<sup>99</sup> BEREC Kılavuzu 53. madde’de düzenlenmiştir.

uygulamada şekillenmesi amacıyla açık bir kapı bırakılan özelleştirilmiş servisler istisna olarak tanımlanmasına rağmen kötüye kullanılmaya müsaittir (Hartman ve Giles 2018, 147).

Yukarıda yer verilen bilgiler incelendiğinde, AB için ağ tarafsızlığı tartışmalarının ABD'ye nazaran yaklaşık on yıl daha geç başladığı ve hiç bir zaman ABD'deki kadar derinleşmediği görülmektedir. AB ağ tarafsızlığı düzenlemesi oldukça belirgin çizgilerle izah edilmiş ve korunmak istenen menfaatler bu düzenlemede belirtilmiştir.

### 2.3. TÜRKİYE UYGULAMASI

Ülkemizde ağ tarafsızlığını sağlamaya yönelik spesifik bir düzenleme bulunmamakta olup henüz ağ tarafsızlığına ilişkin mevzuat hazırlamaya yönelik çalışmalara başlanmadığı görülmektedir (Keser Berber vd. 2019, 55) . Bununla birlikte bu bölümde yukarıda sayılan ağ tarafsızlığı ilkeleri olan engelleme yasağı, yavaşlatma yasağı, ücretli önceliklendirme yasağı ve şeffaflık kurallarını koruyan mevzuat olup olmadığı incelenecektir. ABD ve AB uygulamalarını irdelenirken kullanılan sistematığe bu başlık altında da uyularak vaka ve mevzuat gelişimleri birlikte incelenecek olup ülkemizde spesifik mevzuat bulunmaması ve daha az vaka gerçekleşmesi nedenleriyle bu başlık diğer iki başlığa oranla daha kısa olacaktır.

Ağ tarafsızlığı ilkelerine ilişkin alanda Elektronik Haberleşme Kanunu<sup>100</sup> (EHK), Türk Ceza Kanunu<sup>101</sup> (TCK) ve İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik<sup>102</sup> kapsamında belirli hususlar düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerin yanı sıra 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un (RKHK) da uygulama alanı bulacağı düşünülmektedir.

İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun kapsamında bir içeriğe erişimin sulh ceza hâkimliği kararıyla engelleneceğini hükme bağlamış olup

---

<sup>100</sup> 5.11.2008 tarih ve 5809 sayılı EHK.

<sup>101</sup> 26.09.2014 tarih ve 5237 sayılı TCK.

<sup>102</sup> 30 Kasım 2007 tarih ve 26716 sayılı Yönetmelik.

İSS'lerin bu hususta bir yetkisi olmadığını dolaylı biçimde düzenlemiştir<sup>103</sup>. Böylece engelleme yasağının mevcut durumda yaptırma tabi olduğu görülmektedir.

İçerik engellenmesine ilişkin Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) Kararında<sup>104</sup>:

TTNet AŞ tarafından; 01/01/2011, 27/06/2011 ve 05/07/2011 tarihlerinde, adli mercilerce koruma tedbiri veya Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı tarafından idari tedbir olarak verilen erişimin engellenmesi kararları bulunmamasına rağmen bazı İnternet sitelerine (youtube.com, izlesene.com, fileserve.com, rapidshare.com, vimeo.com, akormerkezi.com, tahribat.com) erişimin engellendiği ve sistemlerinin çalışır vaziyette tutulması için gerekli donanım, yazılım, bakım, onarım, teknik destek gibi gerekli tedbirlerin alınmadığı tespit edilmiştir.

Söz konusu soruşturma sonucu hazırlanan soruşturma raporu ile işletmecinin yazılı savunmasında belirttiği hususlar birlikte değerlendirildiğinde, İşletmecinin, İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin; "Erişimin engellenmesi usulü" başlıklı 16'ncı maddesinin dördüncü fıkrasına, Telekomünikasyon Kurumu Tarafından Erişim Sağlayıcılara ve Yer Sağlayıcılara Faaliyet Belgesi Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 15 inci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine ve Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Yetkilendirme Yönetmeliğinin 19 uncu maddesinin birinci fıkrasının (s) ve (u) bentlerine aykırı davrandığı tespit edilmiştir.

ifadelerine yer verilmiş ve bu ihlal nedeniyle TTNet AŞ hakkında idari para cezasına hükmedilmiştir. Karar İSS'ler tarafından teknik bir yetersizlik gerekçe gösterilerek erişimin engellenemeyeceğinin tespiti ve ağ tarafsızlığı kurallarıyla ilgili ilk karar olması açısından önem arz etmektedir (Ateş 2016, 37).

İçerik önceliklendirme hususunda doğrudan düzenleyen mevcut bir yasal düzenleme olmayıp bu konu hakkında BTK veya Rekabet Kurumu tarafından incelenmiş herhangi bir dosyaya rastlanamamıştır.

İçerik yavaşlatma yasağına ilişkin olarak ülkemizde 2019 yılına kadar uygulanan Adil Kullanım Noktası (AKN)<sup>105</sup> uygulamasına ilişkin iki BTK

---

<sup>103</sup> 4.05.2007 tarih ve 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 9. maddesinde düzenlenmiştir.

<sup>104</sup> 18.01.2012 tarih ve 2012/DK-59/19 sayılı BTK Kararı.

<sup>105</sup> AKN; limitsiz bazı tarife veya paketlerde bir kullanıcının internet veri kullanım miktarının belirli bir orana ulaşması sonrasında kullanıcının internet erişim hızının indirme yönünde yeni fatura dönemine girilene kadar ya da paketin geçerli olduğu sürenin sonuna kadar azami olarak belirli bir erişim hızına düşürülmesi şeklindeki uygulamadır.

kararından bahsedilecektir. Öncelikle AKN uygulamasının yanıtıcı olduğuna ilişkin tespiti içeren BTK Kararının<sup>106</sup> ilgili kısmında

Bununla birlikte, son yıllarda giderek artan veri trafik hacmi, internette içeriğin değişimi ve yüksek veri tüketimine sebep olan video içeriğinin artış gösteriyor olması, akıllı cihazların yaygınlaşmasının da etkisiyle kullanıcıların internet kullanım alışkanlıklarındaki değişiklikler nedeniyle AKN sonrası daha yüksek internet erişim hızlarına ve kullanım kotalarına ihtiyaç duyulması ve “limitsiz/sınırsız” ibareleri ile satılan paketlerin AKN’li olmasının yanıtıcı görülmesine ilişkin Kurumumuza ve çeşitli mecralara tüketici şikâyetlerinin iletildiği dikkate alınarak Kurumumuzca bir çalışma başlatılmış, konuya ilişkin sektörde faaliyet gösteren işletmecilerin görüşleri alınmış, dünya uygulamaları incelenmiş ve AKN uygulamalarına yönelik düzenleme önerilerine ilişkin kapsamlı bir çalışma yapılmıştır.

ifadelerine yer verilmiş olup “...AKN sonrası veri indirme hızına yönelik belirliliğin sağlanması ve şeffaflığın sağlanarak...” ifadesiyle ağ yönetiminde şeffaflığa değinilmiştir. Bahsi geçen kararda 2018 yılı sonunda AKN uygulamasına son verilmesine yönelik olarak yapılabilecek çalışmalara ilişkin olarak İSS’lerin görüş bildirmesi istenmiştir. Ayrıca kararda İSS’lere, AKN uygulamalarının tüketiciye açıklanmasına ilişkin kurallar getirilmiştir.

BTK’nın aynı konuyla ilgili diğer kararında<sup>107</sup> ise AKN’nin 2018 sonunda kaldırılacağı ifade edilmiş olup bir ağ trafik yönetimi sistemi olan AKN’nin daha şeffaf biçimde tüketiciye açıklanması gerektiğine hükmedilmiştir<sup>108</sup>. Ayrıca AKN sonrası indirme hızının düşürülebileceği minimum hızlar kararda gösterilmiştir.

AKN uygulamalarına ilişkin yukarıda yer verilen BTK kararları ağ tarafsızlığı ilkelerinde ağ yönetiminde şeffaflık hususuna değinmesi ve İSS’lerin içerik yavaşlatma esasına dayanan AKN uygulamasını kaldırmasıyla dolaylı biçimde ülkemizde ağ tarafsızlığının sağlanmasına katkı sağlamıştır. Ancak İSS’lerin AKN uygulamalarından teşebbüse ait IPTV (*internet protocol television*) hizmeti muaf tutularak trafik önceliklendirilmesi yapılması hususu değerlendirilmemiştir. Bu nedenle kanımızca, ilgili kararlar ağ tarafsızlığının sağlanabilmesi açısından eksik kalmıştır.

---

<sup>106</sup> 01.09.2016 tarih ve 2016/DK-THD/393 sayılı BTK Kararı.

<sup>107</sup> 27.12.2016 tarih ve 2016/DK-THD/518 sayılı BTK kararı.

<sup>108</sup> İlgili kararlar, AKN’nin nereden itibaren uygulanacağı, hızın yüzde kaç düşeceği hususlarına ilişkin bilgilendirme zorunluluğu getirilmiştir. Ayrıca kısa mesaj, uyarı görseli ve e posta aracılığıyla AKN’ye %80 oranında yaklaşıldığı ve AKN’nin başladığı hususlarının duyurulması yükümlülüğü getirilmiştir.

Ağ tarafsızlığı açısından önem arz eden diğer bir konu olan ücretsiz içerik veya sponsorlu içerikler açısından ülkemizde birden fazla örnek mevcuttur (Ateş 2016, 57). Vodafone tarafından sunulan sosyal medya sitelerine ilişkin paket hizmetler, yukarıda detaylarına yer verilen ve yerli operatörler tarafından da sunulan Zero Facebook hizmeti, Turkcell tarafından dönem dönem sunulan BİP ve Yaani gibi kendi uygulamalarının mobil internet kapsamında ücretlendirilmemesi ülkemizde uygulamanın ne derece yaygın ve kabul edilmiş olduğunu göstermektedir (Lyons 2016b, 468).

Sponsorlu içerik veya ücretsiz içeriklerle ilgili olarak sonuçlanmış veya devam eden herhangi bir BTK veya Rekabet Kurumu incelemesine rastlanamamıştır. Avrupa Birliği ve ABD ağ tarafsızlığı düzenlemelerinde tüketici refahı üzerindeki etkisinin ne yönde olacağı uzun tartışmalara konu olan sponsorlu içeriklere ilişkin düzenleme veya içtihat olmaması şaşırtıcı olup bu durumun temelinde ağ tarafsızlığına ilişkin bilincin oluşmamasının yattığı düşünülmektedir. Benzeri bir durum mobil erişim noktasının ek ücretlendirilmesi noktasında yaşanmaktadır. Turkcell, 15 Ocak 2018 tarihinden itibaren mobil internet kullanıcılarından ek internet paylaşma ücreti tahsil edeceğini duyurmuştur<sup>109</sup>. Vaka yukarıda incelenen *Verizon v. FCC* Kararı ile benzeşmekle birlikte ağ tarafsızlığı mevzuatı olmaması nedeniyle herhangi bir soruşturma veya inceleme yapılmamıştır. Rekabet Kurumu'na başvurulduğunu kabul etsek dahi RKHK kapsamında herhangi bir müdahale imkânı bulunmadığı düşünülmektedir.

Bu bölümde ABD, AB ve Türkiye ağ tarafsızlığı uygulamaları ele alınmış, ABD ve AB'nin Türkiye'ye daha fazla vaka üzerinden gözlem yapma fırsatı elde ettiği ve akabinde ihtiyaca uygun biçiminde mevzuat oluşturmaya çabaladığı sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye'de ise daha sınırlı sayıda vaka olduğu ve henüz mevzuat çalışmalarına başlanmadığı, literatürde de az sayıda çalışma olduğu görülmüştür.

---

<sup>109</sup> <https://www.haberturk.com/artik-mobil-internet-paylasimi-ucretli-olacak-2270656-teknoloji>  
Erişim Tarihi: 28.12.2019.

## BÖLÜM 3

### AĞ TARAFSIZLIĞI VE REKABET HUKUKU İLİŞKİSİ

Bu bölümde ağ tarafsızlığının ayrı bir mevzuatla korunmadığı takdirde gelişebilecek problemler, bu problemlere rekabet hukukunun müdahale imkânları ile hangi çözümlerin sunulabileceği ve rekabet hukukunun ağ tarafsızlığı kuralları ile uygulama alanı ilişkisi tartışılacaktır. Bu tartışmalardan hareketle Türkiye'nin ağ tarafsızlığı mevzuatı konusunda nasıl bir yol izlemesi gerektiği rekabet hukuku ile ilişkilendirilerek ifade edilecektir.

#### 3.1. REKABET HUKUKU PERSPEKTİFİNDEN AĞ TARAFSIZLIĞI

Bu başlık altında rekabet hukuku ve ağ tarafsızlığı ilişkisi incelenecektir. İnceleme sebebimiz şebeke üzerinde her iki hukuk alanının da söz sahibi olması ve yer yer uygulama alanlarının kesişmesi ihtimalidir. Bu kapsamda iki hukuk alanının uygulama sınırlarının tespiti, uygulanmasının mevcut ve olası etkileri ve yalnızca rekabet hukuku kurallarının yeterli olup olmayacağı zıt görüşlere yer verilerek tartışılacaktır.

Yalnızca rekabet hukuku kuralları uygulanarak ağ tarafsızlığı kurallarından beklenen faydanın ele edilemeyeceği dolayısıyla ayrı bir mevzuatla bu alanın korunması gerektiği görüşünü savunanların temel argüman ve endişelerini incelemenin çözüm üretme noktasında faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu argümanlardan birincisi ayrı bir mevzuat olmaksızın internetin herkese açık olamayacağı, ikincisi çift yönlü ücretlendirmenin tüketiciye dönüşünün olumsuz olacağı, üçüncüsü *ex-post* denetimin işlevsiz kalacağı dördüncüsü rekabet hukuku kurallarını uygulamanın etkisiz olduğu ve son olarak dikey entegrasyonun yaratacağı olumsuz etkilerdir.

İnternetin herkese açık olmasını savunan içerik sağlayıcıların faaliyet gösterdiği pazar; dünyanın en büyük kütüphanesi, video arşivi, iletişim kaynağı, mağazası, bilgi bankası olup kullanıcıların interneti kullanma sebebi bu içerik sağlayıcılar tarafından sunulan hizmetlere erişme arzusudur. Bu nedenle içerik sağlayıcıların ne düşündüğü ve ne gibi beklentileri olduğu hususu önem kazanmaktadır. Mark Zuckerberg (2017) yılında ağ tarafsızlığıyla ilgili aşağıdaki açıklamayı yapmıştır<sup>110</sup>:

Ağ tarafsızlığı, internetin herkese açık ve ücretsiz olması gerektiği fikridir. Bir servis sağlayıcı belirli içeriği görmenizi engelleyebilir veya bunun için fazladan ödeme yapmanızı talep edebilirse, bu herkese zarar verir ve bunu engelleyecek kuralların olması gerekir.

Şu anda, FCC'nin uyguladığı, internetin herkes için açık bir platform olmaya devam etmesini sağlayacak kurallar mevcuttur ve Facebook bu kuralları şiddetle desteklemektedir. Ağ tarafsızlığını korumak için Kongre üleriyle ve yasalarla ilgili herhangi biriyle çalışmaya da açığız. Dünyadaki herkesin internet ile gelen tüm fırsatlara erişebilmesini istiyorsak, interneti özgür ve açık tutmamız gerekir.

Benzeri bir biçimde Netflix; yenilikçilik, yaratıcılık ve toplumsal katılım çağında alınan ağ tarafsızlığı korumalarını kaldırma kararıyla hayal kırıklığına uğradıklarını ve bu hamlenin uzun bir yasal savaşın başlangıcı olduğunu ve yeni girişimlerin yanında olduklarını belirtmiştir<sup>111</sup>. Kickstarter ağ tarafsızlığının kaldırılmasının büyük pişmanlığa sebebiyet vereceğini, ağ tarafsızlığı kurallarını yürürlükten kaldıran kararın yeniliği, yaratıcılığı ve ifade özgürlüğünü tehdit ettiğini belirterek, internetin herkese açık olmasını savunmaya devam edeceklerini ifade etmiştir<sup>112</sup>. Dünya'nın büyük içerik sağlayıcılarının çoğunluğu ABD'de ağ tarafsızlığını koruyan düzenlemelerin kaldırılmasının tüketicinin zararına olduğunu ve bu yönde yapılacak değişikliğin kendilerine sunulan büyüme imkânını yeni girişimlere sunulamayacak olması nedenleriyle karşı çıkmaktadır.

Yukarıda belirtilen genel endişelerin yanı sıra, çift yönlü ücretlendirmenin kullanıcıların internet için ödedikleri bedeli nasıl etkileyeceği tartışmalıdır. Temelde üzerinde durulan iki endişe bulunmaktadır. Bu endişelere geçmeden evvel pazar yapısına kısaca değinmenin faydalı olacağı düşünülmektedir.

---

<sup>110</sup> <https://www.facebook.com/zuck/posts/10103878724831141> Erişim Tarihi: 27.12.2019.

<sup>111</sup> 17-108 sayılı 17.07.2017 tarihli Netflix'in FCC'ye yaptığı başvuru.

<sup>112</sup> Tasarladıkları ürünler için fon arayan girişimcileri ve yatırımcıları buluşturan bir platformdur.

Mevcut ağ yapısında erişim sağlayıcılar, internet kullanıcılarıyla içerik sağlayan teşebbüsler arasında bir platform işlevi görmektedir. İSS'ler daha çok dijital platformlar, çevrim içi reklamcılık, mobil uygulama gibi pazarlarda görülen çift taraflı pazar yapısında oldukça ağır bir yatırım yükünün altında kalmakta olup fiyatlama konusunda ise fazlaca serbest değildir. Telekomünikasyon sektörü düzenlenen ve tarifelerinin bir bağımsız idari otoritenin denetiminden geçtiği pazarlar olduğundan, teşebbüslerin fiyatlama konusunda hassas davranmaları gerekmektedir. Buna rağmen tipik çift taraflı pazar yapısında sıklıkla görülen asimetrik fiyatlandırma (Kaiser ve Wright 2006, 2) yapısı benzer bir şekilde İSS'ler için de geçerlidir. İçerik sağlayan teşebbüslerden herhangi bir ücret talep edilmezken internet kullanıcılarından internet kullanım bedelleri tahsil edilmektedir.

**Şekil 1:** İSS Çift Taraflı Pazar Yapısı



Çift taraflı ücretlendirmeye ilişkin endişelere dönecek olursak. Çift taraflı ücretlendirmeden beklenen kullanıcıların internet faturalarının düşmesi, telekomünikasyon altyapı yatırımlarının artması, daha fazla kullanıcının internete erişmesi ve daha fazla reklam gösterimiyle hem içerik sağlayıcıların hem de İSS'lerin kazanmasıdır. İlk endişe çift taraflı pazarlarda fiyatlama yapısının değişiminin sonuçlarını ön görmek kolay değildir. İçerik üreticilerinin İSS'lere ödeme yapması nedeniyle kaybettiği gelirleri kullanıcıları ücretlendirerek telafi etme ihtimali mevcuttur (Greenstein vd. 2016, 139).

İkinci endişe ise İSS'ler ücretlendirme açısından elde ettiği avantajı kullanarak hem tüketicilerin internet faturalarını düşürmeyip hem de içerik üreticilerini ücretlendirebilir. Bu durum literatürde su yatağı etkisi (*waterbed effect*) olarak ifade edilmektedir (Greenstein vd. 2016, 136). İçerik sağlayıcılarının bütçesinin bir bölümünü İSS'lere trafik önceliklendirmesi için harcaması maliyetlerini



artıracaktır. Dolayısıyla tüketiciler hem internet için aynı ücreti ödemeye devam edip hem içerikler için ödeme yapıp hem de daha az içerik alternatifleriyle karşı karşıya kalacaktır. Benzer bir olasılık ise yüksek maliyetler nedeniyle içerik çeşitliliği ve içerik kalitesinin düşmesidir. Bütün bu ihtimaller göz önüne alındığında kanımızca çift taraflı fiyatlandırmanın olumlu sonuçlar doğurmama ihtimali yüksektir.

Çift taraflı ücretlendirmeye ilgili değinilmesi gereken bir diğer konu ise ağ tarafsızlığı kurallarının yasalaşmasını destekleyen teşebbüsler olan içerik sağlayıcılarının amaçlarıdır. Bunlar aynı zamanda en fazla bantgenişliği kullanan teşebbüslerdir. İnternetin anlık akış hacminin %15'i Netflix, %40'ı Youtube ve Alphabet'e ait diğer hizmetler<sup>113</sup>, %22'si Bittorrent tarafından<sup>114</sup> kullanılmaktadır (Sandvine 2018, 7). Bu tablo büyük içerik sağlayıcılarının olası bir çift taraflı ücretlendirme ihtimalinde ödeyecekleri miktarın ne kadar yüksek olacağını göstermektedir. Bu nedenle içerik sağlayıcıların, ağ tarafsızlığının kaldırılmasına karşı çıkmasının ücretlendirilme ve pazar payını kaybetme endişelerinden kaynaklandığını belirtilen görüşler mevcuttur (Ganley ve Algrove 2006, 458).

Diğer taraftan internet tarihindeki en büyük yenilikler, büyük fikirler ve küçük sermayelerle gerçekleştirilen garaj projeleridir (Jaffe ve Albarda, 2013, 99). Google, Facebook, Amazon, Netflix gibi teşebbüsler büyük teşebbüslerin başlattığı projeler olmayan birer girişim olarak, büyüme aşamasında ağın tarafsız olarak hizmet vermesinden fayda sağladıklarını belirtmektedir. Çoğunluğun kabul ettiği görüş bu durumun bir tesadüfün eseri olmayıp ağ tarafsızlığının sağladığı güvencenin etkisi olduğu yönündedir (Lee ve Wu 2009, 66). Ağ tarafsızlığının sağladığı koruma İSS'lerin müdahalesini en aza indirip rekabeti artırmış ve yenilikleriyle yabancı yatırımcıları çekmeyi başarmıştır. Ağ tarafsızlığı çevrim içi içerik pazarının yenilikçi, rekabetçi ve ücretsiz kalmasını kolaylaştırarak internetin bugünkü gücüne ulaşmasına katkı sağlamıştır (Lessig ve McChesney 2006). Dolayısıyla içerik sağlayıcılarının ağ tarafsızlığının yasalaşmasını arzu etme nedenlerinin ücretlendirmekten kaçabilmek olduğuna ilişkin iddialar

---

<sup>113</sup> Google arama motoru, Google Drive, Gmail gibi hizmetler.

<sup>114</sup> Sandvine tarafından yayımlanan 2018 internet trendlerine ilişkin raporun 4. sayfasında önemli noktalar başlığıyla belirli teşebbüslerin yüksek bantgenişliği tüketimleri özellikle vurgulanmıştır. <https://www.sandvine.com/hubfs/downloads/phenomena/2018-phenomena-report.pdf> Erişim Tarihi: 17.09.2018

kanımızca gerçeklikten uzaktır. Çift taraflı ücretlendirme senaryosunda, büyük içerik sağlayıcılarından ziyade girişim olarak nitelendirilen teşebbüslerin pazara giriş maliyetlerinin artması nedeniyle olumsuz etkilenme olasılığı daha yüksektir (Sacher 2018, 162).

Diğer bir argüman ise, ağ tarafsızlığı kuralları *ex-ante* bir denetimi benimserken rekabet hukuku *ex-post* denetimi uygulamaktadır (Speta 2013, 503). Ağ tarafsızlığı kuralları ihlal edildiği takdirde herhangi bir tüketici zararı doğmasını beklemeksizin yaptırım kararı verilmektedir. Ancak rekabet hukuku kapsamında eylemler her zaman *per-se* ihlal olarak değerlendirilmemekte bunun yerine vaka bazlı inceleme yapılması tercih edilmektedir (Wright ve Ginsburg 2012, 2407-2408). Bunun sonucu olarak soruşturma ve inceleme süreleri uzamakta<sup>115</sup> ve bu süre boyunca ihlal devam etmektedir.

Bir diğer argüman ise anti tröst kurallarının uygulama maliyeti, zorluğu, öngörülemezliği ve eylemlere ilişkin çözüm yollarının etkisizliği nedeniyle, İSS'lerin rekabeti engelleyici dışlama davranışından kaynaklanan zararları gideremeyeceğine ilişkindir (Rubin 2019, 251). Hipotetik bir örnek üzerinden inceleyecek olursak, içerik üreticileri ücretli önceliklendirmenin kullanıcıyı çekeceğini fark ederse ar-ge çalışmalarına ayıracağı bütçeyi İSS'lere harcamayı tercih edecektir. Rekabet hukuku perspektifinden bakıldığında doğrudan bir fiyat veya arz değişimi olmadığından ihlal olarak değerlendirilmeme olasılığı yüksektir. Böylece rekabet hukukunu ihlal edilmeden ağ tarafsızlığını ihlal edilmesi ve inovasyonun olumsuz etkilenmesi teoride mümkündür (Singer 2017, 5).

Son olarak, üst pazar olan genişbant internet hizmetleri pazarı ülkeden ülkeye farklılaşmakla birlikte telekomünikasyon otoritelerince denetlenen ve düzenlenen pazarlardandır. Üst pazar sıkı denetlenen ve düzenlenen bir pazarsa teşebbüs için dikey entegrasyon daha karlı bir alternatif haline gelecektir (Ardıyok vd. 2015, 62, 84). Üst pazardaki gücünü alt pazarda aktif olarak kullanabilen teşebbüs iki hizmeti bağlama (*bundle*) yoluyla satmayı tercih edebileceği gibi rekabeti olumsuz etkileyebilecek pazar kapama veya rakip teşebbüslerin maliyetlerini yükseltme gibi etkilerin doğması da mümkündür (Rubin 2019, 248). Aynı zamanda üst

<sup>115</sup> Türkiye için RKHK'da belirtilen süreler dikkate alındığında bu sürenin ortalama bir yıl civarında olacağı düşünülmektedir. AB Komisyonu için bu süreler on yıla kadar uzayabilmektedir (Hüschelrath vd. 2012, 3) .

pazarda tarifeler denetlendiği için elde edilemeyen karın alt pazarda fiyatlamaya yansıtılarak elde edilmeye çalışılması bir diğer olasılıktır (Joskow 2012, 557). Dikey bütünleşik teşebbüsler kendi maliyetlerini düşürme eğiliminde olmanın yanı sıra alt pazarda rakiplerinin maliyetini artırma, taleplerine geç cevap verme, hizmet akışını dönemsel olarak yavaşlatma gibi rekabeti olumsuz etkileyen fiyat harici ayrımcı davranışlarda bulunma olasılığı mevcuttur (Krattenmaker ve Salop 1986). Üst pazarda faaliyet gösteren teşebbüslerin alt pazarda kendi trafiğine öncelik vermesinin, alt pazarda ne gibi etkileri olacağı ve kendine ait bir İSS'i olmayan içerik üreticilerinin uzun vadede ne ölçüde ayakta kalabileceği soruları cevapsız kalmaktadır.

Diğer taraftan alt pazarların birçoğu rekabetçi, olduğu gibi faaliyet gösteren teşebbüslerin birçoğu da faaliyetini sürdürürebilmek için sürekli ar-ge ve inovasyon çalışmalarına bütçesinden yüksek pay ayırmak zorundadır. Dünya'nın yeniliğe en fazla bütçe ayıran ve öncülük eden kuruluşları listesinde yer alan Alphabet, Facebook, Netflix, Spotify gibi teşebbüsler içerik sağlayıcısı konumundadır (Claudia 2019, 94). Bu teşebbüslerin yanı sıra doğrudan içerik üretmeyen ancak çevrim içi hizmet sunan Uber, Airbnb, Amazon gibi teşebbüsler de internet genişbant hizmetlerinin alt pazarında faaliyet gösteren konumdadır. Mevcut internet yapısında gerçekleşecek her değişiklikten olumlu veya olumsuz olarak etkilenme ihtimalleri oldukça yüksektir. Bunun doğal bir sonucu olarak da inovasyonun yavaşlaması ihtimaline ilişkin endişeler ortaya çıkmaktadır. Yeni içerik sağlayıcıların pazara girmesinin engelleneceği, İSS'lerin kullanıcı tercihlerini yönetebileceği ve bu durumun içerik hizmetleri alanında dolayısıyla internet ekosistemindeki inovasyonu yavaşlatacağı belirtilmektedir (Economides 2013, 9, 22).

Ağ tarafsızlığının ayrı bir mevzuatla korunmadığı senaryoya ilişkin endişeler yukarıda belirtilmiş olup, bu endişelere rekabet hukuku ile çözüm üretilebileceği görüşünde olan karşıt grubun temel dayanağı, İnternet Özgürlüklerini Yenileyen Düzenleme'dir. Rekabet hukuku ile çözüm üretilebileceğini savunanların gerekçelerinden birincisi ağ tarafsızlığı ilkesi ve rekabet hukukunun amaçları arasında benzerlik olduğu, ikincisi rekabet hukukunun daha fazla uygulama ve içtihadı sahip olduğu, üçüncüsü serbest piyasanın düzenleyici etkisinin bulunduğu,

dördüncüsü ayrı bir mevzuatla yapılacak sektörel düzenlemenin aşırı regülasyon sorunu doğuracağıdır. Aşağıda bu gerekçeleri ele alınacaktır.

Ağ tarafsızlığı kurallarının temel amaçları arasında interneti herkesin erişebildiği, şeffaf, yenilikçilik açık, ucuz ve daha fazla alternatifinin olduğu bir mecra haline getirmek; ayrımcılığı, sansür ve ifade özgürlüğünü kısıtlanmasını engellemek sayılmaktadır (Bauer ve Obar 2014, 4). Rekabet hukukunun temel amaçları ise toplumsal refahın, tüketici refahının, ekonomik etkinliğin sağlanması ve rekabetçi pazar yapısının korunması olarak bilinmektedir (Maniadaki 2015, 119). Rekabet hukuku ve ağ tarafsızlığı kuralları amaçları açısından incelendiğinde aralarında benzerlik olduğu görülmektedir.

Aynı zamanda ağ tarafsızlığı kurallarının ve doktrininin yaklaşık yirmi yıllık tarihi mevcutken rekabet hukuku yaklaşık yüz otuz yıllık bir geçmişe ve içtihada sahiptir (Waller 1997, 344). Bu durumun doğal bir sonucu olarak rekabet hukukunun kapsamı, sınırları, uygulamaları ve uygulamalarının sonuçlarının analizini incelemek adına daha fazla örnek mevcuttur. Ağ tarafsızlığını korumak amacıyla getirilen kurallar açısından aynı tablo incelendiğinde kısıtlı zaman dilimleri, az sayıda ülke uygulaması bulunmaktadır. Bu nedenle rekabet hukukunun daha köklü ve yerleşik bir alan olduğunu söylemek mümkündür. Ancak ağ tarafsızlığı sektörel bir düzenlemeyken rekabet hukuku tüm pazarlarda vaka bazlı uygulanan daha genel düzenlemedir. Dolayısıyla iki mevzuat birlikte uygulanabileceği gibi yalnızca rekabet hukuku uygulamaları yeterli ve gerekli çözümü sunma noktasında yeterli görülebilmektedir. Bu nedenle birçok alanda ek bir düzenleme olmaksızın yalnızca rekabet hukuku uygulanmaktadır. Bu noktada ağ tarafsızlığı düzenlemesi olmadığı takdirde rekabet hukukunun benzer faydayı sağlayıp sağlayamayacağı tartışılmalıdır.

Ağ tarafsızlığı kapsamında, İSS'lerin bir içeriğe veya içerik sağlayıcıya erişimi engellemesi, erişim hızını yavaşlatması, içeriği ücret karşılığı önceliklendirmesi yaptırım uygulanmasını gerektirmekte olup ayrı bir düzenleme olmadığı takdirde rekabet hukuku hükümleriyle müdahale edilmesi veya serbest piyasa mekanizmasının devreye girmesi beklenmelidir. Şöyle ki piyasa ekonomisi koşulları altında tüketiciler tercihlerini değiştirerek daha avantajlı alternatiflere yönelecektir. Bununla birlikte literatürde, rekabet hukuku hükümleriyle yetinmek

yerine ayrı bir düzenleme uygulanmasının aşırı regülasyon sorunu doğuracağı ifade edilmektedir (Nuechterlein 2009, 21).

Öncelikle ağ tarafsızlığı düzenlemelerini yürürlükten kaldırıp rekabet hukukunu çözüm olarak sunan İnternet Özgürlüklerini Yenileyen Düzenleme'nin yukarıda bahsedilen endişeler hakkındaki değişiklikleri incelenecektir. İSS'lerin yatay anlaşmalarla, hukuka aykırı biçimde<sup>116</sup> bir içeriği engellemesi, içeriğe erişim hızını yavaşlatması veya aynı durumdaki içerik sağlayıcılar arasında ayrımcılık yapması durumunda rekabet hukuku kapsamında ihlal olarak değerlendirileceği Sherman Act'ın birinci başlığına atıf yapılarak ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra tekel gücüne sahip bir İSS'nin dışlayıcı davranışlarının, bağlama uygulamalarının, dikey kısıtlamalarının ve kendi uygulamaları lehine yaptığı ayrımcılığın Sherman Act'ın ikinci başlığı altında yasaklandığı belirtilmiştir (FCC 2017, 87).

İnternet Özgürlüklerini Yenileyen Düzenleme'de FCC tarafından yaptırım uygulanan, yukarıda da bahsettiğimiz vakalara rekabet hukuku açısından müdahale edilebileceği iddia edilmiştir. Madison River, VoIP iletişim pazarında rekabeti lehine çevirmek için Vonage erişimi engellediğinde; bir anti-tröst vakası olarak ele alınıp teşebbüsün altyapı üzerinde sahip olduğu tekel gücünü kullanarak sesli iletişim alanındaki kârını korumak için anti-rekabetçi bir eylemde bulunduğu değerlendirilip rekabet hukuku kurallarınca yaptırım uygulanabileceği ifade edilmiştir<sup>117</sup>. *Comcast v. Bittorrent* vakasında da Sherman Act'ın uygulanabilir<sup>118</sup> olduğu belirtilmiştir (FCC 2017, 88)<sup>119</sup>.

İhlal tespitleri ve idari yaptırım kararlarının yanı sıra rekabet hukuku uygulayıcılarının elindeki bir diğer imkân ise birleşme ve devralma faaliyetlerinin kontrolüdür. Rekabet otoriteleri eşik değerleri aşan birleşme ve devralma faaliyetlerini inceleyerek ilgili pazarda rekabeti bozmayacağını takdir ettikleri işlemlere izin vermektedir (FTC, 2007, 141-145). Nitekim AOL/Time Warner birleşmesinde dikey entegrasyonun getirdiği teorik rekabetçi endişelere (Rubinfeld ve Singer 2001, 673) Federal Ticaret Komisyonu (FTC) kayıtsız kalmayıp bir

---

<sup>116</sup> Yetkili merci kararı olmaksızın bir içeriğin engellenmesi kast edilmektedir.

<sup>117</sup> Madison River'in pazar payı hakkında bir bilgiye yer verilmemiştir.

<sup>118</sup> Düzenlemede yukarıdaki vakalara rekabet hukukunun uygulanmama nedeni belirtilmemiştir. Aynı zamanda ağ tarafsızlığı ihlallerine ilişkin herhangi bir vakada rekabet hukuku soruşturması yapıldığına dair bir bilgiye ne düzenleme metninde ne de başka bir kaynakta erişilebilmiştir.

<sup>119</sup> İnternet Özgürlüklerini Yenileyen Düzenleme para. 145.

takım taahhütlerle birlikte izin vermiştir<sup>120</sup>. FTC kararında, birleşme sonrası teşebbüse altyapısını diğer İSS'lere ve tüm yasal içeriklere açık tutması şartıyla işleme izin verilmiştir. Yasal içeriklere izin verilmesiyle kast edilen, AOL'nin kendi mesajlaşma programı bulunması nedeniyle rakip çevrim içi mesajlaşma programlarına erişimin engellenmemesidir.

Kanımızca, kararın alındığı yıllarda henüz ağ tarafsızlığı kavram olarak dahi mevcut olmadığından FTC böyle bir hassasiyet sergilemiş ancak 2003 yılından itibaren konunun FCC ve sektörel regülasyon çerçevesinde tartışılmak istenmesi nedeniyle FTC idari süreç başlatmak istememiştir. *Madison River* Kararına ilişkin değerlendirmede de konunun rekabet hukuku boyutunun olabileceği ancak FCC'nin daha hızlı hareket etmesi nedeniyle FTC'nin konuyu ele almadığı belirtilmiştir (FTC 2007, 122).

FTC'nin mevcut yetkileri değerlendirildiğine hakim durumdaki teşebbüsün mevcut pazarda hakim durumunu kötüye kullanan davranışlarına, rekabeti kısıtlayan yatay anlaşmalara müdahale yetkisi bulunduğu bunun yanı sıra tekelleşmeye neden olabilecek veya farklı bir biçimde rekabetçi endişe yaratan birleşme ve devralmalara izin vermeme veya şartlı izin verme yetkisi olduğu görülmektedir. Aynı zamanda Sherman Act'ın beşinci başlığı altında tüketicinin korunmasına ilişkin yetkiler de FTC'ye verilmiş ve bu yetkilerin rekabet hukuku uygulamaların tamamlayıcı olduğu belirtilmiştir (OECD 1998, 14). Dolayısıyla ABD'de, ilgili pazarda hakim durumda olmayan teşebbüslere de tüketicinin korunması bağlamında müdahalesi mümkün hale gelmiştir. AB ve Türk rekabet hukuku perspektifinden bakıldığında ise hakim durumda olmayan ancak bir içeriğe erişim hızını yavaşlatan veya ücretli önceliklendirmeyi tercih eden bir teşebbüse müdahale araçları mevcut olup olmadığı aşağıda incelenecektir.

Rekabet hukukunun, belirli şartlar bulunduğu müdahale imkânı mevcuttur. Ancak rekabet hukukunun sağlıklı olarak işleyebilmesi için aynı zamanda serbest pazar ekonomisinin de sağlıklı biçimde çalışması gerekmektedir. Diğer bir deyişle piyasa başarısızlıkları rekabet hukukunun kendisinden beklenen faydaları sağlanması engelleyebilmektedir. Yine hipotetik bir örnek vermek hakim durumda olmayan bir İSS ve hakim durumda olmayan bir video içerik

---

<sup>120</sup> 5 Nisan 2000 tarih ve C-3933 sayılı FTC Kararı. America Online Incorporated çevrim içi mesajlaşma vb. içerik hizmetleri sunan İSS olup Time Warner içerik ve İSS hizmetleri sunan bir teşebbüstür.

hizmeti sunan teşebbüsün aralarında anlaşarak ücretli trafik önceliklendirmesi yapması ve rakip video içeriklerini yavaşlatması senaryosunda rekabet hukukunun bilinen bir müdahale olanağı bulunmamaktadır<sup>121</sup>. Bu gibi durumlarda tüketicinin alternatif platformları tercih etmesi yani serbest piyasa ekonomisinin gücüne güvenilmekteyse de az sayıda İSS'nin faaliyet gösterdiği ve uzun taahhüt sürelerinin bulunduğu ülkelerde çift taraflı pazar yapısının da etkisiyle bu pek kolay olmayacaktır. Literatürde bu durum piyasa başarısızlığı (*market failure*) veya rekabet darboğazı (*competitive bottleneck*) olarak ifade edilmektedir (Crocioni 2011, 15).

Yukarıda incelenen tartışmalar ışığında genel olarak ağ tarafsızlığının sektörel bir düzenleme olması nedeniyle uygulandığı alanda rekabet hukukuna göre daha geniş kapsamlı koruma sağladığı, yukarıda sayılan eylemleri doğrudan ihlal olarak tanımlandığı ve *ex-ante* denetimin inovatif girişimlerin önünü açtığı, yeni ekonomide rekabet hukuku denetimlerinin ve müdahale araçlarının eksik kalabildiği görüşü oluşmuş olup ağ tarafsızlığının ayrı bir mevzuatla korunmasının tamamıyla fayda sağlayabileceği düşünülmektedir. FTC'nin yukarıda bahsi geçen raporu doğrultusunda İSS'lerin ağ tarafsızlığını ihlal eden davranışlarının aynı zamanda rekabet hukuku açısından da ihlal olarak kabul edildiği görülmektedir. Dolayısıyla bu kesişim alanlarında aksine bir düzenleme olmadığı takdirde rekabet hukukunun da uygulanabileceği düşünülmektedir.

### 3.2. TÜRKİYE İÇİN AĞ TARAFSIZLIĞI MEVZUATI ÖNERİSİ

Türkiye'nin ağ tarafsızlığı mevzuatını oluşturabilmek için öncelikle Türkiye'deki internet ekosisteminin mevcut durumunu hem İSS'ler hem de içerik sağlayıcıların faaliyetlerini ve mevzuatı incelemek gerekmektedir. İSS'lerin altyapı yatırımları ve toplumun internete erişim seviyesinin incelenecek olup mevcut durumda faaliyet gösteren İSS sayısı ABD ve AB ile kıyaslanacaktır. Benzer biçimde mevcut içerik sağlayıcılarının gelişimi ve pazarın yapısı incelenecek olup Türkiye'de internet ekosisteminin gelişimi için nasıl bir ağ tarafsızlığı vizyonunun faydalı olacağı konusunda öneriler getirilecektir.

---

<sup>121</sup> Teşebbüslerin hakim durumda olmaması nedeniyle RKHK'nın 6. maddesinin uygulanamayacağı ve münhasırlık hükmü bulunmaması nedeniyle RKHK'nın 4. maddesinin uygulanamayacağı düşünülmektedir.

Türkiye’de nüfusa göre sabit genişbant penetrasyon oranı %16,8 iken OECD ortalaması %30,9’dur. Türkiye’de mobil genişbant penetrasyon oranı %75 iken OECD ortalaması %109,7’dir (BTK 2019, 51). Mevcut tabloyu incelediğimizde mobil genişbant internet hizmetlerinde daha fazla yol kat edildiğini görmekte birlikte hem mobil hem de sabit genişbant internet hizmetleri pazarlarında daha fazla yatırıma ihtiyaç olduğu görülmektedir. Diğer taraftan önceki üç aylık döneme göre 2019 yılı ikinci çeyreğinde, sabit genişbant internet abonelerinin ortalama kullanımı %6,5 ve mobil genişbant internet abonelerinin ortalama kullanımı ise %14 artış göstermiştir. Uzun döneme bakıldığında ise 2014 yılında ortalama mobil internet kullanımı 2,17 GB seviyesinden (BTK 2014, 30), 2019 ikinci çeyreğinde 5,6 GB seviyesine yükseldiği (BTK 2019, 13) ancak henüz OECD ortalamasına erişemediği görülmektedir (OECD 2019). Penetrasyon oranı yıllara göre incelendiğinde ise 2019 (BTK 2019, 48) yılının ikinci çeyreğinde %75,3 olan değer 2014 yılının ikinci çeyreğinde %48,3 (BTK 2014, 33) seviyesinde, 2009 yılının ikinci çeyreğinde %8,7 (BTK 2009, 23) düzeyinde olduğu ve orandaki artışın mobil genişbant internet kaynaklı olduğu görülmüştür.

Bunun yanı sıra Türkiye’de 286 (BTK 2019, 20), ABD’de 2678 adet İSS aktif hizmet sunmaktadır<sup>122</sup>. Bir taraftan toplam internet tüketimi artarken diğer yandan internet erişim seviyesi hala düşük seviyelerde olup hem yeni altyapı kurulması hem de mevcut altyapı bant genişliğinin artırılması için çalışılmalıdır. Dolayısıyla İSS’lerin daha fazla altyapı yatırımı yapması gerekmektedir<sup>123</sup>. Yukarıda belirttiğimiz üzere daha fazla altyapı yatırımı yapılabilmesi için İSS’ler yeni gelir kaynakları yaratılması gerektiğini ve bunun içerik üreticilerinin çeşitli yöntemlerle ücretlendirilmesiyle gerçekleşeceğini iddia etmektedir.

İçerik sağlayıcıları açısından değerlendirildiğinde ise ülkemizde henüz Spotify, Youtube, Netflix, Google, Facebook gibi uluslararası hizmet sunacak güçte bir içerik üreticisi çıkmamış olup içerik üretimi alanında kurulan girişim sayısı oldukça sınırlıdır. Son yılların en başarılı girişimleri incelendiğinde, ABD’de 2000-2010 arasında aktif olarak kullanılan platformların ülkemizde son birkaç yılda sunulmaya başlandığı görülmektedir. Somut olarak örnek vermek gerekirse

<sup>122</sup> ABD için güncel sayı 2678’dir. <https://broadbandnow.com/All-Providers> Erişim Tarihi: 15.11.2019.

<sup>123</sup> <https://telkoder.org.tr/fiber-ihhtiyac-haritasi/> Erişim Tarihi:24.12.2019.



ABD’de 1998 yılında kullanılmaya başlanan (Trautman 2016, 274) çevrim içi ödeme hizmetleri alanında ilk yerli girişim Türkiye’de 2013 yılında faaliyetine başlamıştır (Nangle 2018, 10). Yine ABD’de ilk çevrim içi arama motoru 1990 yılında faaliyet gösterirken (Seymour 2011, 49) Türkiye’de ilk yerli arama motoru girişimi 2017 yılında hizmet sunmaya başlamıştır<sup>124</sup>. Dolayısıyla içerik hizmeti sunan teşebbüslerin İSS’lerden tarafından ücretlendirilmesi veya İSS’lerin anlaşmalı teşebbüslere ayrıcalıklı hizmet sunması olasılığında, kanımızca hâlihazırda oldukça sınırlı olan girişimlerin sayısının daha da azalacağı düşüncesi ağır basmaktadır.

Yukarıda paylaşılan veriler ışığında Türkiye’de internet ekosisteminin mevcut durumu göz önüne alındığında bugün ABD ile benzer bir konum olduğumuzu söylemek pek mümkün değildir. Kanımızca İnternet Özgürlüklerini Yenileyen Düzenleme ile ABD’de tercih edilen ağ tarafsızlığı sistemin ülkemizde uygulandığında olumlu sonuçlar vermeyecektir.

Yalnızca mevcut internet ekosisteminin yapısı ve gelişmişlik seviyesi değil aynı zamanda inovasyonu koruması beklenen rekabet hukuku mevzuat ve içtihatı da farklıdır. Yukarıda belirtildiği üzere ABD rekabet hukuku mevzuatı Türkiye uygulamasından farklı olarak tüketicinin korunması hükümlerini de içermekte olup daha geniş bir uygulama alanı mevcuttur (Waller 2005, 632). Daha önce değinildiği gibi, Türkiye’nin ağ tarafsızlığı ilkeleriyle ilgili olarak mevcut spesifik bir düzenlemesi olmamakla birlikte, engelleme yasağı, yavaşlatma yasağı, ücretli önceliklendirme yasağı ve şeffaflık ile ilgili olarak farklı mevzuat hükümlerince koruma sağlanmaktadır.

İçerik engelleme yetkisine ilişkin olarak Türkiye uygulamasına ilişkin başlıkta gerekli bilgilere yer verilmiş olup burada tekrar değinilmeyecektir. İçerik yavaşlatma yasağına ilişkin ise doğrudan koruma sağlayan herhangi bir kural bulunmamaktadır. Ancak Netflix, hizmet sunduğu tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de İSS’lerin kendi trafiğini yavaşlatıp yavaşlatmadığına ilişkin kendi verilerini düzenli olarak paylaşmaktadır<sup>125</sup>. Eldeki veriler incelendiğinde 2019 yılının Ocak ve Şubat aylarında TTNNet’in Netflix trafiğini diğer İSS’lere nazaran

---

<sup>124</sup> <https://www.yaani.com.tr/hakkimizda> Erişim Tarihi:13.12.2019

<sup>125</sup> <https://ispspeedindex.netflix.com/country/turkey/> Erişim Tarihi:13.11.2019.

daha düşük hızda sunduğu görülmektedir. Evvelki Rekabet Kurulu kararlarından ve BTK'nın (2019, 49) güncel pazar verilerinden anlaşıldığı kadarıyla perakende internet hizmetleri pazarında hakim durumda olabileceği düşünülmektedir<sup>126</sup>. Bu nedenle kanımızca konu RKHK'nın 6. maddesinde düzenlenen hakim durumun kötüye kullanılması kapsamında değerlendirilebilecektir.

Hakim durumda olmayan bir İSS'nin yapacağı ayrımcı veya dışlayıcı davranışların veya kendi içeriklerini önceliklendirmenin ise Türk rekabet hukuku mevzuatı ve içtihadı açısından yaptırım uygulanması mümkün görünmemektedir. Kendi hizmetine alternatif gördüğü içerikleri yavaşlatan İSS'nin, taahhütlü kullanıcısının kısa vadede mevcut tarifelerini değiştirmesi kolay olmayacağı gibi uzun vadede tüketici alışkanlıklarının nasıl değişeceği bilinmemektedir. Diğer bir deyişle kullanıcı içeriklerin yavaşlatılmasından rahatsız olduğu takdirde alternatif İSS'lere yönelmeyi isteyecektir ancak taahhüt süreleri sonunda tüketicinin davranışının nasıl değişeceğine dair Türkiye özelinde bir çalışma mevcut değildir.

Diğer bir ilke olan şeffaflık akıllı ağ yönetimi sistemi hakkında kullanıcıları ve kamu otoritelerini bilgilendirmeyi ifade etmektedir. Yukarıda QoS yönetiminin uygulama türüne diğer bir deyişle içerik kategorisine göre farklılaştığı ilgili bölümde açıklanmıştır. İSS'lerin trafik yoğunluğunu çözebilmek amacıyla ağ yönetimi yazılımı geliştirmemeleri ve kullanmamaları beklenemez ancak kullanılan yöntemlerin kullanıcı tercihlerini etkilemek veya içerik sağlayıcıları cezalandırmak amacıyla kullanılması ağ tarafsızlığını ihlal eden bir eylemdir. Ancak rekabet hukukunun konusunu oluşturmamakta olup sektörel düzenlemelerle çözülebilecek bir sorundur.

Rekabet hukukunun uygulama alanında görülecek ihlallere ise Rekabet Kurumunun elindeki argümanlarla ne derece etkin müdahil olunabileceği tartışmalıdır. Rekabet Kurumu tarafından harekete geçilmesine kadar geçen sürede ve yürütülen bir soruşturmanın karar aşamasına gelmesine kadar geçen sürede bir zarar olduğu takdirde Rekabet Kurulu tarafından doğrudan tazminata hükmedilememektedir. RKHK'nın 58. maddesi kapsamında adli yargı mercileri davaya bakmakla görevlendirilmiştir. Uygulamada adli yargı mercileri zararı hesaplamakta zorlanmakta, ilgili kanun hükmünün uygulanması noktasında üç kat mı yoksa üç katına kadar mı anlaşılammakta (Sanlı vd. 2018, 195) ve ihlal

---

<sup>126</sup> 20.06.2019 tarih ve 19-22/325-144 sayılı Rekabet Kurumu kararı.

kararı sonucunda mağdur olduğu belirlenen taraf zararını tazmin edememektedir. Kanımızca *ex-post* denetim nedeniyle uzayan müdahale süresinin sonunda etkin bir tazminat mekanizmasının da olmaması dinamik alanlarda rekabet hukukundan beklenen faydayı düşürecektir.

Yukarıda sayılan gerekçelerle ülkemizde yalnızca rekabet hukukunun uygulanması suretiyle gelişen, yenilikçi ve dinamik internet ekosisteminin sürekliliğinin sağlanması mümkün görünmemektedir. Bu nedenle literatürde kabul gören dört ağ tarafsızlığı ilkesini koruyan özel mevzuat düzenlemesi hazırlanıp sektörel düzenleyici kurum olan BTK yetkilendirilmelidir. BTK'nın yetkilendirilmesi Rekabet Kurumu'nun yetkisini olumsuz etkilemeyecek olup aşağıda ilgili kısmına yer verilen Danıştay kararında da benzer değerlendirme görülmektedir<sup>127</sup>.

Bir piyasanın düzenleyici ve denetleyici bir kurumun regülasyonuna tabi olmasının, o piyasada yer alan faaliyetleri 4054 sayılı Kanun kapsamı dışına çıkarmayacağı, Rekabet Kurulu'nun 4054 sayılı Kanun gerekçesinde tüm mal ve hizmet piyasalarında rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı anlaşma, karar ve uygulamaları ve piyasaya hakim olan teşebbüslerin bu hakimiyetlerini kötüye kullanmalarını önlemek, bunun için gerekli düzenleme ve denetimleri yaparak rekabetin korunmasını sağlamakla görevlendirilmiş olduğu, söz konusu düzenleyici kurumların piyasa hakkındaki tasarruflarında rekabetçi bir piyasa düzeni sağlamakla yükümlü olmalarına rağmen, piyasada gerçekleşen rekabet ihlallerinin tespiti ve idari yaptırıma tabi tutulmamasının, Kanun veya ikincil düzenlemelerle öngörülen veya öngörülebilecek istisnalar dışında, 4054 sayılı Kanun kapsamında Rekabet Kurulu'nun görev alanına girdiği görülmektedir.

Olası bir mevzuat çalışmasında ülkemizde mevcut olması nedeniyle ücretsiz kullanım uygulamalarının ayrıca değerlendirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Facebook Zero ve Vikipedi Zero uygulamalarının AB ülkeleri ve gelişmekte olan ülkelerde uygulamalarına ve sonuçlarına ilişkin değerlendirmelere yukarıda değinmiştik. İlgili başlıkta bahsedilen Türkiye'de ücretsiz kullanım uygulamaları bugün yine mevcut olup sosyal medya kuruluşları veya İSS'lerin kendi içerikleri bu kullanımlar kapsamında kullanıcıya sunulmaktadır. Henüz ücretsiz kullanım uygulamaları nedeniyle herhangi bir rekabet otoritesi incelemesi başlatmamıştır

---

<sup>127</sup> 2010/4805 esas ve 2014/832 karar sayılı Danıştay kararı.

(Gürkaynak vd. 2018, 53). Dolayısıyla rekabet hukuku bağlamında konuyu değerlendiren bir otorite kararı mevcut olmayıp teorik görüşler mevcuttur. Literatürde aksi görüşler olmakla birlikte genel kabul gören görüş, kısa vadede yeni içeriklerle kullanıcının tanışmasını sağlayan ücretsiz kullanım uygulamaları uzun vadede tüketici lehine sonuçlar doğurabilecektir. Karşıt görüş olarak, herhangi bir farklılaştırılmış ücretsiz kullanımın zorunlu olarak bazı teşebbüslere diğerlerine göre avantaj sağladığı ve bu nedenle potansiyel olarak anti-rekabetçi etkileri olduğu ve bu tür ayrımcılığın mağdurlarının küçük ve yenilikçi firmalar olma ihtimalinin yüksek olduğu ileri sürülmüştür (Crawford 2015). Bu görüşe karşıt olarak gelen eleştirilerse

(a) mobil genişbant sağlayıcılarının, gerçek ve potansiyel tamamlayıcıları olan içerik sağlayıcıların çeşitliliğini korumaya yönelik teşvik programları mevcut olup, rekabeti engelleyebilecek faaliyetlere istekli olarak katılmaları makul değildir; (b) en yaygın ücretsiz kullanım programları başlatılan taşıyıcılardır ve içerik sağlayıcısının mali katkıları bulunmamaktadır; (c) birçok küçük içerik sağlayıcının yer aldığı ücretsiz kullanım (örneğin, Aquato, hipcricket, Syntonic) örnekleri mevcuttur. Ücretsiz kullanım, verimlilik sağladığı argümanı ile rahatça gerekçelendirilebilir ve (d) Ücretsiz kullanıma yönelik eleştirilerin, ücretsiz kullanımdan dolayı rekabete veya tüketicilere herhangi bir zarar geldiğini ispatlayamadığı gibi bireysel rakiplerin dezavantajlı konuma düşüğünü de gösterememiştir (Eisenach 2015, 9).

şeklinde olup per-se anti-rekabetçi bir etki doğurmadığının kabulü bizce de makuldür. Dolayısıyla olası bir ağ tarafsızlığı mevzuatında ücretsiz kullanım konusunun vaka bazlı incelenmesi gerekli olup düzenleme metninde bu husus belirtilmelidir.

Gerek ABD gerek AB mevzuat oluşumu sürecinde vakalar sonrasında harekete geçmiş ve mevzuatlarını ihtiyaçları çerçevesinde şekillendirmiştir. Kroes (2010) “Önce bir çözüm bulan ve daha sonra çözümü için bir sorun arayan kişi olmayacağım.” sözleriyle yeterince vaka ile karşılaşmadan çözüm üretme politikasını ağ tarafsızlığı bağlamında eleştirmiştir<sup>128</sup>. Mevzuat çalışmaları sürecinde Türkiye özelinde ağ tarafsızlığına ilişkin yapılan tartışmaların, gelecekte ne tür sıkıntılar yaşanabileceğine ilişkin teorik tartışmalar olduğu

---

<sup>128</sup> Avrupa Komisyonu Dijital Gündem Komiseri Başkan Yardımcısı'nın Avrupa'da Ağ Tarafsızlığı başlıklı konuşmasında alınmıştır.

gözden kaçırılmaması gereken bir husustur. İnternet erişiminin ne yönde gelişme göstereceğinin takip edilmesi ve bir süre daha bekle-gör politikası izlenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir (Güngör vd. 2011, s.52). Bu bağlamda Türkiye'nin ağ tarafsızlığı mevzuatı yukarıda ana hatlarını belirttiğimiz çerçevede çizilmeli ancak tam ve kesin bir mevzuat metni için vakaların gelişimi bir süre daha izlenmelidir.

## SONUÇ VE ÖNERİLER

İnternetin kuluçka sürecinde askeri ve bilimsel amaçların ağır basması nedeniyle büyük ölçüde kendiliğinden gelişen ağ tarafsızlığı, internet ekosisteminin büyümesinin doğal bir sonucu olarak ticarileşmeye başlamıştır. İnternetin iki tarafını oluşturan kullanıcılar ve içerik sağlayıcılarının buluşmasına aracılık eden İSS'lerin yetkileri ve ticari menfaatleri tartışılmaya başlanmıştır. İSS'lerin ticari anlamda daha fazla kâr etme güdüsünün mevcut altyapıyı güçlendireceği varsayımı nedeniyle korunmaya değer bulunması üzerine içerik sağlayıcıların yenilikçilik güdüsünün engellenme riski ve internet altyapısının güçlendirilme ihtiyacı arasında bir denge kurulması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Ağ tarafsızlığı kuralları İSS'lerin ağ üzerinde tamamıyla keyfi ve öngörülebilirlikten uzak davranışlarını engellemeyi, internetin gelişiminin olası yavaşlama ihtimalini önlemeyi ve internet özgürlüklerini güvence altına almayı ilke edinmiştir. Genel olarak İSS davranışlarını kısıtlaması nedeniyle müdahaleci olduğu ve bu nedenle yenilikçiliğin sürdürülebilmesini güvence altına almak bir yana yenilikçiliğe engel teşkil edeceği ileri sürülmüştür. Konu ile ilgili tartışmaların iki farklı eksende yoğunlaştığı görülmektedir. Bunlardan birincisi ağ tarafsızlığı kurallarından beklenen faydanın rekabet hukuku ile sağlanıp sağlanamayacağı ikincisi ise ağ tarafsızlığı kurallarının tüketici refahı üzerindeki etkileridir.

Rekabet hukuku ve ağ tarafsızlığı kuralları birebir aynı amaçları hedeflememekle birlikte; yenilikçiliğin sürmesi, tüketici seçeneklerinin artması ve rekabetçi bir pazar yapısının hedeflenmesi noktalarında ortaklaşmaktadır. Öte yandan ağ tarafsızlığının özgün bir alana yönelik ayrıntılı düzenlemeler içermesi ve *ex-ante* denetimi benimsemesi açısından farklılık arz etmektedir.

Niteliği itibarıyla bir regülasyon işlevi gören ağ tarafsızlığı ile beklenen faydanın yalnızca rekabet hukuku enstrümanlarıyla elde edilmesi mümkün

görülmemektedir. Zira ağ tarafsızlığı yalnızca ekonomik alana yönelik bir düzenleme değil, aynı zamanda çevrimiçi ifade özgürlüğü ve fırsat eşitliği gibi temel hak ve özgürlükleri koruma işlevleri taşımaktadır. İnternetin doğuşundan bu yana daimi biçimde korunan internetin açıklığı, tarafsızlığı, erişilebilirliği ve anti merkeziyetçi yapısının mevcut rekabet hukuku kurallarıyla korunabilmesi mümkün görünmemektedir. Salt ekonomik anlamda değerlendirildiğinde dahi pazara giriş engelleri oluşması, içerik sağlayıcılardan bazılarının daha avantajlı konuma gelmesi veya ücretsiz kullanım uygulamaları rekabet hukuku açısından ihlal olarak nitelendirilmezken, İSS'lerin ağ üzerindeki kontrolünü artırmakta ve ağ tarafsızlığı ilkelerini ihlal etmektedir.

Ağın tarafsız olduğu ve tarafsız olmadığı senaryoları karşılaştıran çok sayıda analiz ve ekonometrik çalışmada ortaya çıkan sonuç, kısa vadede ağ tarafsızlığının korunmasından vazgeçilmesinin tüketiciyi olumlu etkileyeceği yönündedir. Ancak uzun vadede tüketici alternatiflerinin azalma ihtimali mevcuttur. Sponsorlu içerik ve ücretsiz içerik gibi seçenekler nedeniyle pazara giriş için gereken sermaye miktarı artacağı gibi içerik geliştirmek için ayrılan bütçeler de İSS'lere transfer edilmiş olacaktır.

İçerik sağlayıcıların kullanıcıların neredeyse tüm ihtiyaçlarına çevrimiçi çözümler sunmayı amaçlayan dinamik ve rekabetçi bir yapısı mevcutken İSS'ler için aynı rekabetçi pazar yapısının mevcut olduğu düşünülmemektedir. Dolayısıyla yalnızca rekabet hukuku hükümleriyle, ağ tarafsızlığı kurallarının amaçlarına erişilemeyeceği kanaati oluşmaktadır.

İncelenen ABD ve AB yaklaşımlarında birbirinden farklı anlayışlar benimsenmiş olup güncel ABD uygulamasında ağ tarafsızlığı ilkeleri yürürlükten kaldırılmış, AB yaklaşımında ise ağ tarafsızlığı kurallarının rekabet hukuku ile birlikte uygulanmasına karar verilmiştir. AB yaklaşımında QoS yönetimi, özelleştirilmiş servisler, akıllı trafik yönetimi gibi ayrıntularla birlikte ülke otoritelerinin mevzuatını uyumlaştırmasını kolaylaştıracak detaylara yer verilmiştir. Türkiye'de internete erişim oranı, kişi başına veri tüketimi ve internet üzerinden verilen hizmet sayısı yakın zamanda gelişmiş olup ağ yönetimine ve tarafsızlığına ilişkin tartışmalar ABD ve AB örneklerindeki kadar derinleşmemiştir.

Henüz yeterli internet altyapısına sahip olmadığı düşünölen ölkemizde hem altyapı gelişimi hem de internet ekosisteminin ilerlemesi için regölasyon gereklidir. Türkiye yaklaşımında ayrı ve özel bir düzenlemeyle dijital ekonominin gelişmesi güvence altına alınırken aynı zamanda rekabet hukuku hükümleri de uygulanmalıdır. Ağ tarafsızlığının sağlanması amacıyla BTK ve Rekabet Kurumu arasında telekomünikasyona ilişkin pazarlardakine benzer yetki paylaşımının Türkiye’de internetin geleceğini olumlu etkileyeceği düşünölmektedir. Bununla birlikte konuyla ilgili olarak mevzuat çalışması için daha fazla vaka ile karşılaşılması gerektiği ve bir süre daha beklenmesinin makul olacağı görüşü oluşmuştur.



## **ABSTRACT**

While the Internet ecosystem is constantly growing, it also reduces the value and attractiveness of physical markets. An enormous structure, including more content, services and users, is becoming an area where governments, enterprises, the media and civil society organizations want to have a say.

Any decision taken in terms of the development of the Internet, which is a candidate for the primary source of commerce, communication, health and education, will have vital consequences. Regarding the regulatory authorities, competition authorities and literature; how to operate a legal regime has been the subject of deep legal, technical and econometric debates. Network neutrality must be strictly maintained or should only be relied upon to the competitive effect of competition law and the free market, which impacts on social welfare and consumer alternatives in the long run, that are more favorable to the current development of the ecosystem of the Internet.

Whilst the thesis sheds light on the factors forming the Internet and network neutrality, US and EU approaches have been discussed and examined within the scope of regulations and case law. Considering aims at providing network neutrality proposals for Turkey, the relationship between network neutrality regulations and competition law has been evaluated in the light of the US and EU approaches.

## KAYNAKÇA

ANDERSEN, M. (2009), “Is Facebook Zero the Future of Public Internet Access?”<https://www.ictworks.org/is-facebook-zero-the-future-of-public-internet-access/> Erişim Tarihi: 3.12.2019

ANJUM B. ve H. PERROS, (2015), “Bandwidth Estimation For Video Streaming Under Percentile Delay, Jitter, And Packet Loss Rate Constraints Using Traces”, *Computer Communications*, Vol:57, s. 73-84

ARDIYOK, Ş., H. DEMİRKAN, E. KÖKSAL ve B. YÜKSEL, (2015), “Mobil İletişim Hizmetlerinde Şebeke Tarafsızlığı Düzenlemeleri Ve Trafik Yönetimi Uygulamalarının Rekabet Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, *Rekabet Dergisi*, Vol: 16, No:3, s. 51-100

ATEŞ, M. Z. (2016), “Türkiye’de Ağ Tarafsızlığının Geleceği”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi

Avrupa Komisyonu, (2017), “Zero-Rating Practices in Broadband Markets”, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e47d8605-969e-11e7-b92d-01aa75ed71a1> Erişim Tarihi: 05.11.2019

BAUER J. M. ve J. A. OBAR (2013), “Reconciling Political and Economic Goals in the Net Neutrality Debate”, *The Information Society: An International Journal*, Vol:23, s. 1-19

BARFORD, P. ve M. CROVELA (2000), A Performance Evaluation of Hyper Text Transfer Protocols”, *ACM SIGMETRICS Performance Evaluation Review*, Vol: 27 s.188-197

BELLI, L. (2016a), “Net Neutrality Reloaded: Zero Rating, Specialised Service, Ad Blocking and Traffic Management” Annual Report of the United Nations Internet Governance Forum Dynamic Coalition on Net Neutrality

BELLI, L. (2016b), “Net Neutrality, Zero Rating And The Minitelisation of The Internet”, *Journal Of Cyber Policy*, Vol:2, s. 96-122

BENNET, R. (2009), “Designed for Change: End-to-End Arguments, Internet

Innovation, and the Net Neutrality Debate”, Information Technology and Innovation Foundation, [https://www.itif.org/files/2009-designed-for\\_change.pdf?ga=2.10611186.790372142.1578334724-1650679013.1577141939](https://www.itif.org/files/2009-designed-for_change.pdf?ga=2.10611186.790372142.1578334724-1650679013.1577141939), Erişim Tarihi: 06.01.2020

BERNERS-LEE, T. (2010), “Long Live The Web”, *Scientific American, a Division of Nature America, Incorporated*, Vol:303, No: 6

BISCHOF, Z.S., R. FONTUGNE ve F. E. BUSTAMANTE, (2018), “Untangling The World-Wide Mesh Of Undersea Cables”, Association for Computing Machinery, Incorporated, Redmond, ABD s. 78-84

BRAKE, D. (2016), “Mobile Zero Rating: The Economics and Innovation Behind Free Data”, <https://itif.org/publications/2016/05/23/mobile-zero-rating-economics-and-innovation-behind-free-data> , Erişim Tarihi: 24.12.2019

BROGAN, P. (2019), “U.S. Broadband Investment Continued Upswing in 2018”, <https://www.ustelecom.org/wp-content/uploads/2019/07/USTelecom-Research-Brief-Capex-2018-7-31-19.pdf>, Erişim Tarihi: 04.01.2019

CARDONA, F. (2019) “Timeline: The 30-Year History of the World Wide Web” , <https://www.visualcapitalist.com/30-year-timeline-world-wide-web/> , Erişim Tarihi: 13.12.2019

CAVE, M. ve P. CROCIONI, (2007), “Does Europe Need Network Neutrality Rules?” *International Journal of Communication* No:1 (2007), 669-679

CLARK, D. D. ve M. S. BLUMENTHAL, (2001), “Rethinking the Design of the Internet: The End-to-End Arguments vs. the Brave New World”, *ACM Transactions on Internet Technology*, Ağustos 2001, s. 70-109

CLAUDÍA, O. (2019), “Some Insights On The World’s Most Innovative Companies And Their Defining Characteristics” *Studies in Business and Economics* No: 14(2) s. 88-104

CORY, N. (2018), “The Normalization of Website Blocking Around the World in the Fight Against Piracy Online” <https://itif.org/publications/2018/06/12/normalization-website-blocking-around-world-fight-against-piracy-online>, Erişim Tarihi:02.01.2019

COYLE, D. (2018), “Practical Competition Policy Implications Of Digital Platforms”, Bennett Institute for Public Policy Working Paper No. 01/2018, [https://www.bennettinstitute.cam.ac.uk/media/uploads/files/Practical\\_competition\\_policy\\_tools\\_for\\_digital\\_platforms.pdf](https://www.bennettinstitute.cam.ac.uk/media/uploads/files/Practical_competition_policy_tools_for_digital_platforms.pdf) , Erişim Tarihi: 31.01.2019

CRANE, D. A. (2012), “Search Neutrality as an Antitrust Principle”, *George Mason Law Review*, Vol:19, No:5 s. 1199-1209

CRAWFORD, S. (2015), “Zero For Conduct” <https://medium.com/backchannel/less-than-zero-199bcb05a868>, Erişim Tarihi: 02.01.2020

CROCIONI, P. (2011), “Net Neutrality in Europe: Desperately seeking a market failure”, *Telecommunications Policy*, Vol:35, No:1, , s.1-22

DALY, A. (2011), “The legality of deep packet inspection”, *International Journal of Communications Law & Policy*, No. 14 (2011), s. 1-13

DETERT, N. ve Y. XING, (2011), “How the iPhone Widens the United States Trade Deficit with the People’s Republic of China” *Swiss Institute for International Economics and Applied Economics Research*, Vol: 66(03), s. 339-350

DEROSE, M. A. (2010), “Deep Packet Inspection and its Effects On Net Neutrality”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Regis University, Denver, Colorado

DIXON, D. (2017) “Mozilla releases research results: Zero rating is not serving as an on-ramp to the internet”, <https://blog.mozilla.org/blog/2017/07/31/mozilla-releases-research-results-zero-rating-not-serving-ramp-internet/> , Erişim Tarihi: 24.12.2019

ECOMMERCE NEWS, (2018), “Ecommerce in Europe was worth €534 billion in 2017”, <https://ecommercenews.eu/ecommerce-in-europe-was-worth-e534-billion-in-2017/> , Erişim Tarihi: 09.10.2018

ECONOMIDES, N. (2013), “Net Neutrality, Non-Discrimination and Digital Distribution of Content through the Internet” New York Universty Working Paper No:2451/26038

EISENACH, J.A. (2015), “The Economics of Zero Rating” , <https://www.nera.com/content/dam/nera/publications/2015/EconomicsofZeroRating.pdf> , Erişim Tarihi: 02.01.2020

EPEMA, D. H. J., P. GARBACKI, J. A. POUWELSE, ve H. J. SIPS, (2005), “The Bittorrent P2P File-Sharing System: Measurements and Analysis”, *Lecture Notes in Computer Science*, Vol: 3640, s. 205-216

FEAMASTER, N. (2016), “How Does Zero-Rating Affect Mobile Data Usage?” <https://freedom-to-tinker.com/2016/02/10/how-does-zero-rating-affect-mobile-data-usage/>, Erişim Tarihi:05.11.2019

GARFINKEL, S. (2003), “The End of End-to-End?” <https://www.technologyreview.com/s/401966/the-end-of-end-to-end/> , Erişim Tarihi:06.01.2020

GANLEY, P. ve B. ALGROVE, (2006), “Net Neutrality: A User’s Guide”, *Computer, Law & Security Report* 2006, Vol: 22, No: 6, s. 454-463

- GHAZAWNEH, A. ve O. HENFRIDISSON, (2011), Micro-Strategizing In Platform Ecosystems: A Multiple Case Study, <https://pdfs.semanticscholar.org/0107/8bf604e025ffd4428629b6ae91b73bf6859e.pdf?ga=2.64757295.1033464628.1576499902-127867569.1576051876>, Erişim Tarihi:17.12.2019
- GILDER, G. (1993), “George Gilder: When Bandwidth Is Free”, <https://www.wired.com/1993/04/gilder-4/> , Erişim Tarihi:15.11.2019
- GOBETZ, R. (2018), “Communications Act of 1934”, <https://www.britannica.com/event/Communications-Act-of-1934> , Erişim Tarihi:02.01.2020
- GOLDMAN, E. (2011), “Revisiting Search Engine Bias”, *William Mitchell Law Review*, Vol:38, No:1, s. 96-107
- GORP, N. V. ve O. BATURA (2015), “Challenges for Competition Policy in a Digitalised Economy”, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/542235/IPOL\\_STU%282015%29542235\\_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/542235/IPOL_STU%282015%29542235_EN.pdf), Erişim Tarihi: 01.01.2019
- GRALLA, P. (1998), “How The Internet Works?” Fourth Edition, Indianapolis, USA
- GÜRKAYNAK, G., İ. ÖZGÜN ve U. BAKAN OĞULLARI (2018), *The Academic Gift Book of ELIG, Attorneys-at-Law in Honor of the 20th Anniversary of Competition Law Practice in Turkey*, Legal Yayıncılık AŞ, İstanbul
- GREENSTEIN, S. , M. PEITZ ve T. VALLETTI (2016), Net Neutrality: A Fast Lane To Understanding the Trade-offs” *Journal of Economic Perspectives, American Economic Association*, Vol:30(2), s. 127-50, Spring.
- HAHN, R. W. ve WALLSTEN S. (2006), “The Economics of Net Neutrality”, *The Economist’s Voice*, Vol:3, No:6 s. 1-7
- HANDE, P., M. CHIANG, R. CALDERBANK ve S. RUNGAN (2009), Network Pricing and Rate Allocation with Content Provider Participation, <http://www.princeton.edu/~chiangm/pricing2sided.pdf> , Erişim Tarihi: 03.12.2019
- HARTMAN, K. ve K. GILES, (2018), “Net Neutrality in the Context of Cyber Warfare”, 2018 10th International Conference on Cyber Conflict Conference Paper, <https://ieeexplore.ieee.org/abstract/document/8405015> Erişim Tarihi: 24.12.2019
- HAUCAP, J. ve U. HEIMESHOF, (2014), “Google, Facebook, Amazon, eBay: Is the Internet driving competition or market monopolization?” *International Economics and Economic Policy*, Vol:11

HINZE, G. (2012) “EU Court of Justice: Social Networks Can’t Be Forced to Monitor and Filter to Prevent Copyright Infringement”, <https://www.eff.org/deep-links/2012/02/eu-court-justice-social-networks> Erişim Tarihi: 24.12.2019

HORTON, H. (2019), “Net Neutrality 2019 Legislation”, <http://www.ncsl.org/research/telecommunications-and-information-technology/net-neutrality-2019-legislation.aspx>, Erişim Tarihi: 09.12.2019

HÜSCHEL RATH, K, U. LAİTENBERGER ve F. SMUDA, (2012), Cartel Enforcement in the European Union: Determinants of the Duration of Investigations, ZEW - Centre for European Economic Research Discussion Paper No. 12-071

JAFFE, J. ve M. ALBARDA, (2013), “Z.E.R.O.: Zero Paid Media as the New Marketing Model”, John Wiley & Sons, Incorporated Hoboken, New Jersey

JOSKOW, P. L. (2012), “Vertical Integration”, *The Antitrust Bulletin*, Vol:57 No:3, s.545-586

KAHKI, A. M., F. LI, D. CHOFNES, E. KATZ-BASSETT ve A. MASLOV, (2016) “BingeOn Under the Microscope: Understanding T-Mobiles Zero-Rating Implementation” Proceedings of the 2016 workshop on QoE-based Analysis and Management of Data Communication Networks, s. 43-48

KAISER, U. ve J. WRIGHT, (2006), “Price Structure In Two-Sided Markets: Evidence From The Magazine Industry”, *International Journal of Industrial Organization*, Vol:24 s. 1-28

KASTRENAKES, J. (2017), Read FCC chairman Ajit Pai’s statement on killing net neutrality <https://www.theverge.com/2017/12/14/16777626/ajit-pai-net-neutrality-speech> , Erişim Tarihi: 01.11.2019

KENNEDY, J. (2018), “Why the Consumer Welfare Standard Should Remain the Bedrock of Antitrust Policy” <https://docs.house.gov/meetings/JU/JU05/20181212/108774/HHRG-115-JU05-20181212-SD004.pdf> , Erişim Tarihi: 11.01.2019

KESER BERBER, L., A. ATABEY, ve E. SERT, (2019), Net Neutrality, Turkey And Beyond A Road Map For Net Neutrality Regulation In Turkey, [https://itlaw.bilgi.edu.tr/media/2019/11/15/-%20Net%20Neutrality%20Report%20-\\_6gEV-3Rn.pdf](https://itlaw.bilgi.edu.tr/media/2019/11/15/-%20Net%20Neutrality%20Report%20-_6gEV-3Rn.pdf), Erişim Tarihi: 18.12.2019

KRAEMER, J., L. WIEWIORRA ve WEINHARDT, (2012), “Net Neutrality: A Progress Report” *Telecommunications Policy*, 37(9). 794–813.

KRATTENMAKER, T. G. ve S.C. SALOP (1986), “Anticompetitive Exclusion: Raising Rivals’ Costs To Achieve Power over Price”, *Yale Law Journal*, Vol:96, No: 2, s.209-293

- KROES, N. (2010), “Net neutrality in Europe Address at the ARCEP Conference”, [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH\\_10\\_153](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_10_153) , Erişim Tarihi:20.12.2019
- LANDY, P. (2018), “Zero Rating: A Case for Net Neutrality”, *European Journal of Service Management*, Vol:27/2, No:3/2018, s. 245-251
- LANGE, M. R. J. ve A. SARIC (2016), “Substitution between Fixed, Mobile and Voice over IP Telephony - Evidence from the European Union”, *Telecommunications Policy* October 2016, Pages 1007-1019
- LAYTON, R. ve T. STRUBLE, (2017), Net Neutrality Without the FCC?: Why the FTC Can Regulate Broadband Effectively, “*The Federalist Society Review*”, Vol:18, s. 132-139
- LEE, R. S. ve T. WU (2009), “Subsidizing Creativity through Network Design: Zero-Pricing and Net Neutrality”, *Journal of Economic Perspectives*, Vol:23, No: 3-2009, s. 61–76
- LESSIG, L. ve W. MCCHESENEY, (2006), “No Tolls on The Internet” Illinois, <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/06/07/AR2006060702108.html?noredirect=on> Erişim Tarih:
- LEMLEY, M. A. ve L. LESSIG, (2000), “The End of End-to-End: Preserving the Architecture of the Internet in the Broadband Era” *UC Berkeley Law & Econ Research Paper* No. 2000-19
- LILJENSTAM, M., J. LIU ve D. M. NICOL, (2003), “Development Of An Internet Backbone Topology For Large-Scale Network Simulations”, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1.1916&rep=rep1&type=pdf>, Erişim Tarihi:24.12.2019
- LYONS, D. A. (2015), “Beyond Net Neutrality: International Examples Enabling Innovation and Consumer Choice in the Mobile Internet Ecosystem.” *Boston College Law School Legal Studies Research Paper Series* No.356
- LYONS, D.A. (2016a), “Usage-Based Pricing, Zero-Rating, and the Future of Broadband Innovation”, *Free State Foundation Perspectives*, Vol:11, s.1-9
- LYONS, D. A. (2016b), “Innovations in Mobile Broadband Pricing”, *Denver University Law Review*, 92, No:3 (2016), s. 453-492.
- MANIADAKI, K. (2015), *EU Competition Law, Regulation and the Internet*, Kluwer Law International, ZE Alphen aan den Rijn
- MARVIN, B. (2018), “1Tech Addiction By the Numbers: How Much Time We Spend Online”, <https://www.pcmag.com/article/361587/tech-addiction-by-the-numbers-how-much-time-we-spend-online> Erişim Tarihi: 12.06.2019

MAUREEN, H. ve K. OHLHAUSEN, (2016), “Antitrust Over Net Neutrality: Why We Should Take Competition In Broadband Seriously”, *Colorado Technology Law Journal*, Vol:15, No:1, s. 119-149

MULLIGAN, M. (2018) “Mid-Year 2018 Streaming Market Shares”, <https://musicindustryblog.wordpress.com/2018/09/13/mid-year-2018-streaming-market-shares/> , Erişim Tarihi: 21.02.2019

MURNANE, K. (2018) “Here’s How Internet Speeds Fared For The World’s Fastest And Largest Countries In 2018”, <https://www.forbes.com/sites/kevinmurnane/2018/12/11/heres-how-internet-speeds-fared-for-the-worlds-fastest-and-largest-countries-in-2018/#535e1f204976> , Erişim Tarihi: 18.01.2019

MUSIANİ F.ve M. LÖBLICH, (2016) Net Neutrality from a Public Sphere Perspective. Belli L. ve P. De Filippi (der.) *Net Neutrality Compendium: Human Rights, Free Competition and the Future of the Internet* İçinde. Springer, Paris s. 43-52

MÜBERRA, G. Y. GÖKTAYLAR, YUNUS, Ş. K., DENİZ A. Ç., N. ASLAN (2011), Şebeke Tarafsızlığı, <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/slug/sebeke-tarafsizligi.pdf>, Erişim Tarihi:21.09.2019

NANGLE, D. (2018), “Interim Report January 1–September 30 2018”, [https://www.vostokemergingfinance.com/wp-content/uploads/2018/11/vef\\_3q18.pdf](https://www.vostokemergingfinance.com/wp-content/uploads/2018/11/vef_3q18.pdf), Erişim Tarihi:20.12.2019

NJOROGE, P., A ÖZDAĞLAR, STIER MOSES N.E., ve WEINTRAUB G.Y. (2010) “Investment in Two Sided Markets and the Net Neutrality Debate, Decision”, Risk and Operations Working Papers Series, Working Paper No: 2010-05, <https://research.fb.com/wp-content/uploads/2017/03/investment-in-two-sided-markets-and-the-net-neutrality-debate.pdf>, Erişim Tarihi: 06.01.2020

NOVOSAD, A. ve R. MOİSEJAVAS, (2013), “Some Thoughts Concerning the Main Goals of Competition Law”, *Jurisprudence*, No:20(2), s.627-642

NUECHTERLEIN, J. E., (2009), “Antitrust Oversight Of An Antitrust Dispute: An Institutional Perspective On The Net Neutrality Debate”, *Journal on Telecommunications and High Technology Law*, Vol:19, s. 20-65

OBAMA, B. (2016) “President Obama’s Plan for a Free and Open Internet”, <https://obamawhitehouse.archives.gov/net-neutrality>, Washington DC, Erişim Tarihi:27.03.2019

ODLYZKO, A. (2009), “Network Neutrality, Search Neutrality, And The Never-Ending Conflict Between Efficiency And Fairness İn Markets”, *Review of Network Economics*, 2009, Vol:8, No:1, s.1-21



- PLANTİN, J. C. , C. LAGOZE, P. N. EDWARDS ve C. SANDVIG, (2018) “Infrastructure Studies Meet Platform Studies in the Age of Google and Facebook”, *New Media & Society*, Vol: 20(1) s.293–310
- POWELL, M.K. (2004), “Preserving Internet Freedom: Guiding Principles For The Industry” , *Journal on Telecommunications and High Technology Law*, Vol:3, s. 5-22
- RAJABIUN, R. ve C. SCURATO, (2018), “When best effort is not good enough: Incomplete contracting, risk allocation, and demand for consumer protection in the market for broadband access services”, TPRC 46: The 46th Research Conference on Communication, Information and Internet Policy 2018, Washington DC
- RAMOS, P. H. S., (2014), “Towards A Developmental Framework For Net Neutrality: The Rise Of Sponsored Data Plans In Developing Countries”, 2014 TPRC Conference Paper
- RENDA, A. (2013), “Net Neutrality And Mandatory Network-Sharing: How To Disconnect The Continent” *Centre for European Policy Studies Policy Briefs*, No: 309, s.1-9
- RUBIN, E. R. (2019), “The Heavy Burden of a Lighter Touch Framework The Inadequacy of Antitrust Laws as a Substitute for Net Neutrality”, *Hastings Science & Technology Law Journal* Vol:10 No:2 s.230-261
- RUBINFELD, D. L., H. J. SINGER, (2001), “Open Access to Broadband Networks: A Case Study of the Aol/Time Warner Merger, Berkeley Technology Law Journal”, *Berkeley Technology Law Journal*, No:54, s.632-672
- RHOEN, M. (2015), “Big Data and Consumer Participation in Privacy Contracts: Deciding who Decides on Privacy”, *Utrecht Journal of International and European Law*, Vol:31 No:80, s.51–71.
- ROBERTS, L. (1988), “The Arpanet And Computer Networks”, A. GOLDBERG ve D. E. GOLDBERG (der.), *A History of Personal Workstations*, Addison-Wesley, S. 141-172
- ROSSINI, C. ve T. MOORE, (2015), Exploring Zero-Rating Challenges: Views From Five Countries, [https://www.publicknowledge.org/assets/uploads/blog/Final\\_Paper-Jul\\_28-TM.pdf](https://www.publicknowledge.org/assets/uploads/blog/Final_Paper-Jul_28-TM.pdf), Washington DC, Erişim Tarihi:21.04.2019
- RUANE, K.A. (2015), “Net Neutrality: Selected Legal Issues Raised by the FCC’s 2015 Open Internet Order”, Washington, D.C., United States,[https://www.everycrsreport.com/files/20150406\\_R43971\\_a914b4d15b6f6fb348c64fec43c-863b0179cc2f7.pdf](https://www.everycrsreport.com/files/20150406_R43971_a914b4d15b6f6fb348c64fec43c-863b0179cc2f7.pdf), Erişim Tarihi: 05.11.2019

- SAHEL, J. (2011) “Final Act: The Few More Steps Needed to Restore and Protect Net Neutrality in Europe” *Communications & Strategies*, No: 84, s:15-34
- SANDOVAL, C. J. K. (2009), “Disclosure, Deception, And Deep-Packet Inspection: The Role of the Federal Trade Commission Act’s Deceptive Conduct Prohibitions In The Net Neutrality Debate”, *Fordham Law Review*, Vol:78, s. 641-712
- SCHEWICK, B. V.(2010), “The FCC’s Open Internet Proposal – Lessons From Silicon Valley”, <http://netarchitecture.org/2010/12/the-fccs-open-internet-proposal-lessons-from-silicon-valley/>, Erişim Tarihi: 02.01.2020
- SCHEWICK, B. V. (2015a), “Network Neutrality and Zero-rating” <https://cyberlaw.stanford.edu/files/publication/files/vanSchewick2015NetworkNeutralityandZerorating.pdf> , Erişim Tarihi:12.12.2019
- SCHEWICK, B. V. (2015b), “Network Neutrality and Quality of Service: What a Non-Discrimination Rule Should Look Like” *Forthcoming, Stanford Law Review*, Vol:67, No:1, s. 1-150
- SEGAL,B. (1995) “A Short History of Internet Protocols at CERN” <http://ben.web.cern.ch/ben/TCPHIST.html> Erişim Tarihi: 12.06.2019
- SEYMOUR, T., D. FRANTSGOV ve S. KUMAR (2011), History Of Search Engines, *International Journal of Management & Information Systems*, Vol:15, No:4, s. 47-58
- SPETA, J. B. (2013), “Unintentional Antitrust: The FCC’s Only (and Better) Way Forward with Net Neutrality after the Mess of Verizon v. FCC”, *Federal Communications Law Journal*, Vol:66, s.491-508
- SANDVİNE RAPORU, (2018), “The Global Internet Phenomena Report October 2018” , <https://www.sandvine.com/hubfs/downloads/phenomena/2018-phenomena-report.pdf> Erişim Tarihi: 17.09.2018
- SACHER, M. (2018), “Net Neutrality, Antitrust, and Startups in the European Union” , *San Diego International Law Journal*, Vol: 20, Article 6
- SANLI, K, B. KESİCİ ve C. DOĞAN (2018), Güncel Yargı Tatbikatı Işığında Rekabet Kurulu’nun 12 Banka Kararı Üzerine Açılan Tazminat Davaları Bağlamında Ampirik Bir İnceleme, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, No:4 Sayfa.123-200
- SCHNURR, D. ve L. WIEWIORRA (2018), Bit-by-Bit Towards Unlimited: An Analysis of Zero Rating and Sponsored Data Practices of Internet Service Providers, <https://ideas.repec.org/p/zbw/itse18/184965.html>, Toronto, Erişim Tarihi:12.06.2019

- SINGER, H. J. (2017), Paid Prioritization and Zero Rating: Why Antitrust Cannot Reach the Part of Net Neutrality Everyone Is Concerned About, [https://www.americanbar.org/content/dam/aba/publishing/antitrust\\_source/aug17\\_singer\\_8\\_2f\\_authcheckdam.pdf](https://www.americanbar.org/content/dam/aba/publishing/antitrust_source/aug17_singer_8_2f_authcheckdam.pdf), Erişim Tarihi:12.11.2019
- TRAUTMAN, L. J., (2016), E-Commerce, Cyber, And Electronic Payment System Risks: Lessons From Paypal, *UC Davis Business Law Journal*, Vol:16, s. 261-307
- WU, T. (2003), “Network Neutrality, Broadband Discrimination”, *Journal of Telecommunications and High Technology Law*, Vol. 2, s. 141-180
- WU, T. (2004), “The Broadband Debate: A User’s Guide”, *Journal of Telecommunications and High Technology Law*, Vol:3, No:69
- WALLER, S. W. (1997), “The Internationalization of Antitrust Enforcement”, *Boston University Law Review*, Vol: 77, s: 343, 1997
- WALLER, S. W. (2005), “In Search of Economic Justice: Considering Competition and Consumer Protection Law”, *Loyola University Chicago Law Journal*, Vol: 36, s. 631-639
- WERBACH, K. (2005), “Breaking The Ice: Rethinking Telecommunications Law For The Digital Age”, *Journal on Telecomm. & High Technology Law*, Vol:4, s.92
- WIEWIORRA, L, D. SCHUNURR, (2018), Bit-by-Bit Towards Unlimited: An Analysis of Zero Rating and Sponsored Data Practices of Internet Service Providers [https://editorialexpress.com/cgi-bin/conference/download.cgi?db\\_name=E-ARIE45&paper\\_id=391](https://editorialexpress.com/cgi-bin/conference/download.cgi?db_name=E-ARIE45&paper_id=391) Erişim Tarihi: 12.06.2019
- WINSTON, C. ve R. CRANDAL, (2006), The AT&T/BellSouth Merger: The Breakdown of ‘Breakup’ <https://www.brookings.edu/opinions/the-attbellsouth-merger-the-breakdown-of-breakup/> Erişim Tarihi: 01.11.2019
- WRIGHT, J. D. ve D. H. GINSBURG (2012), “The Goals Of Antitrust: Welfare Trumps Choice” *Fordham Law Review*, Vol:81, s. 2405-2423
- ZHAO, W., D. OLSHEFSKI ve H. SCHULZRİNNE (2000), “Internet Quality of Service: An Overview” <https://academiccommons.columbia.edu/doi/10.7916/D8T15FTV>,Erişim Tarihi:03.01.2020
- ZUCKERBERG, M. (2017), “Today People Across The US Are Rallying Together To Save Net Neutrality.” <https://www.facebook.com/zuck/posts/10103878724831141> Erişim Tarihi: 27.12.2019

### **FCC Kararları**

Apple v Skype, 31.07.2009

AT&T/BellSouth, FCC Docket No:06-74, 26.12.2006

Comcast Corporation v. FCC, Docket No:08-1114 (D.C. Cir. 2009), 28.08.2010

Comcast Corporation v. Bittorrent, Docket No:07-52, 01.08.2008

Declaratory Ruling, Report and Order, and Order, Docket No:17-108, 4.01.2018

Madison River, File No. EB-05-IH-0110, FRN:0004334082, 03.03.2005

T-Mobile and MetroPCS, Docket No:12-301, 12.03.2013

U.S. Reports: National Society of Professional Engineers v. U.S. No:08-661, 24.05.2010

Verizon Kararı, File No:EB-11-IH-1351, 31.07.2012

### **U.S. Court of Appeals for the D.C. Circuit Kararları**

Verizon v. FCC, Decided Date:14.01.2014, No:11-1355

United States Telecom Ass'n v. FCC, Decided Date:14.06.2016, No:15-1063

### **Supreme Court of United States Kararı**

Apple v. Pepper, Decided Date:13.05.2019, No: 17-204,

### **ACM Kararları**

KPN Kararı, Karar No: 14.0875.31, Tarihi:18.11. 2014

Vodafone Kararı No: 14.0876.31, Tarihi:18.12.2014

### **AAD Kararı**

SABAM v. SCARLET, ECLI:EU:C:2011:771, Tarih:24.11.2019

### **Danıştay Kararı**

2010/4805 esas ve 2014/832 karar sayılı Danıştay kararı.

İlgili Mevzuat

7 Mart 2002 tarih ve 2002/19 / EC sayılı Erişim Yönergesi

7 Mart 2002 tarih ve 2002/20/ EC sayılı Yetkilendirme Yönergesi

7 Mart 2002 tarih ve 2002/21/ EC sayılı Çerçeve Yönerge

7 Mart 2002 tarih ve 2002/22/ EC sayılı Evrensel Hizmet Yönergesi

7 Mart 2002 tarih ve 2002/58/EC sayılı Gizlilik ve Elektronik İletişim Yönergesi

25.11.2009 tarih ve 2009/140 /EC sayılı Çerçeve, Yetkilendirme ve Erişim Yönergesi

25.11.2009 tarih ve 2009/136/EC sayılı Evrensel Hizmetler ve E-gizlilik Yönergesi

25.11.2009 tarih ve 1211/2009 sayılı Establishing the Body of European Regulators for Electronic Communications (BEREC) and the Office

25.11.2015 tarih ve 531/2012 sayılı Telecom Single Market Regulation

07.07.2016 tarih ve 2482 sayılı, Rekabetin ve Kullanıcıların Erişim Özgürlüğünün Korunması İçin İnternet Ağ Hizmetlerinin Sağlanmasına İlişkin Hükümler- İtalya, <https://parlamento17.openpolis.it/atto/documento/id/255634>, Erişim Tarihi: 04.01.2020

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu

30 Kasım 2007 tarih ve 26716 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

19 Kasım 1998 tarihli Hollanda Telekomünikasyon Kanunu

Policy Statement, GN Docket No: 00-185 August 5, 2005

Report and Order, GN Docket No: 09-191, Adopted Date:21.12.2010

Report and Order on Remand, Declaratory Ruling, and Order, GN Docket No: 14-28, Adopted Date:26.02.2015

Declaratory Ruling, Report And Order, And Order, WC Docket No: 17-108, Adopted Date:14.11.2017

23.12.2010 tarih ve FCC 10-201 sayılı Açık İnternet Düzenlemesi

12.03.2015 tarih ve FCC 15-24 v FCC Açık İnternet Düzenlemesi

30.08.2016 tarih ve BoR (16)2017 sayılı BEREC Guidelines on the Implementation by National Regulators of European Net Neutrality Rules

### **Diğer Kaynaklar**

All The Information You Need on Facebook 0.Facebook.Com, <https://www.facebook.com/notes/digicel/all-the-information-you-need-on-facebook-0facebookcom/10150419514896024/>, Erişim Tarihi:24.12.2019

APPLE, (2009) “Apple Answers The FCC’s Questions” , <https://www.apple.com/hotnews/apple-answers-fcc-questions/> Erişim Tarihi: 29.12.2019

Average mobile wireless data usage per user worldwide in 2018 and 2024 (in gigabytes per month), by region, <https://www.statista.com/statistics/489169/canada-united-states-average-data-usage-user-per-month/>, Erişim Tarihi:05.01.2020

BTK, (2009), “Türkiye Elektronik Haberleşme Sektörü Üç Aylık Pazar Verileri Raporu”, <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/slug/2009-q2.pdf>, Erişim Tarihi:20.12.2009

BTK, (2014), “Türkiye Elektronik Haberleşme Sektörü Üç Aylık Pazar Verileri Raporu”, <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/slug/2014-q2.pdf>, Erişim Tarihi: 20.12.2019

BTK, (2019), “Türkiye Elektronik Haberleşme Sektörü Üç Aylık Pazar Verileri Raporu”, <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/pazar-verileri/2-ceyrekraporu-2019-kdis-rev.pdf>, Erişim Tarihi:20.12.2019

Comcast ve Bittorrent Arasında İmzalanan Protokol Metni, <https://tools.ietf.org/html/rfc6057>, Erişim Tarihi: 21.12.2019

Countries With The Cheapest Internet in the World – Ranked, <https://www.atlasandboots.com/remote-jobs/countries-with-the-cheapest-internet-world/>, Erişim Tarihi:04.01.2020

Digital 2019: Global Digital Overview, <https://datareportal.com/reports/digital-2019-global-digital-overview>, Erişim Tarihi: 05.012.2019

Digital In 2018: World’s Internet Users Pass The 4 Billion Mark, <https://wearesocial.com/us/blog/2018/01/global-digital-report-2018>, Erişim Tarihi: 03.01.2020

Fiber İhtiyaç Haritası, <https://telkoder.org.tr/fiber-ihitiyac-haritasi/>, Erişim Tarihi: 24.12.2019

FCC, (2009), “Letter to Apple Regarding Google Voice and Related iPhone Applications”, <https://docs.fcc.gov/public/attachments/DA-09-1736A1.pdf>, Erişim Tarihi: 02.01.2020

FTC Staff Report, (2007), “Broadband Connectivity Competition Policy: FTC Staff Report June 2007”

<https://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/reports/broadband-connectivity-competition-policy/v070000report.pdf> Erişim Tarihi:11.11.2019

Global Digital Population as of October 2019, <https://www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide/>, Erişim Tarihi:04.01.2020

Internet Providers in the Us, <https://broadbandnow.com/All-Providers>, Erişim Tarihi:15.11.2019

Turkcell Hotspot Uygulamasına İlişkin Haberler, <https://www.haberturk.com/artik-mobil-internet-paylasimi-ucetli-olacak-2270656-teknoloji>, Erişim Tarihi: 28.12.2019

Map: The World's Network of Submarine Cables, <https://www.visualcapitalist.com/submarine-cables/>, Erişim Tarihi:04.01.2020

MEEKER, M. (2019), "Internet Trends 2019", [https://www.bondcap.com/pdf/Internet\\_Trends\\_2019.pdf](https://www.bondcap.com/pdf/Internet_Trends_2019.pdf), Erişim Tarihi: 01.01.2019

OECD, (1998), United States - The Role of Competition Policy in Regulatory Reform, <https://www.oecd.org/regreform/sectors/2497266.pdf> Erişim Tarihi:12.11.2019

NETFLIX, Comments of Netflix Incorporated, <https://ecfsapi.fcc.gov/file/107171642618256/Netflix%20NN%20comments%20WC%20Dkt%2007-108%20filed%207.17.17.pdf>, Erişim Tarihi:06.01.2020

NETFLIX, İSS Hızları, <https://ispspeedindex.netflix.com/country/turkey/>, Erişim Tarihi: 13.11.2019

OECD, (2019), OECD broadband statistics update, <https://www.oecd.org/internet/broadband-statistics-update.htm>, Erişim Tarihi: 20.12.2019

National Public Radio Ajit Pai'nin Beyanları, <https://www.npr.org/sections/alltechconsidered/2017/05/05/526916610/fcc-chief-net-neutrality-rules-treating-internet-as-utility-stifle-growth>, Erişim Tarihi: 21.12.2019

Re: GN Docket No. 14-28, <https://ecfsapi.fcc.gov/file/60001031560.pdf>, Erişim Tarihi: 11.12.2019

SCHMİDT, E. (2006), "A Guide to Net Neutrality for Google Users" <https://web.archive.org/web/20080901084929/https://www.google.com/help/netneutrality.html> Erişim Tarihi: 09.12.2019

Submarine Cable Frequently Asked Questions, <https://www2.telegeography.com/submarine-cable-faqs-frequently-asked-questions>, Erişim Tarihi: 04.01.2020

The World's Top 10 Telecommunications Companies, <https://www.investopedia>.

[com/articles/markets/030216/worlds-top-10-telecommunications-companies.asp](https://www.ispreview.co.uk/index.php/2019/03/uk-ranked-136th-out-of-230-countries-for-its-high-mobile-data-price.html), Erişim Tarihi: 27.12.2019

UK Ranked 136th Out of 230 Countries for its High Mobile Data Price, <https://www.ispreview.co.uk/index.php/2019/03/uk-ranked-136th-out-of-230-countries-for-its-high-mobile-data-price.html>, Erişim Tarihi: 05.01.2020

Yerli Arama Motoru, <https://www.yaani.com.tr/hakkimizda>, Erişim Tarihi: 13.12.2019

We are Team Internet, <https://www.battleforthenet.com/>, Erişim Tarihi:05.01.2020

What are Specialised Services and How are They Relevant to the Regulation?, [https://bereg.europa.eu/eng/netneutrality/specialised\\_services/](https://bereg.europa.eu/eng/netneutrality/specialised_services/), Erişim Tarihi: 05.01.2020





Üniversiteler Mahallesi  
1597. Cadde No: 9  
06800 Bilkent - Çankaya /ANKARA  
[http:// www.rekabet.gov.tr](http://www.rekabet.gov.tr)